

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про всеукраїнський референдум

Цей Закон визначає правові засади здійснення народного волевиявлення через всеукраїнський референдум, його організацію та порядок проведення.

Розділ I ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Поняття всеукраїнського референдуму

1. Всеукраїнський референдум є формою безпосередньої демократії в Україні, способом здійснення влади безпосередньо Українським народом, що полягає у прийнятті (затвердженні) громадянами України рішень шляхом голосування у випадках і порядку, встановлених Конституцією України та цим Законом.

Стаття 2. Законодавство про всеукраїнський референдум

1. Порядок ініціювання, призначення (проголошення), підготовки і проведення всеукраїнського референдуму регулюється Конституцією України, цим Законом, іншими законами України, а також прийнятими відповідно до них іншими актами законодавства.

Стаття 3. Предмет всеукраїнського референдуму

1. Предметом всеукраїнського референдуму можуть бути питання:

- 1) затвердження закону про внесення змін до розділів I, III, XIII Конституції України;
- 2) загальнодержавного значення;
- 3) про зміну території України;
- 4) про втрату чинності законом України або окремими його положеннями.

2. Не можуть бути предметом всеукраїнського референдуму питання:

- 1) що суперечать положенням Конституції України, загальновизнаним принципам і нормам міжнародного права, закріпленим насамперед Загальною декларацією прав людини, Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод, протоколами до неї;
- 2) що скасовують чи обмежують конституційні права і свободи людини і громадянина та гарантії їх реалізації;
- 3) спрямовані на ліквідацію незалежності України, порушення державного суверенітету, територіальної цілісності України, створення загрози національній безпеці України, розпалювання міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі;
- 4) щодо питань податків, бюджету, амністії;
- 5) віднесені Конституцією України і законами України до відання органів правопорядку, прокуратури чи суду.

3. На всеукраїнський референдум може виноситися одне питання.

Стаття 4. Обов'язковість результатів всеукраїнського референдуму

1. Результати народного волевиявлення на всеукраїнському референдумі з предметів, передбачених пунктами 1, 3, 4 частини першої статті 3 цього Закону, не потребують затвердження будь-яким органом державної влади.

Результати народного волевиявлення на всеукраїнському референдумі з предмета, передбаченого пунктом 2 частини першої статті 3 цього Закону, є обов'язковими для розгляду і прийняття рішення у порядку, визначеному Конституцією та законами України.

2. Рішення, прийняте на всеукраїнському референдумі, може бути змінене виключно шляхом всеукраїнського референдуму не раніше ніж через три роки з дня його прийняття.

Новий всеукраїнський референдум з питань, що раніше не були підтримані на всеукраїнському референдумі, може бути проведено не раніше як через один рік з дня оголошення результатів відповідного всеукраїнського референдуму.

Стаття 5. Основні принципи проведення всеукраїнського референдуму

1. Всеукраїнський референдум проводиться на основі таких загальних принципів:

- 1) загального права голосу;
- 2) рівного права голосу;
- 3) прямого волевиявлення;
- 4) вільної участі у всеукраїнському референдумі;
- 5) добровільної участі у всеукраїнському референдумі;
- 6) таємного голосування;
- 7) особистого голосування;
- 8) однократного голосування;
- 9) публічності та відкритості процесу всеукраїнського референдуму.

2. Всеукраїнський референдум не може проводитися одночасно з черговими та позачерговими загальнодержавними виборами, черговими місцевими виборами.

Стаття 6. Загальне право голосу

1. Право голосу на всеукраїнському референдумі мають громадяни України, яким на день голосування виповнилося вісімнадцять років і які не визнані у встановленому законом порядку недієздатними. Громадяни України, які мають право голосу, є виборцями.

2. Підставою реалізації громадянином України права голосу на всеукраїнському референдумі є його включення до списків виборців для

проведення всеукраїнського референдуму на дільниці з всеукраїнського референдуму.

Виборець реалізує своє право голосу шляхом подання бюлетеня на паперовому носії або шляхом електронного голосування в порядку, визначеному законом.

3. Документом, що посвідчує особу та громадянство України виборця на всеукраїнському референдумі, є:

1) паспорт громадянина України (у формі паспортної книжечки або картки);

2) тимчасове посвідчення громадянина України (для осіб, недавно прийнятих до громадянства України);

3) паспорт громадянина України для виїзду за кордон;

4) дипломатичний паспорт України;

5) службовий паспорт України;

6) військовий квиток (для військовослужбовців строкової служби);

7) картка (довідка) установи кримінально-виконавчої системи, що повинна містити: прізвище, власне ім'я, по батькові, рік народження, громадянство, фотографію особи, підпис керівника та печатку установи (для осіб, які перебувають в установах кримінально-виконавчої системи).

4. Документи, зазначені у пунктах 1, 2, 6 частини третьої цієї статті, є підставою для отримання бюлетеня для голосування на звичайних і спеціальних дільницях з всеукраїнського референдуму.

5. Документи, зазначені у пунктах 3–5 частини третьої цієї статті, є підставою для отримання бюлетеня для голосування на закордонних дільницях з всеукраїнського референдуму, а також на спеціальних дільницях з всеукраїнського референдуму, утворених на судах, що перебувають у плаванні під Державним Прапором України, та на полярній станції України.

На закордонних дільницях з всеукраїнського референдуму, утворених у державах, до яких дозволений виїзд громадян України за паспортом громадянина України, підставою для отримання бюлетеня може бути паспорт громадянина України.

6. Документ, зазначений у пункті 7 частини третьої цієї статті, є підставою для отримання бюлетеня для голосування на спеціальній дільниці з всеукраїнського референдуму, утвореній у відповідній установі виконання покарань.

7. Виборці можуть ініціювати проведення референдуму за народною ініціативою, підтримувати своїм підписом або не підтримувати таку ініціативу, брати участь у роботі комісій з всеукраїнського референдуму як їх члени, а також у проведенні агітації всеукраїнського референдуму, здійсненні спостереження за проведенням всеукраїнського референдуму та інших заходах щодо підготовки та проведення всеукраїнського референдуму в порядку, визначеному цим Законом та іншими законами України.

8. Подання до Центральної виборчої комісії, окружної комісії з всеукраїнського референдуму документів щодо реалізації виборцями прав на участь у процесі всеукраїнського референдуму вважається згодою відповідних осіб на обробку їх персональних даних в обсязі, встановленому законодавством про всеукраїнський референдум.

9. Будь-які прямі чи непрямі привілеї або обмеження прав громадян України на участь у всеукраїнському референдумі за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання чи перебування, за мовними або іншими ознаками забороняються. Не допускаються обмеження щодо участі громадян України у процесі всеукраїнського референдуму, крім обмежень, передбачених Конституцією України та цим Законом.

10. Виборець, який проживає або перебуває в період підготовки і проведення всеукраїнського референдуму за межами України, реалізує своє право голосу на всеукраїнському референдумі на підставі включення його до списку виборців на відповідній закордонній ділянці.

Стаття 7. Рівне право голосу

1. Виборці беруть участь у всеукраїнському референдумі на рівних засадах.

2. Кожний виборець на всеукраїнському референдумі має один голос. Виборець може використати свій голос тільки на одній ділянці з всеукраїнського референдуму, де він включений до списку виборців для проведення всеукраїнського референдуму.

3. Рівність прав і можливостей суб'єктів процесу всеукраїнського референдуму забезпечується шляхом:

1) заборони втручання органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування, їх

службових та посадових осіб у процес всеукраїнського референдуму, крім випадків, передбачених цим Законом;

2) рівного та неупередженого ставлення органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, їх службових та посадових осіб до ініціативної групи всеукраїнського референдуму, інших суб'єктів процесу референдуму;

3) заборони використання під час фінансування агітації всеукраїнського референдуму інших коштів, крім визначених цим Законом;

4) рівного та неупередженого ставлення засобів масової інформації до всіх суб'єктів процесу всеукраїнського референдуму, об'єктивного та збалансованого висвітлення позицій на підтримку та проти питання всеукраїнського референдуму.

Стаття 8. Пряме волевиявлення

1. Громадяни України безпосередньо беруть участь у всеукраїнському референдумі та у вирішенні питання, що виносяться на всеукраїнський референдум.

Стаття 9. Вільна участь у всеукраїнському референдумі

1. Участь громадян України у всеукраїнському референдумі є вільною. Громадянам України забезпечуються умови для вільного формування своєї волі та її вільного виявлення під час голосування на всеукраїнському референдумі.

2. Застосування насильства, погроз, обману, підкупу чи будь-яких інших дій, що перешкоджають вільному формуванню та вільному виявленню волі виборця, забороняється.

3. Для забезпечення умов для вільного волевиявлення військовослужбовцям строкової служби в день голосування надається відпустка для участі в голосуванні на звичайних ділянках з референдуму, приміщення для голосування яких розташовані за межами військових частин (формувань), не менш як на чотири години.

Стаття 10. Добровільність участі у всеукраїнському референдумі

1. Участь громадян України у всеукраїнському референдумі є добровільною. Ніхто не може бути примушений до підтримки чи невідтримки ініціативи щодо проведення референдуму за народною ініціативою, участі чи неучасті в голосуванні на всеукраїнському референдумі, а також у проведенні агітації чи у здійсненні інших заходів або процедур, передбачених цим Законом.

Стаття 11. Таємне голосування

1. Голосування на всеукраїнському референдумі є таємним. Контроль за волевиявленням виборців на всеукраїнському референдумі забороняється.

2. Виборцям, членам комісій з всеукраїнського референдуму, офіційним спостерігачам, засобам масової інформації та їх працівникам, іншим особам забороняється вчиняти будь-які дії чи розголошувати відомості, що дають можливість встановити зміст волевиявлення конкретного виборця.

Стаття 12. Особисте голосування

1. Кожний виборець голосує на всеукраїнському референдумі особисто. Голосування за інших осіб чи передача виборцем права голосу будь-якій іншій особі забороняється.

2. Допомога виборцю, який внаслідок інвалідності та/або стану здоров'я не може самостійно заповнити бюлетень для голосування чи опустити його у виборчу скриньку, у виконанні цих дій відповідно до його волевиявлення у випадках, встановлених цим Законом, не вважається порушенням вимоги особистого голосування.

3. З метою створення умов для особистого голосування виборці з порушеннями зору забезпечуються трафаретами для бюлетенів із застосуванням шрифту Брайля, збільшувальними пристроями та іншими засобами.

Стаття 13. Однократне голосування

1. Кожний виборець на конкретному всеукраїнському референдумі може реалізувати право голосу лише один раз і лише на одній ділянці з всеукраїнського референдуму шляхом подання бюлетеня для голосування у паперовій формі або шляхом електронного голосування в порядку, визначеному законом.

Стаття 14. Публічність і відкритість процесу всеукраїнського референдуму

1. Підготовка та проведення всеукраїнського референдуму здійснюються публічно і відкрито.

2. Для забезпечення публічності і відкритості процесу всеукраїнського референдуму Центральна виборча комісія, комісії з всеукраїнського референдуму відповідно до своїх повноважень:

1) оприлюднюють відомості про свій склад, місцезнаходження та режим роботи, про округи та ділянки з всеукраїнського референдуму;

2) забезпечують можливість ознайомлення громадян із списками виборців;

3) оприлюднюють підсумки голосування та результати всеукраїнського референдуму;

4) надають іншу інформацію у випадках та порядку, передбачених цим Законом.

3. Рішення органів державної влади щодо всеукраїнського референдуму доводяться до відома громадян України через засоби масової інформації та офіційні веб-сайти цих органів у строки та порядку, визначені цим Законом. Рішення Центральної виборчої комісії та окружних комісій з всеукраїнського референдуму щодо всеукраїнського референдуму оприлюднюються на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії та у випадках, визначених цим Законом, публікуються у друкованих засобах масової інформації.

4. Громадянам України, політичним партіям та громадським організаціям, ініціативній групі всеукраїнського референдуму гарантується право вільно обговорювати доцільність проведення всеукраїнського референдуму, проводити агітацію щодо питання, винесеного на всеукраїнський референдум, на зборах, мітингах, демонстраціях, у друкованих виданнях, через аудіовізуальні

(електронні) засоби масової інформації та в інший спосіб, не заборонений законом.

5. Органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові і службові особи не можуть забороняти проведення зборів і мітингів з обговорення питання, що виноситься на всеукраїнський референдум, створювати перешкоди завчасному сповіщенню громадян України про час і місце їх проведення, а також перешкоджати проведенню відповідних заходів, крім випадків обмеження щодо реалізації цього права, встановленого судом відповідно до закону.

6. Засоби масової інформації та інформаційні агентства інформують про перебіг процесу всеукраїнського референдуму, події, пов'язані з всеукраїнським референдумом, на засадах достовірності, повноти і точності інформації та її неупередженого подання. Представникам засобів масової інформації, офіційним спостерігачам гарантується безперешкодний доступ на всі публічні заходи, пов'язані з всеукраїнським референдумом, а на засідання комісій з всеукраїнського референдуму та у приміщення для голосування на дільниці з всеукраїнського референдуму в день голосування – на умовах, визначених цим Законом. Комісії з всеукраїнського референдуму, органи державної влади, органи місцевого самоврядування, їх посадові і службові особи зобов'язані в межах своїх повноважень надавати інформацію про підготовку і проведення всеукраїнського референдуму.

7. Закордонні дипломатичні установи України, при яких утворені закордонні дільниці з всеукраїнського референдуму, забезпечують опублікування на своїх офіційних веб-сайтах і в засобах масової інформації відповідної держави відомостей про час і місце голосування, місцезнаходження відповідних дільничних комісій з всеукраїнського референдуму та приміщень для голосування, порядок та строки звернення до дільничних комісій з всеукраїнського референдуму, зокрема з питань включення до списку виборців на закордонній дільниці з всеукраїнського референдуму.

Стаття 15. Суб'єкти призначення (проголошення) всеукраїнського референдуму

1. Всеукраїнський референдум щодо затвердження змін до розділу I "Загальні положення", розділу III "Вибори. Референдум" і розділу XIII "Внесення змін до Конституції України" Конституції України призначається Президентом України відповідно до Конституції України.

2. Всеукраїнський референдум щодо зміни території України призначається Верховною Радою України відповідно до Конституції України.

3. Всеукраїнський референдум за народною ініціативою проголошується Президентом України відповідно до Конституції України.

Стаття 16. Всеукраїнський референдум за народною ініціативою

1. Президент України проголошує всеукраїнський референдум за народною ініціативою, якщо його ініційовано з додержанням встановлених Конституцією України вимог щодо організації і порядку проведення всеукраїнського референдуму за народною ініціативою, а також щодо предмета і питання референдуму.

2. Всеукраїнський референдум проголошується за народною ініціативою на вимогу не менш як 3 мільйонів громадян України, які мають право голосу, за умови, що підписи щодо призначення всеукраїнського референдуму зібрано не менш як у двох третинах областей і не менш як по 100 тисяч підписів у кожній області.

3. Проголошення всеукраїнського референдуму за народною ініціативою здійснюється указом Президента України.

Стаття 17. Всеукраїнський референдум щодо внесення змін до розділів I, III, XIII Конституції України

1. Законопроект, який передбачає внесення змін до розділів I, III, XIII Конституції України, приймається в порядку, встановленому Конституцією України і Регламентом Верховної Ради України, та затверджується всеукраїнським референдумом.

2. Призначення всеукраїнського референдуму щодо внесення змін до розділів I, III, XIII Конституції України здійснюється указом Президента України.

Стаття 18. Всеукраїнський референдум щодо зміни території України

1. Всеукраїнський референдум щодо зміни території України – це форма прийняття громадянами України, які мають право голосу,

рішення щодо затвердження прийнятого Верховною Радою України закону про ратифікацію міжнародного договору про зміну території України.

2. Призначення всеукраїнського референдуму щодо зміни території України здійснюється постановою Верховної Ради України.

Стаття 19. Вимоги до формулювання питань, що виносяться на всеукраїнський референдум

1. Питання, що виносяться на всеукраїнський референдум, повинно мати форму питального речення стосовно підтримки (затвердження, прийняття):

- 1) закону;
- 2) проекту закону про втрату чинності законом України або окремими його положеннями;
- 3) положення нормативного характеру (у тому числі принципу, критерію правового регулювання) без викладення його у вигляді проекту закону про втрату чинності законом України або окремими його положеннями.

2. Питання всеукраїнського референдуму повинно мати чітке і зрозуміле формулювання, що не допускає різних тлумачень.

Якщо питання всеукраїнського референдуму складається із частин, між ними має бути нерозривний внутрішній зв'язок.

Не допускається формулювання, яке:

- 1) вводить виборця в оману;
- 2) наводить виборця на відповідь, містить вказівку, натяк, підбурювання чи інше спонукування до підтримки чи відхилення питання всеукраїнського референдуму.

3. Формулювання питання має відповідати вимогам, передбаченим пунктами 1–3 частини другої статті 3 цього Закону.

4. Невід'ємною частиною питання всеукраїнського референдуму, що стосується затвердження закону, який передбачає внесення змін до розділів I, III, XIII Конституції України, закону про ратифікацію міжнародного договору про зміну території України, а також втрати чинності законом України або окремими його положеннями, є відповідний закон (законопроект).

5. Питання загальнодержавного значення – це питання, вирішення якого впливає на долю всього Українського народу та має загальносуспільний інтерес.

Стаття 20. Обмеження щодо призначення (проголошення) та проведення всеукраїнського референдуму в разі введення воєнного чи надзвичайного стану в Україні або окремих її місцевостях

1. У разі введення воєнного чи надзвичайного стану в Україні або окремих її місцевостях призначення (проголошення) та проведення всеукраїнського референдуму забороняється.

2. Процес всеукраїнського референдуму припиняється з дня набрання чинності указом Президента України про введення воєнного чи надзвичайного стану в Україні або окремих її місцевостях. Не пізніше наступного дня після набрання чинності відповідним указом Президента України Центральна виборча комісія визначає порядок завершення процедур всеукраїнського референдуму, які були розпочаті в межах відповідного процесу референдуму.

3. Процес всеукраїнського референдуму, припинений у зв'язку з введенням воєнного чи надзвичайного стану в Україні або окремих її місцевостях, розпочинається спочатку через 30 днів з моменту припинення чи скасування воєнного чи надзвичайного стану в Україні або окремих її місцевостях. Центральна виборча комісія оголошує про початок процесу всеукраїнського референдуму на своєму офіційному веб-сайті не пізніш як через 20 днів з моменту припинення чи скасування воєнного чи надзвичайного стану в Україні або окремих її місцевостях.

4. У разі введення в Україні чи в окремих її місцевостях воєнного або надзвичайного стану збір підписів під ініціативою щодо проведення всеукраїнського референдуму за народною ініціативою та агітація щодо ініціативи зупиняються з дня набрання чинності відповідним указом Президента України. Через 30 днів після припинення чи скасування воєнного чи надзвичайного стану в Україні або окремих її місцевостях строк, визначений частиною третьою статті 29 цього Закону, продовжується з урахуванням днів, використаних для збору підписів до дня набрання чинності відповідним указом Президента України.

Стаття 21. Контроль щодо відповідності Конституції України питання всеукраїнського референдуму

1. Контроль за відповідністю Конституції України (конституційністю) питання, яке пропонується для винесення на всеукраїнський референдум за народною ініціативою, а також міжнародного договору про зміну території України, що вноситься до Верховної Ради України, здійснює Конституційний Суд України за зверненням суб'єкта права на конституційне звернення в порядку, встановленому законом.

2. Контроль за відповідністю Конституції України (конституційністю) питання, яке пропонується для винесення на всеукраїнський референдум (крім всеукраїнського референдуму за народною ініціативою), постанови Верховної Ради України про призначення всеукраїнського референдуму або указу Президента України про призначення (проголошення) всеукраїнського референдуму здійснює Конституційний Суд України за зверненням суб'єкта права на конституційне подання в порядку, встановленому законом.

3. У разі відкриття конституційного провадження за конституційним зверненням щодо відповідності Конституції України (конституційності) питання, яке пропонується для винесення на всеукраїнський референдум за народною ініціативою, процедури проголошення всеукраїнського референдуму за народною ініціативою вважаються зупиненими до ухвалення Конституційним Судом України відповідного акта у справі.

У разі відкриття конституційного провадження за конституційним зверненням щодо відповідності Конституції України (конституційності) міжнародного договору про зміну території України, що вноситься до Верховної Ради України для надання згоди на його обов'язковість, процес призначення всеукраїнського референдуму вважається зупиненим до ухвалення Конституційним Судом України відповідного акта у справі.

У разі відкриття конституційного провадження за конституційним поданням щодо відповідності Конституції України (конституційності) постанови Верховної Ради України про призначення всеукраїнського референдуму або указу Президента України про призначення (проголошення) всеукраїнського референдуму процес всеукраїнського референдуму вважається зупиненим до ухвалення Конституційним Судом України відповідного акта у справі.

4. Конституційний Суд України зобов'язаний надати висновки про відповідність Конституції України (конституційність) питання, яке пропонується для винесення на всеукраїнський референдум за народною ініціативою, міжнародного договору про зміну території України, що вноситься до Верховної Ради України для надання згоди на його обов'язковість, не пізніш як на тридцятий день з моменту отримання Конституційним Судом України відповідного звернення.

5. Всеукраїнський референдум не може бути проголошений (призначений), якщо відповідно до висновку Конституційного Суду України питання, яке пропонується для винесення на всеукраїнський референдум за народною ініціативою, або міжнародний договір про зміну території України, що вноситься до Верховної Ради України для надання згоди на його обов'язковість, не відповідає Конституції України (є неконституційним).

Народна ініціатива вважається припиненою в день проголошення відповідного висновку Конституційного Суду України.

6. Через 10 календарних днів після надання Конституційним Судом України висновку, яким питання, що пропонується для винесення на всеукраїнський референдум за народною ініціативою, визнано конституційним, або закриття відповідного конституційного провадження строк, визначений частиною третьою статті 29 цього Закону, продовжується з урахуванням календарних днів, використаних для збору підписів до дня набрання чинності відповідним актом.

7. У разі надання Конституційним Судом України висновку про відповідність Конституції України (конституційність) питання, яке пропонується для винесення на всеукраїнський референдум за народною ініціативою, висновку про відповідність Конституції України (конституційність) міжнародного договору про зміну території України, ухвалення рішення про відповідність Конституції України (конституційність) постанови Верховної Ради України про призначення всеукраїнського референдуму або указу Президента України про призначення (проголошення) всеукраїнського референдуму, постановлення ухвали про закриття відповідного конституційного провадження процес всеукраїнського референдуму продовжується, а в разі неможливості його продовження – відновлюється.

Центральна виборча комісія визначає порядок продовження або відновлення процедур всеукраїнського референдуму, що були розпочаті в межах відповідного процесу референдуму.

Стаття 22. Процес всеукраїнського референдуму

1. Процес всеукраїнського референдуму розпочинається наступного дня після дня опублікування відповідно указу Президента України чи постанови Верховної Ради України.

2. Процес всеукраїнського референдуму завершується через п'ятнадцять днів після дня офіційного оголошення Центральною виборчою комісією результатів всеукраїнського референдуму.

3. Процес всеукраїнського референдуму припиняється у разі визнання Конституційним Судом України постанови Верховної Ради України або указу Президента України про призначення (проголошення) всеукраїнського референдуму такими, що не відповідають Конституції України (є неконституційними).

Після ухвалення відповідного рішення Конституційного Суду України Центральна виборча комісія приймає рішення, яким визначає порядок завершення процедур всеукраїнського референдуму, які були розпочаті в межах відповідного процесу референдуму.

4. Процес всеукраїнського референдуму, на який винесено питання втрати чинності законом України або окремими його положеннями, припиняється в разі набрання чинності законом України про втрату чинності законом України або всіма його окремими положеннями, які винесені на всеукраїнський референдум. У такому разі рішення про припинення процесу всеукраїнського референдуму приймається Центральною виборчою комісією не пізніше наступного дня після дня набрання чинності законом України про втрату чинності законом України або всіма його окремими положеннями, які винесені на всеукраїнський референдум.

Положення абзацу першого цієї частини не застосовуються, якщо закон України про втрату чинності законом України або всіма його окремими положеннями, які винесені на всеукраїнський референдум, набрав чинності у день, що передує дню голосування, у день голосування або після дня голосування на всеукраїнському референдумі.

Стаття 23. Процедури в електронному вигляді при організації та проведенні всеукраїнського референдуму

1. Для організації та проведення всеукраїнського референдуму використовується автоматизована інформаційно-телекомунікаційна система як компонент автоматизованої інформаційної системи, що

застосовується при проведенні виборів та референдумів (далі – автоматизована інформаційно-телекомунікаційна система).

2. Порядок створення та функціонування автоматизованої інформаційно-телекомунікаційної системи затверджується Центральною виборчою комісією.

Стаття 24. Суб'єкти процесу всеукраїнського референдуму

1. Суб'єктами процесу всеукраїнського референдуму є:

- 1) виборець;
- 2) Центральна виборча комісія;
- 3) комісії з всеукраїнського референдуму, утворені відповідно до цього Закону та Закону України "Про Центральну виборчу комісію";
- 4) ініціативна група всеукраїнського референдуму, утворена відповідно до цього Закону;
- 5) політична партія, зареєстрована в Центральній виборчій комісії як прихильник або опонент питання всеукраїнського референдуму;
- 6) громадська організація, зареєстрована в Центральній виборчій комісії як прихильник або опонент питання всеукраїнського референдуму;
- 7) офіційний спостерігач від ініціативної групи всеукраїнського референдуму, політичної партії, громадської організації, зареєстрованої як прихильник або опонент питання всеукраїнського референдуму, а також від громадської організації, до статутної діяльності якої належать питання, пов'язані з процесом виборів та всеукраїнського референдуму або із забезпеченням виборчих прав громадян України, зареєстрований відповідно до вимог цього Закону.

Стаття 25. Порядок обчислення строків

1. Строки, визначені цим Законом, обчислюються в календарних днях, а в окремих випадках, визначених цим Законом, строки обчислюються в годинах або хвилинах.

2. Першим днем строку, що відповідно до цього Закону має початися у зв'язку з настанням певної події, є день, наступний за днем настання зазначеної події.

3. Останнім днем строку, що відповідно до цього Закону має закінчитися у зв'язку з настанням певної події, є день, що передує дню зазначеної події.

Розділ II ПРИЗНАЧЕННЯ (ПРОГОЛОШЕННЯ) ВСЕУКРАЇНСЬКОГО РЕФЕРЕНДУМУ

Стаття 26. Порядок призначення всеукраїнського референдуму про внесення змін до Конституції України

1. Прийнятий не менш як двома третинами від конституційного складу Верховної Ради України та підписаний Головою Верховної Ради України закон, який передбачає внесення змін до розділів I, III, XIII Конституції України, невідкладно направляється Президентові України.

2. Президент України не пізніше як на п'ятнадцятий день після отримання закону, який передбачає внесення змін до розділів I, III, XIII Конституції України, видає указ про призначення всеукраїнського референдуму про внесення змін до Конституції України.

3. В указі Президента України про призначення всеукраїнського референдуму про внесення змін до розділів I, III, XIII Конституції України визначається дата проведення всеукраїнського референдуму, якою є остання неділя шістдесятиденного строку з дня опублікування указу, та сформульоване питання, що виноситься на всеукраїнський референдум. До указу Президента України про призначення всеукраїнського референдуму про внесення змін до Конституції України додається текст закону, який передбачає внесення змін до розділів I, III, XIII Конституції України, що виноситься на затвердження всеукраїнським референдумом.

Стаття 27. Порядок призначення всеукраїнського референдуму щодо питання про зміну території України

1. Прийнятий Верховною Радою України та підписаний Головою Верховної Ради України закон про ратифікацію міжнародного договору щодо зміни території України невідкладно направляється Президентові України.

2. Президент України протягом п'ятнадцяти днів після отримання закону про ратифікацію міжнародного договору щодо зміни території України підписує його та направляє до Верховної Ради України для призначення всеукраїнського референдуму з питання, визначеного статтею 73 Конституції України, або повертає закон із своїми вмотивованими і сформульованими пропозиціями до Верховної Ради України для повторного розгляду.

3. Якщо під час повторного розгляду закон про ратифікацію міжнародного договору щодо зміни території України, повернутий Президентом України для повторного розгляду, буде знову прийнятий Верховною Радою України не менш як двома третинами від її конституційного складу, Президент України протягом десяти днів зобов'язаний його підписати та направити до Верховної Ради України для призначення всеукраїнського референдуму з питання, визначеного статтею 73 Конституції України.

4. У разі підписання Президентом України закону про ратифікацію міжнародного договору щодо зміни території України Верховна Рада України невідкладно приймає постанову про призначення всеукраїнського референдуму щодо питання про зміну території України.

5. У постанові Верховної Ради України про призначення всеукраїнського референдуму щодо питання про зміну території України визначається дата проведення всеукраїнського референдуму про зміну території України, яка призначається на останню неділю шістдесятиденного строку з дня опублікування постанови Верховної Ради України про його призначення, та питання, що виноситься на всеукраїнський референдум. До постанови Верховної Ради України додаються тексти прийнятого закону про ратифікацію міжнародного договору щодо зміни території України та міжнародного договору щодо зміни території України.

Стаття 28. Порядок проголошення всеукраїнського референдуму за народною ініціативою

1. Всеукраїнський референдум за народною ініціативою проголошується Президентом України на вимогу не менш як 3 мільйонів громадян України, які мають право голосу, за умови, що підписи щодо призначення референдуму зібрано не менш як у двох третинах областей і не менш як по 100 тисяч підписів у кожній області.

2. На всеукраїнський референдум за народною ініціативою можуть бути винесені питання, передбачені пунктами 2 і 4 частини першої статті 3 цього Закону.

3. Президент України не пізніше як на п'ятнадцятий день після отримання рішення Центральної виборчої комісії про підсумки збирання підписів громадян України під ініціативою про проведення всеукраїнського референдуму видає указ про проголошення всеукраїнського референдуму за народною ініціативою.

4. В указі Президента України про проголошення всеукраїнського референдуму за народною ініціативою визначається дата його проведення, якою є остання неділя шістдесятиденного строку з дня опублікування указу, а також зазначається питання загальнодержавного значення, що виноситься на всеукраїнський референдум за народною ініціативою. У разі якщо предметом всеукраїнського референдуму за народною ініціативою є питання про втрату чинності законом України або окремими його положеннями, до указу Президента України про проголошення всеукраїнського референдуму за народною ініціативою додається текст проекту закону про втрату чинності законом України або окремими його положеннями, що пропонується для винесення на всеукраїнський референдум.

Стаття 29. Загальний порядок здійснення народної ініціативи

1. Народна ініціатива щодо проведення всеукраїнського референдуму за народною ініціативою здійснюється шляхом збирання підписів не менш як 3 мільйонів громадян України, які мають право голосу, за умови, що підписи щодо призначення всеукраїнського референдуму за народною ініціативою зібрано не менш як у двох третинах областей і не менш як по 100 тисяч підписів у кожній області.

2. Збір підписів під ініціативою щодо проведення всеукраїнського референдуму за народною ініціативою здійснює ініціативна група всеукраїнського референдуму за народною ініціативою, що утворюється і діє відповідно до цього Закону.

3. Збір підписів під ініціативою щодо проведення всеукраїнського референдуму за народною ініціативою триває протягом дев'яноста днів з дня отримання свідоцтва про реєстрацію ініціативної групи всеукраїнського референдуму за народною ініціативою, що пропонує винести відповідне питання на всеукраїнський референдум за народною ініціативою.

Стаття 30. Порядок утворення ініціативної групи
всеукраїнського референдуму за народною
ініціативою

1. Ініціативна група всеукраїнського референдуму за народною ініціативою (далі – ініціативна група) утворюється на зборах громадян України, в яких беруть участь не менш як триста виборців.

2. Організаторами зборів можуть бути виключно виборці.

3. Забороняється проводити збори громадян щодо утворення ініціативної групи в органах державної влади, органах влади Автономної Республіки Крим, органах місцевого самоврядування, Збройних Силах України та інших утворених відповідно до закону військових формуваннях, органах правопорядку, дитячих закладах, закладах освіти, охорони здоров'я, соціального захисту, житлово-комунальних підприємствах та установах.

4. Не пізніше ніж за п'ять днів до дня проведення зборів громадян України щодо проведення всеукраїнського референдуму за народною ініціативою їх організатори повинні письмово повідомити Центральну виборчу комісію про дату, час, місце і мету зборів.

5. Центральна виборча комісія своїм рішенням направляє на збори громадян України щодо проведення всеукраїнського референдуму за народною ініціативою представника (представників) для посвідчення факту проведення зборів. Таким представником Центральної виборчої комісії може бути член Центральної виборчої комісії, працівник Секретаріату Центральної виборчої комісії або регіонального чи територіального представництва Центральної виборчої комісії.

6. Перед початком зборів громадян України щодо проведення всеукраїнського референдуму за народною ініціативою проводиться реєстрація учасників, складається їх список із зазначенням прізвища, власного імені, по батькові, дати народження, виборчої адреси, відомостей про документи, що посвідчують особу та підтверджують громадянство України, кожного учасника. Кожний учасник зборів громадян України щодо проведення всеукраїнського референдуму за народною ініціативою навпроти свого прізвища ставить особистий підпис, що засвідчує його участь у зборах. Персональні дані учасників є конфіденційною інформацією. Особи, які мають доступ до цієї інформації для виконання вимог цього Закону, несуть відповідальність за її незаконну обробку.

7. На зборах громадян України щодо проведення всеукраїнського референдуму за народною ініціативою обираються голова та секретар зборів, лічильна комісія, затверджується порядок денний зборів, до

якого включаються питання про проведення всеукраїнського референдуму за народною ініціативою, формулюється питання, що пропонується винести на всеукраїнський референдум за народною ініціативою, затверджується обґрунтування позиції щодо питання всеукраїнського референдуму за народною ініціативою (у повному та скороченому вигляді), формується персональний склад ініціативної групи.

Обґрунтування позиції щодо питання всеукраїнського референдуму за народною ініціативою має містити:

1) визначення та аналіз проблеми, яку пропонується розв'язати рішенням Українського народу на всеукраїнському референдумі за народною ініціативою;

2) визначення цілей такого рішення;

3) визначення очікуваних соціально-економічних, правових та інших наслідків такого рішення;

4) обґрунтування можливості досягнення встановлених цілей, до якого заборонено включати заклики голосувати за або проти питання всеукраїнського референдуму за народною ініціативою, а також положення, спрямовані на ліквідацію незалежності України, зміну конституційного ладу насильницьким шляхом, порушення суверенітету і територіальної цілісності держави, підрив її безпеки, незаконне захоплення державної влади, пропаганду війни, насильства, розпалювання міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі, посягання на права і свободи людини, здоров'я населення.

Обґрунтування позиції щодо питання всеукраїнського референдуму у скороченому вигляді для розміщення його на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії та використання при виготовленні інформаційних плакатів відповідно до статті 93 цього Закону може містити не більше 2500 друкованих знаків.

8. У разі якщо більшість зареєстрованих учасників зборів щодо проведення всеукраїнського референдуму за народною ініціативою проголосує за проведення всеукраїнського референдуму за народною ініціативою, затвердження формулювання питання і тексту законопроекту про втрату чинності відповідним законом України або окремими його положеннями, що пропонується на нього винести (у випадку ініціювання всеукраїнського референдуму з питання, передбаченого пунктом 4 частини першої статті 3 цього Закону), та обґрунтування позиції щодо питання всеукраїнського референдуму за народною ініціативою, з числа учасників зборів обирається ініціативна група, якій доручається організація збору підписів громадян України на підтримку ініціативи щодо проведення всеукраїнського референдуму

за народною ініціативою та здійснення інших функцій, передбачених цим Законом.

Текст законопроекту про втрату чинності законом України або окремими його положеннями, що пропонується винести на всеукраїнський референдум за народною ініціативою, не може бути змінений після його затвердження більшістю зареєстрованих учасників зборів щодо проведення всеукраїнського референдуму за народною ініціативою.

9. Ініціативна група складається не менш як з шістдесят громадян України, які на день її утворення мають право голосу. Збори утворюють лише одну ініціативну групу. На зборах складається список членів ініціативної групи із зазначенням прізвища, власного імені, по батькові, дати народження, виборчої адреси, відомостей про документи, що посвідчують особу та підтверджують громадянство України, кожного члена ініціативної групи.

10. На зборах громадян також обирається особа, яка буде представляти інтереси ініціативної групи (далі – уповноважений представник ініціативної групи), про що складається рішення, що підписується головою та секретарем зборів.

У заяві про призначення уповноваженого представника ініціативної групи зазначаються:

- 1) прізвище, власне ім'я, по батькові;
- 2) громадянство;
- 3) день, місяць і рік народження;
- 4) місце роботи, займана посада (заняття);
- 5) виборча адреса, контактний номер телефону.

До заяви додається письмова згода особи бути уповноваженим представником ініціативної групи.

Уповноваженим представником ініціативної групи не можуть бути особи, визначені пунктами 4–7 частини третьої статті 41 цього Закону.

11. За результатами зборів громадян України (далі – збори) оформляється протокол, в якому зазначаються:

- 1) дата, місце проведення, кількість учасників;
- 2) інформація про обрання голови та секретаря зборів;
- 3) хід обговорення питань порядку денного, а також питання, що пропонується винести на всеукраїнський референдум за народною ініціативою, сформульоване з урахуванням вимог, передбачених цим Законом;

4) результати голосування питань порядку денного;

5) персональний склад ініціативної групи та інформація про уповноваженого представника ініціативної групи відповідно до частини десятої цієї статті.

Протокол підписують голова та секретар зборів. Текст законопроекту про втрату чинності законом України або окремими його положеннями, що пропонується винести на всеукраїнський референдум за народною ініціативою (у разі ініціювання всеукраїнського референдуму з питання, передбаченого пунктом 4 частини першої статті 3 цього Закону), обґрунтування позиції щодо питання всеукраїнського референдуму за народною ініціативою, список учасників зборів, список членів ініціативної групи є додатками до протоколу зборів та його невід'ємними частинами.

12. До документів, зазначених у частині одинадцятій цієї статті, додається письмова заява кожної особи, включеної до ініціативної групи, про її згоду бути членом ініціативної групи.

13. Письмова заява про згоду бути членом ініціативної групи повинна містити прізвище, власне ім'я, по батькові такої особи, дату її народження, відомості про виборчу адресу та місце фактичного проживання, відомості про документи, що посвідчують її особу та підтверджують громадянство України, згоду бути членом ініціативної групи, дату написання заяви та підпис.

14. У десятиденний строк з дня проведення зборів уповноважений представник ініціативної групи передає до Центральної виборчої комісії підписані головою і секретарем зборів документи проведених зборів, а саме:

1) протокол зборів (з додатками);

2) письмові заяви кожного з членів ініціативної групи про згоду бути членом ініціативної групи;

3) рішення зборів про призначення уповноваженого представника ініціативної групи;

4) письмову заяву особи про згоду бути уповноваженим представником ініціативної групи.

Список учасників зборів і список членів ініціативної групи подаються до Центральної виборчої комісії з дотриманням вимог законодавства про захист персональних даних в електронному вигляді у формі відкритих даних шляхом їх надсилання на офіційну електронну пошту Центральної виборчої комісії у строк, визначений цією частиною.

15. Центральна виборча комісія видає уповноваженому представнику ініціативної групи, який подав документи, зазначені у

частині чотирнадцятій цієї статті, довідку про їх прийняття. Довідка має містити перелік прийнятих документів, число, місяць і рік, а також час їх прийняття, посаду і прізвище особи, яка прийняла документи.

16. Організаційною формою роботи ініціативної групи є засідання. Засідання ініціативної групи є правомочним, за умови присутності не менше двох третин її членів. Рішення ініціативної групи приймається більшістю голосів загального складу ініціативної групи.

Стаття 31. Реєстрація ініціативної групи всеукраїнського референдуму за народною ініціативою

1. Центральна виборча комісія у десятиденний строк здійснює аналіз дотримання вимог цього Закону під час утворення ініціативної групи, а також аналіз документів, передбачених частиною чотирнадцятою статті 30 цього Закону, на предмет їх відповідності вимогам цього Закону, Конституції України та приймає постанову про реєстрацію ініціативної групи або про відмову в реєстрації ініціативної групи із зазначенням мотивів такого рішення. У разі встановлення Центральною виборчою комісією ознак порушення вимог цього Закону під час утворення ініціативної групи, невідповідності поданих документів вимогам цього Закону їх аналіз на предмет відповідності Конституції України не здійснюється.

У разі виявлення ознак невідповідності Конституції України питання, що пропонується винести на всеукраїнський референдум за народною ініціативою, Центральна виборча комісія приймає постанову про зупинення процедури реєстрації та звертається до Президента України із клопотанням про направлення до Конституційного Суду України конституційного звернення щодо конституційності питання, що пропонується винести на всеукраїнський референдум за народною ініціативою.

Якщо протягом сорока днів Президент України не подасть відповідне звернення до Конституційного Суду України та/або не буде відкрито конституційне провадження щодо нього, Центральна виборча комісія відновлює процедуру реєстрації та протягом п'яти днів приймає одне із рішень, передбачених абзацом першим цієї частини.

2. Відмова в реєстрації ініціативної групи може бути прийнята на підставі:

1) порушення вимог цього Закону під час утворення ініціативної групи та/або невідповідності питання чи тексту законопроекту, що пропонується винести на всеукраїнський референдум за народною ініціативою, вимогам цього Закону;

2) висновку Конституційного Суду України про невідповідність Конституції України питання, що пропонується винести на всеукраїнський референдум за народною ініціативою.

Помилки і неточності, виявлені в поданих документах, якщо їх наявність не є перешкодою для розуміння змісту викладених відомостей, підлягають виправленню або уточненню у порядку, встановленому Центральною виборчою комісією, і не є підставою для відмови в реєстрації ініціативної групи.

3. У разі прийняття Центральною виборчою комісією рішення про відмову в реєстрації ініціативної групи, копія такого рішення видається уповноваженому представнику ініціативної групи протягом двох днів з дня його прийняття.

4. Відмову Центральної виборчої комісії в реєстрації ініціативної групи або неприйняття нею рішення щодо реєстрації ініціативної групи може бути оскаржено ініціативною групою в порядку, встановленому Кодексом адміністративного судочинства України.

5. Рішення Центральної виборчої комісії щодо реєстрації ініціативної групи повинно містити формулювання питання всеукраїнського референдуму, а в разі ініціювання всеукраїнського референдуму з питання, передбаченого пунктом 4 частини першої статті 3 цього Закону, – також текст законопроекту про втрату чинності законом України або окремими його положеннями, що пропонується винести на всеукраїнський референдум за народною ініціативою.

6. Центральна виборча комісія не пізніше наступного дня з дня прийняття рішення про реєстрацію ініціативної групи видає уповноваженому представнику ініціативної групи свідоцтво про реєстрацію та посвідчення членів ініціативної групи, зразки підписного листа та протоколу про підсумки збору підписів на підтримку ініціативи проведення всеукраїнського референдуму за народною ініціативою за формою, встановленою Центральною виборчою комісією.

7. У свідоцтві про реєстрацію ініціативної групи зазначаються загальний строк збору підписів, що не може перевищувати дев'яносто днів з дня видачі свідоцтва про реєстрацію ініціативної групи, питання всеукраїнського референдуму, а в разі ініціювання всеукраїнського референдуму з питання, передбаченого пунктом 4 частини першої статті 3 цього Закону, – також текст законопроекту про втрату чинності законом України або окремими його положеннями, що пропонується винести на всеукраїнський референдум за народною ініціативою.

8. Інформація про реєстрацію ініціативної групи, склад ініціативної групи, формулювання запропонованого питання всеукраїнського референдуму за народною ініціативою, текст

законопроекту про втрату чинності законом України або окремими його положеннями, а також інформація про початок і строк збору підписів громадян України на підтримку цієї ініціативи у триденний строк опубліковуються в газеті "Голос України" та оприлюднюються на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії. Текст обґрунтування позиції ініціативної групи щодо питання всеукраїнського референдуму за народною ініціативою оприлюднюється на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії у повному та скороченому вигляді.

9. Плата за реєстрацію ініціативної групи не стягується.

10. Органам державної влади, органам влади Автономної Республіки Крим, органам місцевого самоврядування, а також підприємствам, установам, організаціям, що перебувають у державній та комунальній власності, забороняється здійснювати видатки, пов'язані з організацією і діяльністю ініціативної групи.

11. Ініціативна група зобов'язана в порядку, встановленому статтею 70 цього Закону, створити фонд ініціативної групи.

12. Центральна виборча комісія відмовляє в реєстрації іншим ініціативним групам, уповноваженим збирати підписи виборців на підтримку ініціативи проведення всеукраїнського референдуму за народною ініціативою з питань, що за змістом чи по суті збігаються з питанням, яке винесене на всеукраїнський референдум за народною ініціативою зборами громадян щодо проведення всеукраїнського референдуму за народною ініціативою, та обрана ними ініціативна група вже зареєстрована Центральною виборчою комісією.

Стаття 32. Порядок збору підписів

1. З дня одержання свідоцтва про реєстрацію ініціативна група має право безперешкодно проводити агітацію щодо ініціативи проведення всеукраїнського референдуму за народною ініціативою та збирати підписи виборців на підтримку ініціативи.

2. Виборець може реалізувати своє право підтримки ініціативи проведення всеукраїнського референдуму за народною ініціативою шляхом підписання підписного листа у паперовому вигляді.

Підпис вважається зібраним на території області за місцем виборчої адреси виборця.

3. Ініціативна група має право виготовляти підписні листи за встановленою Центральною виборчою комісією формою за рахунок

коштів фонду ініціативної групи, утвореного відповідно до статті 70 цього Закону.

Витрати, пов'язані з організацією збору підписів громадян на підтримку ініціативи проведення всеукраїнського референдуму за народною ініціативою, здійснюються за рахунок коштів фонду ініціативної групи відповідно до цього Закону.

Підписний лист на підтримку проведення всеукраїнського референдуму за народною ініціативою повинен містити:

- 1) зазначення "всеукраїнський референдум за народною ініціативою";
- 2) дату реєстрації ініціативної групи;
- 3) формулювання питання, що пропонується винести на всеукраїнський референдум за народною ініціативою;
- 4) відомості про особу, яка збирає підписи виборців (прізвище, власне ім'я, по батькові, число, місяць, рік народження, громадянство, місце проживання, виборча адреса, за наявності – номер телефону);
- 5) повну назву населеного пункту (села, селища, міста), в якому проводиться збір підписів, а також району (міста), області, Автономної Республіки Крим, до складу яких входить цей населений пункт.

У разі якщо предметом всеукраїнського референдуму за народною ініціативою є втрата чинності законом України або окремими його положеннями, до підписного листа обов'язково додається текст законопроекту про втрату чинності законом України або окремими його положеннями на всеукраїнському референдумі за народною ініціативою.

4. Підписний лист повинен мати графи, в яких зазначаються:

- 1) порядковий номер виборця у підписному листі;
- 2) прізвище, власне ім'я (усі власні імена) та по батькові (за наявності) виборця відповідно до документа, зазначеного у пункті 6 цієї частини;
- 3) число, місяць і рік народження виборця;
- 4) громадянство виборця;
- 5) виборча адреса виборця;
- 6) назва, номер і серія документа, що посвідчує особу і підтверджує громадянство виборця, передбаченого частиною третьою статті 6 цього Закону;
- 7) дата проставлення підпису виборцем;
- 8) особистий підпис виборця.

5. В одному підписному листі у паперовому вигляді враховуються підписи виборців лише з одного району.

6. Підписи виборців у паперовій формі на підтримку всеукраїнського референдуму за народною ініціативою можуть збирати лише члени ініціативної групи.

7. Виборець, який підтримує ініціативу проведення всеукраїнського референдуму за народною ініціативою, власноручно на підписному листі українською мовою зазначає прізвище, власне ім'я, по батькові, дату народження, номер і серію документа, що посвідчує особу і підтверджує громадянство України, виборчу адресу, ставить свій підпис і дату підписання.

8. У разі якщо виборець, який є особою з порушенням здоров'я (у зв'язку з інвалідністю, тимчасовим розладом здоров'я, віком), не має можливості внести зазначені відомості до підписного листа у паперовому вигляді власноручно, на його прохання з відома особи, яка збирає підписи, це може зробити у його присутності інший виборець (крім особи, яка збирає підписи, офіційного спостерігача), про що біля такого підпису особою, яка збирає підписи, робиться відмітка із зазначенням передбачених цією статтею відомостей про виборця, який поставив підпис від імені підписанта.

9. Член ініціативної групи, який здійснював збір підписів, проставляє цифрами і прописом кількість зібраних у підписному листі підписів громадян України. Кожний підписний лист у паперовому вигляді засвідчується підписом члена ініціативної групи, який здійснював збір підписів виборців, які підтримують ініціативу проведення всеукраїнського референдуму за народною ініціативою. При засвідченні підписного листа член ініціативної групи, який здійснював збір підписів, зазначає свої прізвище, власне ім'я та по батькові, дату народження, виборчу адресу, серію, номер і дату видачі паспорта громадянина України, а також ставить особистий підпис і дату підписання.

10. Член ініціативної групи, який здійснював збір підписів, викладає дані виборців, зібрані на підписних листах на підтримку всеукраїнського референдуму, в електронному вигляді, організованому у форматі, що дозволяє його автоматизоване оброблення електронними засобами (машинозчитування) з метою повторного використання (далі – підписні електронні дані), за формою, затвердженою Центральною виборчою комісією. Достовірність викладених в електронному вигляді зазначених даних підтверджується членом ініціативної групи, який здійснював збір підписів, шляхом накладення власного кваліфікованого електронного підпису.

11. Збір підписів на підтримку ініціативи проведення всеукраїнського референдуму за народною ініціативою може здійснюватися у місцях, у яких збір підписів не заборонений цим Законом.

12. Членам ініціативної групи забороняється збирати підписи в органах державної влади, органах влади Автономної Республіки Крим, органах місцевого самоврядування, Збройних Силах України та інших утворених відповідно до закону військових формуваннях, органах правопорядку, дитячих закладах, закладах освіти, закладах охорони здоров'я, соціального захисту, житлово-комунальних підприємствах та установах.

Забороняється у процесі збору підписів на підтримку ініціативи проведення всеукраїнського референдуму за народною ініціативою примушувати громадян ставити чи не ставити свої підписи або винагороджувати їх за це в будь-якій формі.

Забороняється збирати підписи на підтримку ініціативи проведення всеукраїнського референдуму за народною ініціативою у місцях видачі заробітної плати, пенсії, допомоги, стипендії, інших соціальних виплат, надання благодійної допомоги.

13. Виборець, який підтримує ініціативу проведення всеукраїнського референдуму за народною ініціативою, має право поставити підпис на підтримку однієї ініціативи проведення всеукраїнського референдуму за народною ініціативою лише один раз. У разі виявлення декількох підписів однієї особи відповідні підписи зараховуються як один підпис.

14. Підтримка виборцем ініціативи проведення всеукраїнського референдуму за народною ініціативою в порядку, визначеному цією статтею, вважається згодою на обробку його персональних даних в обсязі, встановленому цим Законом.

Стаття 33. Агітація під час збору підписів на підтримку ініціативи проведення всеукраїнського референдуму за народною ініціативою

1. Агітація під час збору підписів на підтримку ініціативи проведення всеукраїнського референдуму за народною ініціативою – це здійснення будь-якої діяльності, що спонукає виборців підтримати або не підтримати ініціативу проведення всеукраїнського референдуму за народною ініціативою (далі – агітація щодо ініціативи).

2. Агітацію щодо ініціативи мають право здійснювати політичні партії та громадські організації, за умови створення ними фонду агітації щодо ініціативи, та ініціативна група.

Агітація щодо ініціативи здійснюється виключно за рахунок коштів фонду ініціативної групи, фонду агітації щодо ініціативи політичної партії, громадської організації, а також із дотриманням вимог, передбачених статтями 94–100 цього Закону.

Громадяни України – виборці мають право особисто вести або брати участь у проведенні агітації щодо підтримки чи невідтримки ініціативи проведення всеукраїнського референдуму за народною ініціативою без витрачання власних коштів.

3. Рахунок фонду агітації щодо ініціативи може бути відкритий політичною партією, громадською організацією після дня оприлюднення на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії повідомлення про реєстрацію ініціативної групи та до моменту закінчення строку збору підписів громадян на підтримку цієї ініціативи. Порядок відкриття і закриття рахунків фонду агітації щодо ініціативи політичної партії, громадської організації встановлюється Національним банком України за погодженням із Центральною виборчою комісією та не може бути змінений після дня оприлюднення на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії повідомлення про реєстрацію ініціативної групи та до моменту закінчення строку збору підписів громадян на підтримку цієї ініціативи.

4. Кошти фонду агітації щодо ініціативи, створеного політичною партією, громадською організацією, формуються у порядку, передбаченому статтею 72 цього Закону.

5. Політична партія, громадська організація призначає одного розпорядника рахунку свого фонду агітації щодо ініціативи, який має виключне право на розпоряджання коштами з рахунку цього фонду. Про призначення розпорядника рахунку свого фонду агітації щодо ініціативи політична партія, громадська організація не пізніше наступного дня після дня його відкриття повідомляє Центральну виборчу комісію та Національне агентство з питань запобігання корупції із зазначенням прізвища, власного імені, по батькові, дати народження, місця проживання або місця перебування, відомостей про документ, що посвідчує особу та підтверджує громадянство України. Повідомлення політичної партії, громадської організації підписується керівником політичної партії, громадської організації. До повідомлення додається власноруч написана заява громадянина України про згоду бути розпорядником рахунку.

6. Розпорядник коштів рахунку фонду агітації щодо ініціативи, створеного політичною партією, громадською організацією, зобов'язаний вести облік надходження та витрачання коштів фонду.

Розпорядник рахунків фонду агітації щодо ініціативи забезпечує додержання фінансової дисципліни, цільове використання коштів фонду.

7. Контроль за діяльністю фондів агітації щодо ініціативи здійснюють Центральна виборча комісія, Національне агентство з питань запобігання корупції та банк, в якому відкрито рахунок фонду, відповідно до порядку, встановленого Центральною виборчою комісією спільно з Національним банком України за погодженням з Національним агентством з питань запобігання корупції. Банк, в якому відкрито рахунок фонду, надає Центральній виборчій комісії та Національному агентству з питань запобігання корупції щотижнево (щоденно) або за їхнім зверненням відомості про розміри та джерела внесків, що надійшли на рахунок фонду, рух коштів, а також про їх залишки на рахунку.

Національне агентство з питань запобігання корупції здійснює контроль за своєчасністю подання звітів про надходження і використання коштів фондів, повнотою таких звітів, достовірністю включених до них відомостей.

8. Розпорядник рахунку фонду агітації щодо ініціативи протягом десяти днів з дня закінчення строку збирання підписів або припинення ініціативи з підстави, передбаченої частиною п'ятою статті 21 цього Закону, зобов'язаний подати до Центральної виборчої комісії та Національного агентства з питань запобігання корупції фінансовий звіт про надходження та використання коштів фонду (у паперовій формі та в електронному вигляді), який оприлюднюється на офіційних веб-сайтах Центральної виборчої комісії та Національного агентства з питань запобігання корупції не пізніше дня, наступного за днем його надходження.

У фінансових звітах, передбачених цією частиною, обов'язковому оприлюдненню підлягають прізвище, власне ім'я, по батькові та місце проживання (область, район, населений пункт) фізичної особи. Інші відомості про фізичну особу, віднесені до інформації з обмеженим доступом, оприлюдненню не підлягають.

9. Аналіз фінансових звітів, передбачених частиною восьмою цієї статті, здійснюється Центральною виборчою комісією та Національним агентством з питань запобігання корупції і полягає у встановленні відповідності звітних даних вимогам цього Закону, своєчасності подання звітів та відповідності звітних даних інформації, отриманій від

банків, у яких відкрито рахунки фондів. Центральна виборча комісія та Національне агентство з питань запобігання корупції протягом п'ятнадцяти днів з дня закінчення строку збирання підписів або припинення ініціативи з підстави, передбаченої частиною п'ятою статті 21 цього Закону, оприлюднюють на своїх офіційних веб-сайтах результати аналізу фінансових звітів, передбачених частиною восьмою цієї статті. У разі виявлення в ході аналізу фінансових звітів ознак порушення вимог цього Закону Центральна виборча комісія та Національне агентство з питань запобігання корупції повідомляють про це відповідні органи правопорядку для перевірки і реагування відповідно до закону.

10. У фінансових звітах, передбачених частиною восьмою цієї статті, в обов'язковому порядку відображається інформація про всі надходження на рахунок фонду агітації щодо ініціативи, здійснені витрати та залишки коштів на відповідних рахунках, у тому числі інформація про дату надходження кожного внеску до фонду, його розмір, особу, яка здійснила внесок на відповідний рахунок фонду (із зазначенням відомостей про особу, яка здійснила внесок до фонду, передбачених Законом України "Про політичні партії в Україні" для осіб, які здійснюють внески на підтримку політичної партії), назву політичної партії (у разі здійснення внеску політичною партією), призначення, дату здійснення і суму кожного платежу з відповідного рахунку фонду, отримувача кожного платежу (із зазначенням відомостей про отримувача платежу, передбачених Законом України "Про політичні партії в Україні").

11. Форми фінансових звітів, передбачених частиною восьмою цієї статті, і порядок проведення їх аналізу встановлюються Центральною виборчою комісією за погодженням з Національним агентством з питань запобігання корупції.

12. Невикористані кошти фонду агітації щодо ініціативи політичної партії, громадської організації за зверненням керівного органу політичної партії, громадської організації, яке подається до банку в десятиденний строк з дня завершення строку збирання підписів або припинення ініціативи з підстави, передбаченої частиною п'ятою статті 21 цього Закону, перераховуються з рахунку фонду агітації щодо ініціативи на поточний банківський рахунок відповідно політичної партії, громадської організації у п'ятиденний строк з дня надходження зазначеного звернення. Якщо таке звернення не надійшло до банку у встановлений строк, невикористані кошти фонду політичної партії, громадської організації перераховуються банком до державного бюджету на п'ятнадцятий день з дня завершення строку збирання підписів.

Стаття 34. Передача ініціативною групою підписних листів у паперовому вигляді до Центральної виборчої комісії

1. Після закінчення збирання підписів виборців ініціативна група підраховує загальну кількість підписів виборців щодо призначення референдуму за народною ініціативою, зібраних на підтримку ініційованого питання всеукраїнського референдуму відповідно до вимог частини другої статті 72 Конституції України.

Про підсумки збирання підписів виборців ініціативна група складає протокол, який підписується усіма членами ініціативної групи.

2. Форма протоколу, зазначеного у частині першій цієї статті, затверджується Центральною виборчою комісією одночасно із затвердженням форми підписного листа.

3. Підписні листи, пронумеровані та зброшуровані у вигляді папок окремо по кожній області відповідно до вимог частини другої статті 72 Конституції України, протокол про підсумки збору підписів під ініціативою проведення всеукраїнського референдуму передаються уповноваженим представником ініціативної групи до Центральної виборчої комісії не пізніше 18 години дня, в який закінчується строк збору підписів на підтримку ініціативи проведення всеукраїнського референдуму.

4. Прийняття документів Центральною виборчою комісією здійснюється шляхом завірення кожної папки з підписними листами своєю печаткою, перевірки відповідності кількості представлених підписних листів їх кількості, зазначеній у протоколі про підсумки збору підписів на підтримку ініціативи проведення всеукраїнського референдуму.

5. При прийманні підписних листів Центральна виборча комісія перевіряє відповідність кількості поданих підписних листів кількості цих листів, зазначеній у протоколі про підсумки збору підписів виборців, та складає акт приймання-передачі підписних листів, в якому зазначаються кількість прийнятих підписних листів та заявлена кількість підписів виборців, а також дата і час їх приймання, посада і прізвище особи, яка прийняла документи. Акт складається у двох примірниках і підписується уповноваженим на це членом Центральної виборчої комісії та особою, яка передала підписні листи. Перший примірник акта видається особі, яка передала підписні листи, а другий примірник акта зберігається у Центральній виборчій комісії.

6. Центральна виборча комісія не приймає підписні листи після закінчення строку, зазначеного у частині третій цієї статті.

Стаття 35. Підрахунок та перевірка підписів Центральною виборчою комісією

1. Центральна виборча комісія після надходження документів, визначених частиною третьою статті 34 цього Закону, протягом чотирнадцяти днів з дня закінчення встановленого цим Законом строку для збирання підписів перевіряє дотримання вимог, встановлених статтею 32 цього Закону.

Центральна виборча комісія здійснює перевірку і підрахунок підписів на підтримку ініціативи проведення всеукраїнського референдуму з використанням автоматизованої інформаційно-телекомунікаційної системи.

Центральна виборча комісія здійснює перевірку підписів і підписних листів з використанням відомостей Державного реєстру виборців, а також за результатами розгляду скарг, заяв про порушення порядку збирання підписів, що надійшли до Центральної виборчої комісії, та повідомлень засобів масової інформації про такі порушення.

2. Центральна виборча комісія не пізніше як на третій день з дня надходження документів, визначених частиною третьою статті 34 цього Закону, надає можливість з використанням засобів Державного реєстру виборців кожному виборцю у визначеному Центральною виборчою комісією порядку отримати щодо себе інформацію, чи були використані його персональні дані для підтримки ініціативи проведення всеукраїнського референдуму за народною ініціативою.

3. У разі звернення Центральної виборчої комісії до Міністерства внутрішніх справ України щодо перевірки відомостей про громадян України, внесених до підписних листів, Міністерство внутрішніх справ України зобов'язане здійснити відповідну перевірку та повідомити про її результати у строк, визначений Центральною виборчою комісією.

4. При встановленні на підставі підписних листів кількості громадян України, які підтримали ініціативу проведення всеукраїнського референдуму за народною ініціативою, не враховуються підписи окремих громадян України:

1) у разі відсутності у підписному листі всіх або окремих відомостей про громадянина України, який підтримує своїм підписом ініціативу проведення всеукраїнського референдуму за народною ініціативою, передбачених формою підписного листа;

2) якщо записи та підписи вчинені замість громадянина України іншою особою, крім підстав, зазначених у цьому Законі;

3) вчинені особою, яка на день проставляння підпису не мала права голосу.

У разі виявлення декількох підписів одного виборця зараховується лише один підпис.

5. При встановленні на підставі підписних листів кількості громадян України, які підтримали ініціативу проведення всеукраїнського референдуму за народною ініціативою, не враховуються підписні листи:

1) якщо підписи громадян України зібрані особою, яка не є членом відповідної ініціативної групи;

2) що містять недостовірні відомості про особу, яка збирала підписи громадян України;

3) в яких відсутні відомості про особу, яка збирала підписи громадян України, або в яких замість підпису особи, яка збирала підписи громадян України, міститься підпис іншої особи;

4) в яких підписи громадян України зібрані в органах державної влади, органах місцевого самоврядування та в інших місцях за умов, визначених частиною дванадцятою статті 32 цього Закону;

5) невстановленої форми.

6. За підсумками перевірки Центральна виборча комісія приймає постанову про підсумки збору підписів під ініціативою проведення всеукраїнського референдуму.

Введення воєнного чи надзвичайного стану до прийняття зазначеної постанови не зупиняє перевірку і підрахунок підписів та не є перешкодою для її прийняття і подальшої передачі Президентові України у разі наявності для цього підстав.

7. У разі якщо кількості підписів громадян, які підтримують ініціативу проведення всеукраїнського референдуму за народною ініціативою з відповідного питання, достатньо для проголошення всеукраїнського референдуму за народною ініціативою, Центральна виборча комісія зазначає це у своєму рішенні про підсумки збору підписів під ініціативою проведення всеукраїнського референдуму за народною ініціативою з такого питання.

8. У разі якщо кількості підписів громадян, які підтримують ініціативу проведення всеукраїнського референдуму за народною ініціативою з відповідного питання, недостатньо для проголошення зазначеного референдуму, Центральна виборча комісія приймає рішення про підсумки збору підписів під ініціативою проведення всеукраїнського референдуму за народною ініціативою з такого питання, в якому зазначає про недостатність підписів громадян, які

підтримують ініціативу проведення всеукраїнського референдуму за народною ініціативою, кількість та підстави неврахування підписів окремих громадян України та підписних листів.

9. Одночасно з передбаченим частиною восьмою цієї статті рішенням, Центральна виборча комісія приймає постанову про припинення ініціативи проведення відповідного всеукраїнського референдуму за народною ініціативою, яка не пізніше наступного дня з дня її прийняття видається (направляється) уповноваженому представнику ініціативної групи, оприлюднюється на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії та не пізніш як на третій день з дня її прийняття публікується в газеті "Голос України".

10. Ініціативна група може оскаржити постанову, зазначену у частині дев'ятій цієї статті, у порядку, встановленому Кодексом адміністративного судочинства України.

Стаття 36. Передача Президенту України рішення про підсумки збору підписів під ініціативою проведення всеукраїнського референдуму за народною ініціативою

1. У разі якщо підписи на підтримку всеукраїнського референдуму за народною ініціативою зібрано в кількості та в порядку, визначених Конституцією України та цим Законом, Центральна виборча комісія не пізніше наступного дня після прийняття рішення про підсумки збору підписів під ініціативою проведення всеукраїнського референдуму за народною ініціативою передає таке рішення Президенту України.

Розділ III ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ПРОВЕДЕННЯ ВСЕУКРАЇНСЬКОГО РЕФЕРЕНДУМУ

Стаття 37. Округи з всеукраїнського референдуму

1. Всеукраїнський референдум проводиться в загальнодержавному окрузі з всеукраїнського референдуму, що включає всю територію України та закордонний округ з всеукраїнського референдуму.

Для підготовки, організації і проведення всеукраїнського референдуму використовуються територіальні виборчі округи, що

утворюються для підготовки, організації і проведення загальнодержавних виборів та існують на постійній основі.

Центральна виборча комісія не пізніше як на другий день після початку процесу всеукраїнського референдуму розміщує перелік відповідних територіальних округів з всеукраїнського референдуму із зазначенням їх номерів, меж та центрів на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії.

2. Закордонний округ з всеукраїнського референдуму включає усі закордонні дільниці, що утворені Центральною виборчою комісією для підготовки та проведення голосування на загальнодержавних виборах та існують на постійній основі.

Стаття 38. Дільниці з всеукраїнського референдуму

1. Для підготовки організації і проведення голосування та підрахунку голосів виборців на всеукраїнському референдумі використовуються звичайні, спеціальні та закордонні виборчі дільниці, утворені на постійній основі, а також спеціальні дільниці, що утворюються на тимчасовій основі відповідно до Виборчого кодексу України.

Звичайні, спеціальні та закордонні виборчі дільниці, утворені на постійній основі відповідно до Виборчого кодексу України, використовуються як звичайні, спеціальні та закордонні дільниці з всеукраїнського референдуму.

Спеціальні дільниці з всеукраїнського референдуму, що існують на тимчасовій основі, утворюються окружними комісіями з всеукраїнського референдуму не пізніше як за тридцять два дні до дня голосування, а у винятковому випадку – Центральною виборчою комісією не пізніше як за десять днів до дня голосування у встановленому Центральною виборчою комісією порядку.

2. Для підготовки організації і проведення електронного голосування та підрахунку голосів виборців на всеукраїнському референдумі на тимчасовій основі відповідно до цього Закону утворюється спеціальна дільниця з електронного голосування.

3. Центральна виборча комісія не пізніше як на п'ятий день з дня початку процесу всеукраїнського референдуму забезпечує оприлюднення на своєму офіційному веб-сайті переліку відповідних дільниць із зазначенням територіальних округів, до яких вони належать, номерів дільниць.

Окружна комісія з всеукраїнського референдуму оприлюднює свої рішення про утворення спеціальних дільниць з всеукраїнського референдуму, утворених на тимчасовій основі, із зазначенням номерів дільниць з всеукраїнського референдуму, їх меж чи установ (закладів), у яких вони утворені, адрес відповідних дільничних комісій з всеукраїнського референдуму та приміщень для голосування. Такі рішення оприлюднюються у визначеній комісією спосіб не пізніш як на п'ятий день після дня їх прийняття.

Центральна виборча комісія забезпечує оприлюднення свого рішення про утворення у винятковому випадку спеціальної дільниці з всеукраїнського референдуму на своєму офіційному веб-сайті не пізніш як на п'ятий день після дня прийняття цього рішення.

Розділ IV КОМІСІЇ З ВСЕУКРАЇНСЬКОГО РЕФЕРЕНДУМУ

Стаття 39. Система комісій з всеукраїнського референдуму

1. Систему комісій з всеукраїнського референдуму, що здійснюють підготовку та проведення всеукраїнського референдуму, становлять:

- 1) Центральна виборча комісія як головна комісія з всеукраїнського референдуму;
- 2) окружні комісії з всеукраїнського референдуму;
- 3) дільничні комісії з всеукраїнського референдуму;
- 4) дільнична комісія з електронного голосування з всеукраїнського референдуму.

2. Повноваження комісій з всеукраїнського референдуму щодо підготовки та проведення всеукраїнського референдуму здійснюються:

- 1) Центральною виборчою комісією – на всій території України та в закордонному окрузі з всеукраїнського референдуму;
- 2) окружною комісією з всеукраїнського референдуму – у межах територіального округу з всеукраїнського референдуму;
- 3) дільничною комісією з всеукраїнського референдуму – у межах дільниці з всеукраїнського референдуму;
- 4) дільничною комісією з електронного голосування з всеукраїнського референдуму – на всій території України та в закордонному окрузі з всеукраїнського референдуму.

3. Повноваження окружної комісії з всеукраїнського референдуму закордонного округу з всеукраїнського референдуму здійснює Центральна виборча комісія.

Стаття 40. Статус комісій з всеукраїнського референдуму

1. Комісії з всеукраїнського референдуму є спеціальними колегіальними органами, уповноваженими організувати підготовку та проведення всеукраїнського референдуму і забезпечувати додержання та однакове застосування законодавства про всеукраїнський референдум.

2. Статус Центральної виборчої комісії визначається Конституцією України, Законом України "Про Центральну виборчу комісію", цим Законом та іншими законами України. Центральна виборча комісія очолює систему комісій з всеукраїнського референдуму, що організують підготовку і проведення всеукраїнського референдуму, і є комісією з всеукраїнського референдуму вищого рівня щодо всіх окружних та дільничних комісій з всеукраїнського референдуму, передбачених цим Законом.

3. Центральна виборча комісія не є правонаступником окружних комісій з всеукраїнського референдуму.

4. Статус окружних та дільничних комісій з всеукраїнського референдуму визначається цим Законом.

5. Окружна комісія з всеукраїнського референдуму є комісією вищого рівня щодо всіх дільничних комісій з всеукраїнського референдуму в межах відповідного територіального округу з всеукраїнського референдуму.

6. Дільнична комісія з всеукраїнського референдуму не є юридичною особою. Дільнична комісія з всеукраїнського референдуму є суб'єктом відповідного процесу всеукраїнського референдуму, має право звертатися в межах своїх повноважень до органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також до підприємств, установ та організацій, їх посадових та службових осіб. Дільнична комісія з всеукраїнського референдуму має власну печатку, зразок якої затверджується Центральною виборчою комісією.

Стаття 41. Вимоги до членів окружної чи дільничної комісії з всеукраїнського референдуму

1. До складу окружної комісії з всеукраїнського референдуму чи дільничної комісії з всеукраїнського референдуму звичайної або спеціальної дільниці з всеукраїнського референдуму можуть входити виборці, які проживають у межах території України.

2. Виборець може входити до складу лише однієї комісії з всеукраїнського референдуму.

3. До складу окружної чи дільничної комісії з всеукраїнського референдуму не можуть входити:

- 1) члени ініціативної групи;
- 2) представники суб'єктів процесу всеукраїнського референдуму в Центральній виборчій комісії;
- 3) уповноважені особи суб'єктів процесу всеукраїнського референдуму;
- 4) посадові та службові особи органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування;
- 5) громадяни, які утримуються в установах виконання покарань;
- 6) громадяни, які мають судимість за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину чи злочину проти виборчих прав громадян, чи корупційного злочину, якщо ця судимість не погашена або не знята у встановленому законом порядку;
- 7) офіційні спостерігачі.

4. Якщо процес всеукраїнського референдуму проводиться одночасно з виборчим процесом позачергових, перших, проміжних або повторних місцевих виборів, виборець може входити до складу лише однієї комісії з всеукраїнського референдуму, виборчої комісії.

5. До складу дільничної комісії з всеукраїнського референдуму спеціальної дільниці, утвореної в стаціонарному лікувальному закладі або в установі виконання покарань, не можуть входити працівники відповідного закладу або установи.

6. Член окружної чи дільничної комісії з всеукраїнського референдуму повинен володіти державною мовою в обсязі, необхідному для ведення діловодства.

Стаття 42. Повноваження Центральної виборчої комісії як головної комісії з всеукраїнського референдуму

1. Повноваження Центральної виборчої комісії щодо організації підготовки і проведення всеукраїнського референдуму визначені Законом України "Про Центральну виборчу комісію", цим Законом та іншими законами України.

2. Центральна виборча комісія здійснює контроль за додержанням і однаковим застосуванням законодавства про всеукраїнський референдум виборцями, окружними і дільничними комісіями з всеукраїнського референдуму та їх членами, органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим та органами місцевого самоврядування, посадовими і службовими особами цих органів, підприємствами, установами, організаціями, їх посадовими особами, засобами масової інформації, їх власниками, посадовими особами та творчими працівниками, політичними партіями, їх представниками у Центральній виборчій комісії та уповноваженими особами, офіційними спостерігачами, громадськими організаціями, іншими громадськими об'єднаннями.

3. Центральна виборча комісія забезпечує функціонування автоматизованої інформаційно-телекомунікаційної системи.

4. Для організаційного, правового, інформаційного, технічного забезпечення здійснення своїх повноважень Центральна виборча комісія на час процесу всеукраїнського референдуму може залучати відповідних спеціалістів, експертів та технічних працівників.

Стаття 43. Повноваження окружної комісії з всеукраїнського референдуму

1. Повноваження окружної комісії з всеукраїнського референдуму починаються з моменту складення присяги не менш як двома третинами її складу, визначеного при її утворенні, на першому засіданні комісії, яке проводиться не пізніш як на другий день після дня прийняття рішення про її утворення і скликається головою комісії.

2. Окружна комісія з всеукраїнського референдуму:

1) забезпечує підготовку та проведення всеукраїнського референдуму в межах територіального округу;

2) здійснює в межах відповідного територіального округу з всеукраїнського референдуму контроль за додержанням і однаковим

застосуванням законодавства про всеукраїнський референдум виборцями, дільничними комісіями з всеукраїнського референдуму та їх членами, органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування, посадовими і службовими особами цих органів, підприємствами, установами, організаціями, їх посадовими особами, засобами масової інформації та безпосередніми суб'єктами процесу всеукраїнського референдуму – політичними партіями, громадськими організаціями, ініціативною групою всеукраїнського референдуму, утвореною відповідно до цього Закону, їх уповноваженими особами, офіційними спостерігачами;

3) утворює дільничні комісії з всеукраїнського референдуму відповідно до цього Закону;

4) надає правову, організаційно-методичну, технічну допомогу дільничним комісіям з всеукраїнського референдуму, організовує навчання членів цих комісій з питань організації процесу всеукраїнського референдуму;

5) скликає у разі необхідності за власною ініціативою засідання дільничної комісії з всеукраїнського референдуму;

6) вносить пропозиції щодо використання коштів Державного бюджету України, виділених на підготовку та проведення всеукраїнського референдуму, у порядку, встановленому Центральною виборчою комісією;

7) контролює забезпечення дільничних комісій з всеукраїнського референдуму приміщеннями, транспортом, технікою, зв'язком, розглядає та вирішує інші питання матеріально-технічного забезпечення всеукраїнського референдуму на території округу;

8) передає дільничним комісіям з всеукраїнського референдуму бюлетені для голосування та бланки іншої документації відповідно до цього Закону, забезпечує контроль за обліком бюлетенів для голосування в межах територіального округу;

9) приймає рішення про виготовлення печаток, штампів та передає їх дільничним комісіям з всеукраїнського референдуму;

10) встановлює підсумки голосування у відповідному територіальному окрузі, складає протокол про встановлення підсумків голосування та передає його до Центральної виборчої комісії;

11) розглядає в межах своїх повноважень звернення, заяви і скарги щодо організації і проведення всеукраїнського референдуму на території округу, скарги на рішення, дії та бездіяльність дільничних комісій з всеукраїнського референдуму, а також стосовно осіб, які

входять до її складу та складу дільничних комісій з всеукраїнського референдуму, і приймає щодо них рішення;

12) здійснює інші повноваження відповідно до цього Закону та інших законів України.

3. Повноваження окружної комісії з всеукраїнського референдуму припиняються через п'ятнадцять днів з дня офіційного оприлюднення Центральною виборчою комісією результатів всеукраїнського референдуму, припинення процесу всеукраїнського референдуму.

Стаття 44. Повноваження дільничної комісії з всеукраїнського референдуму

1. Повноваження дільничної комісії з всеукраїнського референдуму починаються з моменту складення присяги більшістю від її складу, визначеного при її утворенні, на засіданні комісії, яке проводиться не пізніше як на другий день після дня прийняття рішення про її утворення і скликається головою комісії.

2. Дільнична комісія з всеукраїнського референдуму:

1) здійснює контроль за неухильним додержанням та однаковим застосуванням законодавства про всеукраїнський референдум під час підготовки та проведення голосування, підрахунку голосів на дільниці з всеукраїнського референдуму;

2) отримує список виборців від органу ведення Державного реєстру виборців, складає список виборців у випадках, передбачених цим Законом, надає його для загального ознайомлення, а також вносить до нього зміни у випадках, передбачених цим Законом;

3) у порядку та строки, встановлені цим Законом, вручає або надсилає кожному виборцю, включеному до списку виборців на відповідній дільниці з всеукраїнського референдуму, іменне запрошення із зазначенням дати проведення голосування, адреси приміщення для голосування, часу початку і закінчення голосування;

4) забезпечує можливість ознайомлення з формулюванням питання, що виноситься на всеукраїнський референдум, і текстом відповідного законопроекту (закону), за наявності, під час підготовки до проведення всеукраїнського референдуму та в день голосування, а також з рішеннями, прийнятими Центральною виборчою комісією, відповідною окружною комісією з всеукраїнського референдуму, своїми рішеннями та повідомленнями, отриманими комісією;

5) забезпечує облік та зберігання отриманих комісією бюлетенів;

6) забезпечує підготовку приміщення для голосування та скриньок для голосування;

7) організовує голосування виборців у приміщенні для голосування, а також за місцем перебування виборців у випадках, передбачених цим Законом;

8) здійснює підрахунок голосів виборців на дільниці з всеукраїнського референдуму, складає протокол про підрахунок голосів на дільниці з всеукраїнського референдуму та передає його разом з іншими документами з всеукраїнського референдуму до відповідної окружної комісії з всеукраїнського референдуму в порядку, встановленому цим Законом;

9) визнає недійсним голосування на дільниці з всеукраїнського референдуму за наявності обставин, передбачених цим Законом;

10) розглядає заяви і скарги з питань підготовки та проведення голосування на дільниці з всеукраїнського референдуму, у тому числі скарги щодо дій чи бездіяльності осіб, які входять до її складу, та в межах своїх повноважень приймає щодо них рішення.

3. Повноваження дільничної комісії з всеукраїнського референдуму припиняються через десять днів після дня офіційного оприлюднення Центральною виборчою комісією результатів всеукраїнського референдуму, припинення процесу всеукраїнського референдуму.

4. Дільнична комісія з електронного голосування з всеукраїнського референдуму, крім повноважень, передбачених цією статтею, має право не починати, зупиняти або завершувати електронне голосування в разі, якщо неможливо забезпечити безпеку або працездатність системи електронного голосування таким чином, щоб електронне голосування можна було провести відповідно до вимог законодавства.

Стаття 45. Подання кандидатур до складу окружної комісії з всеукраїнського референдуму

1. Право подання кандидатур до складу окружних комісій з всеукраїнського референдуму мають:

1) ініціативна група;

2) політична партія, яка утворила депутатську фракцію у Верховній Раді України поточного скликання та зареєстрована як прихильник або опонент питання всеукраїнського референдуму;

3) політична партія, яка зареєстрована як прихильник або опонент питання всеукраїнського референдуму (крім політичних партій, зазначених у пункті 2 цієї частини).

2. У разі якщо у встановлений частиною четвертою цієї статті строк не надійшли подання кандидатур до складу окружної комісії з всеукраїнського референдуму від суб'єктів, визначених частиною першою цієї статті, або якщо кількість осіб, запропонованих до складу окружної комісії з всеукраїнського референдуму, становить менше дванадцяти осіб, окружна комісія з всеукраїнського референдуму утворюється Центральною виборчою комісією за поданням Голови Центральної виборчої комісії на підставі пропозицій членів Центральної виборчої комісії у кількості дванадцяти осіб з обов'язковим урахуванням поданих кандидатур відповідно до частини першої цієї статті.

3. Форма подання кандидатур до складу комісій з всеукраїнського референдуму затверджується Центральною виборчою комісією не пізніше наступного дня після початку процесу всеукраїнського референдуму і не може бути змінена під час процесу всеукраїнського референдуму. У поданні зазначаються:

- 1) прізвище, власне ім'я (усі власні імена) та по батькові (за наявності) особи;
- 2) дата народження;
- 3) громадянство особи;
- 4) виборча адреса особи, а також контактні номери телефонів;
- 5) володіння державною мовою;
- 6) освіта;
- 7) місце роботи та займана посада особи;
- 8) наявність досвіду щодо участі в роботі виборчих комісій чи комісій з всеукраїнського референдуму;
- 9) відомості про відсутність в особи судимості за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, кримінального правопорушення проти виборчих прав громадян чи корупційного кримінального правопорушення, яка не погашена або не знята у встановленому законом порядку;
- 10) посада в комісії, на яку пропонується особа.

4. Подання кандидатур до складу окружних комісій з всеукраїнського референдуму вносяться у паперовій формі та в електронному вигляді не пізніш як за сорок п'ять днів до дня голосування за підписом відповідно уповноваженої особи ініціативної

групи, керівників політичної партії. Підписи керівників політичної партії на поданнях, внесених у паперовій формі, скріплюються печатками.

5. До подання додаються копії паспорта громадянина України (копії першої та другої сторінок паспорта громадянина України у вигляді книжечки або копії лицьового та зворотного боків паспорта громадянина України у вигляді картки), копії першої та другої сторінок тимчасового посвідчення громадянина України (для осіб, недавно прийнятих до громадянства України) кожної запропонованої особи.

Заяви осіб, запропонованих до складу окружної комісії з всеукраїнського референдуму, про згоду на участь у роботі комісії від відповідного суб'єкта подання кандидатур із зазначенням прізвища, власного імені та по батькові особи, її виборчої адреси та про ненадання згоди на участь у роботі виборчої комісії іншим суб'єктам подання на відповідному всеукраїнському референдумі надаються відповідним суб'єктам всеукраїнського референдуму, які зареєстровані у Центральній виборчій комісії, до моменту внесення до Центральної виборчої комісії подання стосовно кандидатур до складу окружних комісій з всеукраїнського референдуму.

Стаття 46. Порядок утворення окружних комісій з всеукраїнського референдуму

1. Окружні комісії з всеукраїнського референдуму утворюються Центральною виборчою комісією не пізніше як за сорок днів до дня голосування на всеукраїнському референдумі у складі голови, заступника голови, секретаря та інших членів комісії з всеукраїнського референдуму.

2. Окружна комісія з всеукраїнського референдуму складається із дванадцяти осіб.

3. Суб'єкти подання – прихильники та опоненти питання всеукраїнського референдуму – мають право на пропорційну частку кожної категорії керівних посад в окружних комісіях з всеукраїнського референдуму. Частка керівних посад для кожного суб'єкта подання в межах загальнодержавного округу визначається відповідно до кількості кандидатур, включених від цього суб'єкта до складу окружних комісій з всеукраїнського референдуму, у співвідношенні до загальної кількості осіб, включених до складу окружних комісій з всеукраїнського референдуму. Розподіл керівних посад між суб'єктами подання в межах часток, визначених відповідно до цієї частини, здійснюється Центральною виборчою комісією.

4. До складу окружної комісії з всеукраїнського референдуму обов'язково включаються за наявності відповідного подання один представник ініціативної групи, один представник політичної партії, яка за результатами останніх виборів народних депутатів України утворила депутатську фракцію та зареєструвала її у Верховній Раді України поточного скликання.

До складу окружної комісії з всеукраїнського референдуму включаються не більше ніж по одному представнику від політичних партій, передбачених пунктом 3 частини першої статті 45 цього Закону, визначеному шляхом жеребкування, що проводиться Центральною виборчою комісією щодо кожної окружної комісії з всеукраїнського референдуму окремо у встановленому нею порядку не пізніш як на п'ятий день після закінчення строку внесення подань, зазначених у частині четвертій статті 45 цього Закону.

З метою забезпечення представництва у складі окружної комісії з всеукраїнського референдуму прихильників та опонентів питання всеукраїнського референдуму таке жеребкування проводиться окремо щодо включення до складу комісії кандидатур від прихильників та опонентів питання всеукраїнського референдуму. Кандидатури, подані до складу окружної комісії з всеукраїнського референдуму, можуть бути відхилені лише з підстав їх невідповідності вимогам, визначеним статтею 41 цього Закону, або у разі застосування механізму жеребкування, передбаченого цією частиною. При жеребкуванні кількість членів комісії від прихильників та від опонентів питання всеукраїнського референдуму, які беруть участь у жеребкуванні, визначається таким чином, щоб мінімізувати різницю у представництві в комісії прихильників та опонентів питання всеукраїнського референдуму, враховуючи кількість представників ініціативної групи та політичних партій, які утворили депутатські фракції у Верховній Раді України поточного скликання.

5. Технічні описки та неточності, допущені у поданні, не є підставою для відхилення внесених кандидатур. Про виявлення таких описок і неточностей Центральна виборча комісія невідкладно повідомляє представника відповідного суб'єкта процесу всеукраїнського референдуму у Центральній виборчій комісії. Зазначені описки та неточності можуть бути виправлені шляхом внесення уточненого подання стосовно відповідних кандидатур не пізніше строку, зазначеного у частині четвертій статті 45 цього Закону, а в разі отримання такого повідомлення в останній день цього строку – наступного дня після отримання такого повідомлення. Якщо уточнене подання не надійшло у встановлений строк, відповідні кандидатури відхиляються.

6. Центральна виборча комісія невідкладно надає постанову про утворення окружних комісій з всеукраїнського референдуму та про їх склад органам ведення Державного реєстру виборців за місцезнаходженням окружної комісії з всеукраїнського референдуму. Витяг із зазначеної постанови щодо складу кожної окружної комісії з всеукраїнського референдуму надсилається органам ведення Державного реєстру виборців за виборчими адресами осіб, включених до складу відповідної окружної комісії з всеукраїнського референдуму.

7. Рішення про утворення окружних комісій з всеукраїнського референдуму та про їх склад, прийняте відповідно до вимог цього Закону, оприлюднюється не пізніше наступного дня після дня його прийняття на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії. Постанова про зміни у складі окружної комісії з всеукраїнського референдуму оприлюднюється у порядку та строки, встановлені цією частиною, але не пізніше останнього дня перед днем голосування.

8. Членам окружної комісії з всеукраїнського референдуму Центральна виборча комісія видає посвідчення, форма яких затверджується Центральною виборчою комісією.

9. Забезпечення окружних комісій з всеукраїнського референдуму приміщеннями, матеріально-технічним обладнанням покладається на органи державної влади та органи місцевого самоврядування у порядку, визначеному Центральною виборчою комісією.

Стаття 47. Подання кандидатур до складу дільничної комісії з всеукраїнського референдуму

1. Право подання кандидатур до складу дільничних комісій з всеукраїнського референдуму мають суб'єкти, зазначені у частині першій статті 45 цього Закону. Від імені такого суб'єкта подання вносить уповноважена особа суб'єкта процесу всеукраїнського референдуму у відповідному територіальному окрузі з всеукраїнського референдуму. У такому поданні зазначаються особи, запропоновані на посаду голови, заступника голови та секретаря комісії.

2. У разі якщо у встановлений частиною сьомою статті 48 цього Закону строк не надійшли подання кандидатур до складу дільничної комісії з всеукраїнського референдуму від суб'єктів, зазначених у частині першій статті 45 цього Закону, або якщо кількість осіб, запропонованих до складу дільничної комісії з всеукраїнського референдуму, становить менше ніж мінімальна кількість, визначена частинами другою, третьою статті 48 цього Закону, кандидатури до складу дільничної комісії звичайної чи спеціальної дільниці з

всеукраїнського референдуму вносить голова окружної комісії з всеукраїнського референдуму, а до складу дільничної комісії закордонної дільниці з всеукраїнського референдуму – Міністерство закордонних справ України.

3. Подання кандидатур до складу дільничних комісій з всеукраїнського референдуму вноситься на паперовому носії та в електронному вигляді за формою, зазначеною у частині третій статті 45 цього Закону, не пізніш як за тридцять днів до дня голосування.

4. До подання додаються заяви осіб, запропонованих до складу дільничної комісії з всеукраїнського референдуму, про згоду на участь у її роботі від відповідного суб'єкта подання кандидатур із зазначенням прізвища, власного імені та по батькові особи, її виборчої адреси, копії паспорта громадянина України (копії першої та другої сторінок паспорта громадянина України у вигляді книжечки або копії лицьового та зворотного боків паспорта громадянина України у вигляді картки), копії першої та другої сторінок тимчасового посвідчення громадянина України (для осіб, недавно прийнятих до громадянства України) кожної запропонованої особи.

Стаття 48. Порядок утворення дільничних комісій з всеукраїнського референдуму

1. Дільнична комісія з всеукраїнського референдуму утворюється відповідною окружною комісією з всеукраїнського референдуму не пізніш як за вісімнадцять днів до дня голосування на всеукраїнському референдумі у складі голови, заступника голови, секретаря та інших членів комісії з всеукраїнського референдуму.

Дільнична комісія з електронного голосування утворюється Центральною виборчою комісією не пізніш як за вісімнадцять днів до дня голосування на всеукраїнському референдумі у складі п'ятнадцяти осіб – голови, заступника голови, секретаря та інших членів комісії у порядку, визначеному статтею 47 цього Закону.

Не менше третини членів дільничної комісії з електронного голосування повинні мати вищу освіту в галузі інформаційних технологій.

2. Дільнична комісія з всеукраїнського референдуму утворюється у складі:

- 1) для малих дільниць – 10–18 осіб;
- 2) для середніх дільниць – 14–20 осіб;
- 3) для великих дільниць – 18–24 особи.

3. На малих ділянках, де кількість виборців не перевищує двісті осіб, дільнична комісія з всеукраїнського референдуму може утворюватися у складі голови, секретаря та двох – чотирьох членів комісії.

4. Округна комісія з всеукраїнського референдуму формує склад дільничної комісії з всеукраїнського референдуму, виходячи із встановлених частинами другою, третьою цієї статті обмежень кількісного складу комісій та з дотриманням представництва прихильників та опонентів питання всеукраїнського референдуму.

5. До складу дільничної комісії з всеукраїнського референдуму обов'язково включаються, за наявності відповідного подання, один представник ініціативної групи, два представники політичної партії, яка за результатами виборів народних депутатів України утворила депутатську фракцію та зареєструвала її у Верховній Раді України поточного скликання. До складу дільничної комісії з всеукраїнського референдуму шляхом жеребкування, що проводиться округною комісією з всеукраїнського референдуму щодо кожної дільничної комісії з всеукраїнського референдуму окремо у встановленому нею порядку не пізніше як на п'ятий день після закінчення строку внесення подань, зазначених у частині третій статті 47 цього Закону, включаються не більше ніж по одному представнику політичних партій, передбачених пунктом 3 частини першої статті 45 цього Закону. З метою забезпечення представництва у складі дільничної комісії з всеукраїнського референдуму прихильників та опонентів питання всеукраїнського референдуму таке жеребкування проводиться окремо щодо включення до складу комісії кандидатур від прихильників та опонентів питання всеукраїнського референдуму. Кандидатури, внесені до складу дільничної комісії з всеукраїнського референдуму, можуть бути відхилені лише з підстав їх невідповідності вимогам цього Закону або у разі застосування механізму жеребкування, передбаченого цією частиною. При жеребкуванні кількість членів комісії від прихильників та від опонентів питання всеукраїнського референдуму, які беруть участь у жеребкуванні, визначається таким чином, щоб мінімізувати різницю у представництві в комісії прихильників та опонентів питання всеукраїнського референдуму, враховуючи кількість представників ініціативної групи та політичних партій, які утворили депутатські фракції у Верховній Раді України поточного скликання.

6. Округна комісія з всеукраїнського референдуму перевіряє достовірність відомостей про внесені кандидатури, у тому числі з використанням персональних даних Державного реєстру виборців. З цією метою округна комісія з всеукраїнського референдуму невідкладно після отримання подання звертається до відповідного

органу ведення Державного реєстру виборців із запитом щодо перевірки достовірності відомостей. Орган ведення Державного реєстру виборців надає відповідь на запит не пізніш як на четвертий день після отримання запиту.

7. Технічні описки та неточності, допущені у поданні, не є підставою для відхилення внесених кандидатур. Про виявлення таких описок і неточностей окружна комісія з всеукраїнського референдуму невідкладно повідомляє уповноважену особу, яка подала кандидатури. Зазначені описки та неточності можуть бути виправлені шляхом внесення уточненого подання стосовно відповідних кандидатур не пізніше строку, зазначеного у частині третій статті 47 цього Закону, а у разі отримання такого повідомлення в останній день цього строку – наступного дня після отримання повідомлення. Якщо уточнене подання не надійшло у встановлений строк, відповідні кандидатури відхиляються.

8. У разі якщо у встановлений частиною сьомою цієї статті строк не надійшли подання до складу дільничної комісії з всеукраїнського референдуму або якщо кількість осіб, запропонованих до складу дільничної комісії з всеукраїнського референдуму, менша, ніж мінімальна кількість, визначена частинами другою, третьою цієї статті, дільнична комісія з всеукраїнського референдуму утворюється окружною комісією з всеукраїнського референдуму за поданням її голови на підставі пропозицій членів окружної комісії з всеукраїнського референдуму у мінімальній кількості осіб, визначеній частинами другою, третьою цієї статті, з обов'язковим урахуванням поданих кандидатур від суб'єктів, передбачених частиною першою статті 45 цього Закону. Особи, кандидатури яких подані головою окружної комісії з всеукраїнського референдуму, повинні відповідати вимогам, визначеним статтею 41 цього Закону.

9. Дільнична комісія з всеукраїнського референдуму спеціальної дільниці, утвореної на судні, яке в день голосування на всеукраїнському референдумі перебуває у плаванні під Державним Прапором України, на полярній станції України, утворюється окружною комісією з всеукраїнського референдуму у строк, передбачений частиною першою цієї статті, за місцем приписки судна, полярної станції України відповідно за поданням капітана судна, керівника полярної станції України, про що повідомляється технічними засобами зв'язку.

10. Дільнична комісія з всеукраїнського референдуму закордонної дільниці утворюється Центральною виборчою комісією у строк, передбачений частиною першою цієї статті, з урахуванням пропозицій Міністерства закордонних справ України.

Міністерство закордонних справ України зобов'язане забезпечити кількість подань на членів дільничних комісій з всеукраїнського референдуму закордонних дільниць, що забезпечила б склад відповідних дільничних комісій з всеукраїнського референдуму закордонних дільниць, у кількості не менше одинадцяти осіб. У разі неможливості утворення дільничних комісій з всеукраїнського референдуму закордонних дільниць у зазначеному кількісному складі Центральна виборча комісія утворює відповідні дільничні комісії закордонних дільниць у складі голови, секретаря та одного – трьох членів комісії з всеукраїнського референдуму.

У разі утворення спеціальної дільниці з всеукраїнського референдуму у винятковому випадку відповідно до частини першої статті 38 цього Закону дільнична комісія з всеукраїнського референдуму утворюється Центральною виборчою комісією одночасно з утворенням дільниці з всеукраїнського референдуму за поданням відповідної окружної комісії з всеукраїнського референдуму або Міністерства оборони України.

11. Рішення про утворення дільничної комісії з всеукраїнського референдуму публікується на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії не пізніше наступного дня після його прийняття. Таке рішення публікується також у друкованих виданнях, а у разі неможливості – оприлюднюється в інший спосіб не пізніш як на третій день з дня утворення комісії.

12. Членам дільничної комісії з всеукраїнського референдуму окружна комісія з всеукраїнського референдуму видає посвідчення, форма яких встановлюється Центральною виборчою комісією.

13. Забезпечення дільничних комісій з всеукраїнського референдуму приміщеннями, матеріально-технічним обладнанням покладається на органи державної влади та органи місцевого самоврядування у порядку, визначеному Центральною виборчою комісією.

Стаття 49. Організація роботи комісій з всеукраїнського референдуму

1. Комісія з всеукраїнського референдуму є колегіальним органом. Окружні та дільничні комісії з всеукраїнського референдуму організовують свою роботу відповідно до вимог цього Закону та у порядку, встановленому Центральною виборчою комісією.

2. Основною формою роботи комісії з всеукраїнського референдуму є засідання, яке скликається головою комісії, у разі його

відсутності – заступником голови, а в разі відсутності голови та його заступника – секретарем комісії. У разі необхідності засідання комісії з всеукраїнського референдуму може бути скликане рішенням комісії з всеукраїнського референдуму вищого рівня.

3. На письмову вимогу третини складу комісії з всеукраїнського референдуму голова комісії або його заступник зобов'язаний скликати засідання комісії не пізніше наступного дня після отримання такої вимоги.

4. Проведення голосування виборців у день голосування на всеукраїнському референдумі не є засіданням дільничної комісії з всеукраїнського референдуму.

5. Перше засідання скликається не пізніше наступного дня після утворення комісії з всеукраїнського референдуму, а наступні засідання – за потреби.

6. Засідання комісії з всеукраїнського референдуму є повноважним за умови присутності більше половини складу цієї комісії.

7. Засідання комісії з всеукраїнського референдуму скликається з обов'язковим повідомленням усіх членів комісії про час, місце проведення та порядок денний засідання.

8. Членам комісії з всеукраїнського референдуму надаються проекти рішень комісії та необхідні документи, як правило, не пізніше дня, що передує дню проведення засідання комісії, але не пізніше початку засідання.

9. Засідання комісії з всеукраїнського референдуму веде голова комісії або його заступник, а в разі невиконання ними цієї функції або у разі їх відсутності комісія визначає із свого складу головуючого на засіданні.

10. Комісія з всеукраїнського референдуму на вимогу трьох членів комісії, а також за рішенням комісії з всеукраїнського референдуму вищого рівня або суду зобов'язана розглянути на своєму засіданні питання, що належать до її повноважень, не пізніш як у триденний строк з дня заявлення вимоги або прийняття зазначеного рішення, але не пізніше дня голосування, а в день голосування, крім дільничної комісії з всеукраїнського референдуму, – невідкладно.

11. Дільнична комісія зобов'язана розглянути на своєму засіданні питання, віднесені до її компетенції, на вимогу зазначених членів комісії у день голосування або за рішенням комісії вищого рівня чи суду, прийнятим у день голосування, невідкладно після закінчення голосування, крім питань про внесення змін до списку виборців на всеукраїнському референдумі.

12. Рішення комісії приймається відкритим голосуванням більшістю голосів від складу комісії, крім випадків, передбачених цим Законом.

13. Рішення комісії набирає чинності з моменту його прийняття, крім випадків, передбачених цим Законом.

14. Рішення комісії з всеукраїнського референдуму, прийняте в межах її повноважень, є обов'язковим для виконання усіма суб'єктами процесу всеукраїнського референдуму, органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування, посадовими і службовими особами цих органів, підприємствами, установами, організаціями та їх посадовими особами, засобами масової інформації, громадськими об'єднаннями.

15. Рішення комісії з всеукраїнського референдуму, що суперечить законодавству України або прийняте з перевищенням її повноважень, може бути скасоване комісією з всеукраїнського референдуму вищого рівня, Центральною виборчою комісією за результатами розгляду звернення або з власної ініціативи чи може бути визнане протиправним та скасоване судом. У такому разі комісія з всеукраїнського референдуму вищого рівня має право прийняти рішення по суті питання.

16. Заяви, скарги та інші документи, що надійшли до комісії з всеукраїнського референдуму, приймаються та реєструються у порядку, встановленому Центральною виборчою комісією.

17. Для організаційного, правового, технічного забезпечення здійснення повноважень окружних і дільничних комісій з всеукраїнського референдуму, передбачених цим Законом, можуть залучатися на підставі цивільно-правових угод відповідні спеціалісти, експерти і технічні працівники у порядку, встановленому Центральною виборчою комісією.

18. Ніхто не має права втручатися у законну діяльність комісій з всеукраїнського референдуму.

Стаття 50. Право бути присутнім на засіданні комісії

1. На засіданні Центральної виборчої комісії мають право бути присутніми без дозволу чи запрошення:

1) уповноважені особи суб'єктів процесу всеукраїнського референдуму в загальнодержавному окрузі всеукраїнського референдуму;

2) не більш як по два офіційні спостерігачі від однієї громадської організації, яка отримала дозвіл мати офіційних спостерігачів на всеукраїнському референдумі;

3) офіційні спостерігачі від іноземних держав, міжнародних організацій, акредитовані Центральною виборчою комісією;

4) представники засобів масової інформації – не більше двох осіб від одного засобу масової інформації одночасно.

2. На засіданнях окружної чи дільничної комісії з всеукраїнського референдуму, у тому числі при підрахунку голосів та встановленні результатів голосування, на дільниці з всеукраїнського референдуму в день голосування у приміщенні, де проводиться голосування, мають право бути присутніми без дозволу чи запрошення відповідної комісії лише такі особи:

1) члени комісій з всеукраїнського референдуму вищого рівня;

2) уповноважені особи та офіційні спостерігачі (не більш як по два офіційні спостерігачі від одного суб'єкта процесу всеукраїнського референдуму, однієї громадської організації, яка отримала дозвіл мати офіційних спостерігачів на всеукраїнському референдумі);

3) офіційні спостерігачі від іноземних держав, міжнародних організацій, акредитовані Центральною виборчою комісією;

4) представники засобів масової інформації (не більше двох осіб від одного засобу масової інформації одночасно);

5) посадові особи відповідного територіального та регіонального представництва Центральної виборчої комісії.

3. Інші особи, крім зазначених у частині другій цієї статті, можуть бути присутніми на засіданні комісії з всеукраїнського референдуму лише з дозволу або на запрошення цієї комісії, про що приймається рішення на засіданні комісії.

4. Перебування осіб, не передбачених частиною другою цієї статті, на дільниці з всеукраїнського референдуму під час проведення голосування, а також на засіданні комісії з всеукраїнського референдуму при підрахунку голосів та встановленні результатів голосування забороняється.

5. Комісія з всеукраїнського референдуму може прийняти рішення про позбавлення права присутності на своєму засіданні осіб, визначених частинами першою – третьою цієї статті, якщо вони неправомірно перешкоджають його проведенню. Таке рішення приймається не менше ніж двома третинами голосів від складу комісії з всеукраїнського референдуму.

6. Поліцейські здійснюють охорону правопорядку в день голосування та під час підрахунку голосів лише поза межами приміщення для голосування. У разі виникнення факту порушення правопорядку голова, заступник голови чи секретар комісії з всеукраїнського референдуму може запросити поліцейського для вчинення дій з відновлення правопорядку.

Стаття 51. Документування діяльності комісії з всеукраїнського референдуму

1. Документування діяльності окружної, дільничної комісії з всеукраїнського референдуму здійснюється у порядку, встановленому цією статтею та порядком ведення діловодства комісій з всеукраїнського референдуму, що затверджується Центральною виборчою комісією.

2. На засіданні комісії з всеукраїнського референдуму протокол засідання веде секретар комісії. За відсутності секретаря комісії чи у разі невиконання ним своїх повноважень на засіданні комісія обирає із свого складу секретаря засідання, який виконує обов'язки секретаря комісії на відповідному засіданні та при оформленні документів засідання. Протокол засідання комісії підписується головою на засіданні та секретарем комісії (чи секретарем засідання). Протокол засідання комісії надається для ознайомлення членам комісії не пізніше наступного засідання комісії, при цьому член комісії має право його підписати. Протокол засідання комісії може бути наданий для ознайомлення суб'єкту процесу всеукраїнського референдуму на його вимогу не пізніше наступного засідання комісії.

3. Рішення комісії з всеукраїнського референдуму оформлюються у вигляді постанови, яка повинна містити:

- 1) найменування комісії;
- 2) найменування постанови;
- 3) дату та місце прийняття і порядковий номер постанови;
- 4) мотивувальну частину з посиланням на обставини, що зумовили розгляд питання на засіданні комісії, з посиланням на відповідні положення нормативно-правових актів або постанову комісії з всеукраїнського референдуму вищого рівня чи рішення суду, якими керувалася комісія при прийнятті постанови;
- 5) резолютивну частину.

4. Постанова підписується головуючим на засіданні комісії з всеукраїнського референдуму. Зміст та номер постанови повинні бути відображені у протоколі відповідного засідання комісії.

5. Постанова, прийнята окружною чи дільничною комісією з всеукраїнського референдуму, вивішується на стенді офіційних матеріалів комісії для загального ознайомлення не пізніше ранку наступного дня після її прийняття, а прийнята напередодні дня голосування, у день голосування чи під час встановлення результатів голосування – не пізніше ніж через чотири години після завершення засідання комісії з всеукраїнського референдуму. Така постанова у той самий строк доводиться також до відома суб'єктів процесу всеукраїнського референдуму, яких вона стосується. Копія постанови, засвідчена головою комісії з всеукраїнського референдуму чи його заступником і секретарем комісії та скріплена печаткою комісії з всеукраїнського референдуму, не пізніше ніж через чотири години після її прийняття (а в день голосування – невідкладно) видається суб'єкту процесу всеукраїнського референдуму, якого вона стосується, на його вимогу. Стенд офіційних матеріалів комісії обладнується у приміщенні комісії у місці, вільно доступному для відвідувачів.

6. Копія кожної постанови, прийнятої окружною комісією з всеукраїнського референдуму, надсилається засобами автоматизованої інформаційно-телекомунікаційної системи до Центральної виборчої комісії у триденний строк з дня її прийняття та невідкладно оприлюднюється на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії.

7. З питань поточної діяльності та в інших випадках, передбачених цим Законом, комісія може приймати протокольні рішення, зміст яких заноситься до протоколу засідання комісії та не оформлюється окремим документом.

8. Комісія з всеукраїнського референдуму складає акти та протоколи. Акт комісії засвідчує певний факт або певну подію, виявлені та визнані комісією. Протокол комісії встановлює підсумки певних дій, виконаних комісією. Перший примірник акта чи протоколу мають право підписати присутні на засіданні особи, зазначені відповідно у пунктах 1–3 частини першої чи у пунктах 1–3, 5 частини другої статті 50 цього Закону.

9. Акти і протоколи комісії з всеукраїнського референдуму складаються у випадках, передбачених цим Законом, за формами, затвердженими Центральною виборчою комісією, та у кількості примірників, встановлених цим Законом. Акт або протокол комісії підписується всіма присутніми на засіданні членами комісії, підписи яких скріплюються печаткою комісії з всеукраїнського референдуму. Копія кожного акта та протоколу комісії з всеукраїнського

референдуму, складеного окружною комісією та комісією з всеукраїнського референдуму, надсилається засобами електронного поштового зв'язку до Центральної виборчої комісії у триденний строк з дня їх складання та невідкладно оприлюднюється на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії.

Стаття 52. Статус члена комісії з всеукраїнського референдуму

1. Статус члена Центральної виборчої комісії визначається Законом України "Про Центральну виборчу комісію".

2. Статус члена окружної, дільничної комісії з всеукраїнського референдуму, а також порядок набуття цього статусу визначаються цим Законом. Форма посвідчення члена окружної, члена дільничної комісії з всеукраїнського референдуму встановлюється Центральною виборчою комісією.

Член окружної, дільничної комісії з всеукраїнського референдуму на першому засіданні комісії з всеукраїнського референдуму, в якому він бере участь, в обов'язковому порядку ознайомлюється зі змістом частин четвертої – дев'ятої цієї статті, після чого складає таку присягу члена комісії з всеукраїнського референдуму:

"Я, (прізвище, власне ім'я та по батькові), беручи на себе повноваження члена комісії з всеукраїнського референдуму та усвідомлюючи свою високу відповідальність перед Українським народом, присягаю додержуватися Конституції України та законів України, чесно і сумлінно виконувати свої обов'язки, виходячи з принципів верховенства права, законності, об'єктивності та неупередженості, забезпечувати реалізацію і захист прав громадян України на участь у всеукраїнському референдумі".

Особа, яка склала присягу, ставить особистий підпис під текстом присяги. Цей документ є невід'ємною частиною документації відповідної комісії. Члену комісії після складення присяги видається посвідчення за підписом голови комісії вищого рівня.

Відмова від складення присяги означає відмову особи бути членом комісії з всеукраїнського референдуму.

Неявка особи на два перші засідання комісії з всеукраїнського референдуму, про які така особа була повідомлена, без поважних причин є відмовою бути членом комісії з всеукраїнського референдуму.

Особа, яка відмовилася від складення присяги або не прибула на два перші засідання комісії з всеукраїнського референдуму, про які така особа була повідомлена, без поважних причин, виключається із

складу такої комісії комісією з всеукраїнського референдуму, яка утворила та сформувала склад відповідної комісії з всеукраїнського референдуму.

3. За рішенням комісії з всеукраїнського референдуму, яке затверджується комісією вищого рівня, голова, заступник голови, секретар або інші члени окружної (загальною кількістю не більше двох осіб) чи дільничної (загальною кількістю не більше двох осіб) комісії з всеукраїнського референдуму протягом усього періоду повноважень комісії або частини цього періоду можуть виконувати свої повноваження у комісії з всеукраїнського референдуму з оплатою їхньої праці в комісії відповідно до цього Закону. Зазначені особи на цей період звільняються від виконання виробничих або службових обов'язків за основним місцем роботи зі збереженням загального та спеціального стажу.

4. Член комісії з всеукраїнського референдуму має право:

1) брати участь у підготовці питань, що вносяться на розгляд комісії з всеукраїнського референдуму;

2) виступати на засіданнях комісії з всеукраїнського референдуму, ставити іншим учасникам засідання запитання щодо порядку денного, вносити пропозиції з питань, віднесених до повноважень комісії;

3) за дорученням відповідної комісії з всеукраїнського референдуму перевіряти діяльність комісій нижчого рівня;

4) безперешкодно відвідувати приміщення комісій з всеукраїнського референдуму, знайомитися з документами комісії з всеукраїнського референдуму, членом якої він є, та комісій нижчого рівня на відповідній території;

5) на відшкодування шкоди, заподіяної його життю, здоров'ю чи майну у зв'язку з виконанням обов'язків члена комісії з всеукраїнського референдуму, у тому числі витрат на відрадження, пов'язаних з виконанням обов'язків члена комісії, у порядку та розмірі, встановлених Кабінетом Міністрів України.

5. Член комісії не може бути звільнений з роботи, переведений на нижчу посаду з підстав, пов'язаних із виконанням його обов'язків у комісії з всеукраїнського референдуму.

6. Член комісії з всеукраїнського референдуму зобов'язаний:

1) додержуватися Конституції України, цього Закону та інших законів України;

2) брати участь у засіданнях комісії з всеукраїнського референдуму;

3) виконувати рішення відповідної комісії з всеукраїнського референдуму, рішення комісій з всеукраїнського референдуму вищого рівня та обов'язки члена комісії з всеукраїнського референдуму.

7. Член комісії з всеукраїнського референдуму має також інші права та обов'язки відповідно до цього Закону та інших законів України.

8. На час безпосереднього виконання обов'язків члена комісії з всеукраїнського референдуму на кожного члена комісії з всеукраїнського референдуму поширюються гарантії і компенсації, передбачені законодавством для працівників на час виконання ними державних або громадських обов'язків у робочий час.

Член комісії з всеукраїнського референдуму звільняється від виконання службових обов'язків за місцем постійної роботи на час, необхідний для здійснення обов'язків члена комісії, на підставі письмового повідомлення голови, заступника голови чи секретаря відповідної комісії з всеукраїнського референдуму про скликання засідання комісії або рішення комісії з всеукраїнського референдуму про залучення члена комісії до участі в інших заходах, передбачених цим Законом. У таких повідомленнях або рішеннях мають зазначатися дата, час та запланована тривалість засідання комісії з всеукраїнського референдуму чи іншого заходу.

9. Члену комісії з всеукраїнського референдуму забороняється проводити агітацію на підтримку чи проти питання всеукраїнського референдуму або публічно надавати оцінку питанню всеукраїнського референдуму.

Стаття 53. Дострокове припинення повноважень складу комісії з всеукраїнського референдуму або члена комісії з всеукраїнського референдуму

1. Повноваження усього складу окружної, дільничної комісії з всеукраїнського референдуму можуть бути достроково припинені комісією, яка її утворила, за власною ініціативою або на підставі рішення суду в разі систематичного порушення чи одноразового грубого порушення комісією Конституції України, цього Закону та інших законів України.

2. Повноваження члена окружної, дільничної комісії з всеукраїнського референдуму припиняються достроково комісією, яка її утворила, у зв'язку з:

1) особистою заявою про складення повноважень члена комісії. Така заява подається суб'єкту внесення кандидатури відповідного члена комісії для передачі відповідній комісії з всеукраїнського референдуму або для внесення подання про заміну члена комісії з всеукраїнського референдуму;

2) внесенням подання про заміну члена комісії суб'єктом, за поданням якого кандидатуру такого члена було включено до складу комісії;

3) припиненням його громадянства України;

4) вибуттям на період включно до дня голосування за межі України або держави, на території якої утворена закордонна виборча дільниця, що зумовлює неможливість виконання обов'язків члена комісії;

5) реєстрацією його представником суб'єкта процесу всеукраїнського референдуму у Центральній виборчій комісії, уповноваженою особою суб'єкта процесу всеукраїнського референдуму;

6) входженням його до складу іншої комісії з всеукраїнського референдуму;

7) набуттям ним членства у виборчій комісії, що здійснює підготовку та проведення позачергових, перших, проміжних або повторних місцевих виборів, якщо виборчий процес зазначених виборів проводиться одночасно з процесом всеукраїнського референдуму;

8) порушенням присяги члена комісії, що виявилось у систематичному невиконанні покладених на нього обов'язків, засвідченому не менш як двома рішеннями з цього приводу комісії, до складу якої він входить;

9) систематичним або одноразовим грубим порушенням законодавства України про всеукраїнський референдум, встановленим рішенням суду або рішенням комісії вищого рівня, двома і більше неявками на засідання комісії без поважних причин або неявкою на засідання комісії у день голосування;

10) набранням щодо нього законної сили обвинувальним вироком суду за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, злочину проти виборчих прав громадян чи корупційного злочину;

11) виявленням обставин, що позбавляють особу права входити до складу комісії;

12) визнанням його недієздатним або безвісно відсутнім;

13) його смертю або оголошенням його померлим.

3. Повноваження члена комісії з всеукраїнського референдуму припиняються з моменту прийняття рішення про дострокове припинення його повноважень комісією з всеукраїнського референдуму, яка утворила та сформувала склад відповідної комісії з всеукраїнського референдуму.

Особа, яка подала заяву про складення повноважень, продовжує виконувати обов'язки голови, заступника голови, секретаря, члена комісії з всеукраїнського референдуму до моменту прийняття рішення про дострокове припинення її повноважень комісією з всеукраїнського референдуму, яка утворила відповідну комісію.

4. Комісія з всеукраїнського референдуму вищого рівня, яка достроково припинила повноваження усього складу комісії, окремого члена комісії або виявила підстави для припинення повноважень, не пізніше наступного дня повідомляє про це суб'єктів, за поданням яких до складу комісії було включено осіб, повноваження яких достроково припинено або щодо яких виявлено підстави для припинення їх повноважень.

5. Суб'єкт подання кандидатури члена комісії, повноваження якого достроково припинено, має пріоритетне право на подання кандидатури для включення до складу комісії з всеукраїнського референдуму замість вибулого. Таке подання, внесені відповідно до вимог цього Закону не пізніше наступного дня після отримання відповідного повідомлення, не може бути відхилене.

6. У разі дострокового припинення повноважень усього складу комісії з всеукраїнського референдуму відповідна комісія вищого рівня не пізніш як на третій день з дня припинення повноважень комісії, але не пізніше останнього дня перед днем голосування, затверджує новий склад комісії з всеукраїнського референдуму в порядку, встановленому цим Законом.

7. У разі дострокового припинення повноважень члена комісії з всеукраїнського референдуму у випадках, передбачених частиною другою цієї статті, відповідна комісія вищого рівня не пізніш як на третій день з дня припинення його повноважень, але не пізніше останнього дня перед днем голосування, включає до її складу іншу особу від того самого суб'єкта подання на ту саму посаду, що займав член комісії, повноваження якого припинено, у порядку, встановленому цим Законом.

8. У разі дострокового припинення повноважень члена комісії з всеукраїнського референдуму в останній день перед днем голосування таке рішення приймається одночасно з рішенням про включення до складу відповідної комісії з всеукраїнського референдуму іншої особи

від того самого суб'єкта подання. За відмови суб'єкта подання кандидатур від внесення нової кандидатури таке подання робить голова відповідної комісії з всеукраїнського референдуму.

9. У разі дострокового припинення повноважень члена дільничної комісії з всеукраїнського референдуму закордонної дільниці до складу комісії включається інша особа за поданням Міністерства закордонних справ України. У разі неможливості здійснення відповідної заміни комісія з всеукраїнського референдуму закордонної дільниці виконує свої повноваження у наявному складі.

10. У разі якщо голова, заступник голови або секретар комісії з всеукраїнського референдуму систематично не виконує покладені на нього обов'язки, відповідна окружна або дільнична комісія може звернутися до комісії з всеукраїнського референдуму, яка її утворила, з мотивованим поданням про його заміну, якщо за це проголосували не менше двох третин від складу відповідної комісії з всеукраїнського референдуму. Таке подання підлягає обов'язковому розгляду у строки, передбачені частиною сьомою цієї статті. Рішення про заміну голови, заступника голови, секретаря комісії з всеукраїнського референдуму приймається з урахуванням вимог частин третьої і четвертої статті 46 цього Закону. Зазначене рішення не тягне за собою припинення повноважень цих осіб як членів відповідної комісії з всеукраїнського референдуму.

Розділ V СПИСКИ ВИБОРЦІВ

Стаття 54. Складання попередніх списків виборців для звичайної дільниці з всеукраїнського референдуму

1. Для підготовки та проведення голосування на всеукраїнському референдумі орган ведення Державного реєстру виборців для кожної звичайної дільниці з всеукраїнського референдуму, утвореної на території, на яку поширюються його повноваження, складає на основі відомостей Державного реєстру виборців попередні списки виборців.

2. До попереднього списку виборців на дільниці з всеукраїнського референдуму включаються громадяни України, яким виповнилося або на день голосування на всеукраїнському референдумі виповниться вісімнадцять років і які мають право голосу на всеукраїнському референдумі та відносяться до цієї дільниці з всеукраїнського референдуму згідно з відомостями Державного реєстру виборців.

Виборець може бути включений до списку виборців лише на одній ділянці з всеукраїнського референдуму.

3. У разі включення виборця, якому тимчасово змінено місце голосування, до попереднього списку виборців у графі "Примітки" навпроти його прізвища робиться відмітка про це.

4. Попередні списки виборців складаються за формою, встановленою Центральною виборчою комісією, з дотриманням вимог частин п'ятої і шостої цієї статті.

5. Попередній список виборців має наскрізну нумерацію виборців та наскрізну нумерацію аркушів. Відомості про виборців у списку виборців на звичайній ділянці зазначаються таким чином, щоб виборці з однаковою виборчою адресою були розміщені поруч.

6. У попередньому списку виборців зазначаються такі відомості про виборця:

1) прізвище, власне ім'я (усі власні імена) та по батькові (за наявності);

2) дата народження;

3) виборча адреса (без зазначення поштового індексу і держави проживання чи перебування);

4) відмітка про постійну нездатність пересуватися самостійно (за наявності підстав) – у графі "Примітки".

7. Попередній список виборців для звичайної ділянки з всеукраїнського референдуму виготовляється у паперовій формі в одному примірнику, кожний аркуш якого засвідчується підписом керівника органу ведення Державного реєстру виборців і скріплюється печаткою цього органу.

Стаття 55. Передача попередніх списків виборців та іменних запрошень комісіям з всеукраїнського референдуму звичайних ділянок з всеукраїнського референдуму

1. Не пізніше як за тринадцять днів до дня голосування орган ведення Державного реєстру виборців у приміщенні, в якому він розташований, передає попередній список виборців у паперовій формі та виготовлені іменні запрошення відповідній ділянчній комісії з всеукраїнського референдуму.

2. Від імені ділянчної комісії з всеукраїнського референдуму попередній список виборців отримують не менше трьох членів цієї

комісії, одним із яких повинен бути голова комісії, а в разі неможливості – заступник голови або секретар комісії з всеукраїнського референдуму.

3. Про передачу попереднього списку виборців складається акт за формою, встановленою Центральною виборчою комісією, у двох примірниках. Один примірник акта зберігається в органі ведення Державного реєстру виборців, другий – у дільничній комісії з всеукраїнського референдуму.

Стаття 56. Повідомлення виборців про включення до попередніх списків виборців

1. Орган ведення Державного реєстру виборців виготовляє для кожного виборця іменне запрошення, яким повідомляє про включення його до попереднього списку виборців на відповідній звичайній дільниці з всеукраїнського референдуму, назву всеукраїнського референдуму, на якому йому пропонується голосувати, адресу дільничної комісії з всеукраїнського референдуму, її номер телефону і розпорядок роботи, а також про час і місце голосування.

У разі одночасного проведення всеукраїнського референдуму і позачергових, перших, проміжних або повторних місцевих виборів виборцю надсилається одне повідомлення про включення його до відповідних попередніх списків виборців.

2. Виборцям, стосовно яких у списку виборців є відмітка про постійну нездатність пересуватися самостійно, одночасно повідомляється, що їм буде надана можливість проголосувати за місцем перебування.

3. Форма іменного запрошення затверджується Центральною виборчою комісією.

Стаття 57. Складання та уточнення списків виборців на спеціальних дільницях з всеукраїнського референдуму

1. Для спеціальних дільниць з всеукраїнського референдуму, утворених в установах виконання покарань, попередні та уточнені списки виборців складаються органами ведення Державного реєстру виборців, які передаються в порядку та строки, встановлені цим

Законом для передачі списків виборців на звичайних дільницях всеукраїнського референдуму.

2. На спеціальних дільницях всеукраїнського референдуму, утворених у стаціонарних закладах охорони здоров'я, на суднах, які перебувають у день проведення всеукраїнського референдуму у плаванні під Державним Прапором України, на полярних станціях України, у слідчих ізоляторах та інших місцях тимчасового перебування виборців з обмеженими можливостями пересування, списки виборців складаються не пізніш як за сім днів до дня голосування відповідними дільничними комісіями з всеукраїнського референдуму за формою, встановленою Центральною виборчою комісією, на підставі відомостей, поданих керівниками відповідних закладів, установ, полярної станції України, капітанами суден, на яких утворені такі дільниці з всеукраїнського референдуму.

3. Відомості, зазначені у частині другій цієї статті, подаються в одному примірнику за підписом керівника відповідного закладу, установи, полярної станції України, капітана судна і засвідчуються відповідною печаткою. Керівник відповідного закладу, установи, полярної станції України, капітан судна забезпечує подання та достовірність зазначених відомостей дільничній комісії з всеукраїнського референдуму не пізніш як за дев'ять днів до дня голосування.

4. Подання вноситься за формою, встановленою Центральною виборчою комісією, та повинно містити стосовно кожного виборця відомості про:

- 1) прізвище, власне ім'я (усі власні імена), по батькові (за наявності);
- 2) дату народження (число, місяць, рік);
- 3) виборчу адресу;
- 4) відмітку у графі "Примітки" про постійну нездатність виборця самостійно пересуватися (за наявності підстав).

Виборці, які повинні залишити стаціонарний заклад охорони здоров'я до дня голосування, до таких відомостей та до списку виборців на відповідній спеціальній дільниці з всеукраїнського референдуму не включаються.

5. Після складання списку виборців на спеціальній дільниці з всеукраїнського референдуму дільнична комісія з всеукраїнського референдуму невідкладно передає відомості про включених до нього виборців до органу ведення Державного реєстру виборців за своїм місцезнаходженням.

Зміст списку виборців на дільниці з всеукраїнського референдуму, утвореній на судні, що перебуває у плаванні під Державним Прапором України, чи на полярній станції України, передається за допомогою технічних засобів зв'язку до відповідної окружної комісії з всеукраїнського референдуму, яка негайно передає його до органу ведення Державного реєстру виборців за своїм місцезнаходженням.

6. У разі якщо виборець прибув до стаціонарного закладу охорони здоров'я пізніше як за десять днів до дня голосування, але раніше ніж за два дні до дня голосування, відповідна дільнична комісія з всеукраїнського референдуму уточнює список виборців, включаючи виборця до списку виборців на підставі відомостей, поданих невідкладно керівником відповідного закладу, підпис якого засвідчується печаткою відповідного закладу.

7. Виборець, який прибув до стаціонарного закладу охорони здоров'я у тому населеному пункті, в якому він проживає, може звернутися до відповідної комісії з всеукраїнського референдуму звичайної дільниці, на якій він включений до списку виборців, щодо можливості проголосувати за місцем свого перебування в порядку та строки, встановлені цим Законом. У такому разі до списку виборців на спеціальній дільниці такий виборець не включається.

8. У разі утворення спеціальної дільниці у винятковому випадку список виборців складається дільничною комісією з всеукраїнського референдуму не пізніше як за сім днів до дня голосування на підставі відомостей, поданих керівником відповідного закладу, установи, капітаном судна, командиром військової частини (формування). Зазначені відомості подаються не пізніше як за вісім днів до дня голосування в одному примірнику за підписом керівника закладу, установи, капітана судна, командира військової частини (формування) і засвідчуються відповідною печаткою. Після складання списку виборців на такій дільниці дільнична комісія з всеукраїнського референдуму невідкладно передає відомості про виборців, включених до цього списку, до органу ведення Державного реєстру виборців за своїм місцезнаходженням.

9. Виборець має право особисто звернутися із заявою до дільничної комісії з всеукраїнського референдуму спеціальної дільниці або безпосередньо до суду щодо уточнення списку виборців.

10. Заява, зазначена у частині дев'ятій цієї статті, може бути подана до відповідної дільничної комісії з всеукраїнського референдуму не пізніше як за два дні до дня голосування. Така заява розглядається комісією з всеукраїнського референдуму невідкладно. За підсумком розгляду заяви дільнична комісія з всеукраїнського референдуму

зобов'язана прийняти рішення про внесення зміни до списку виборців або мотивоване рішення про відмову в задоволенні заяви. Копія рішення видається виборцю у день його прийняття. Заява, подана до комісії з всеукраїнського референдуму після зазначених строків, залишається без розгляду.

11. Адміністративний позов про уточнення списку виборців може бути поданий до суду в порядку і строки, встановлені Кодексом адміністративного судочинства України.

12. При внесенні змін до списку виборців на спеціальній дільниці дільнична комісія з всеукраїнського референдуму спеціальної дільниці невідкладно передає відомості про виборців, включених до списку виборців або виключених зі списку, до відповідного органу ведення Державного реєстру виборців.

13. У разі отримання таких відомостей пізніше як за п'ять днів до дня голосування та виявлення кратного включення виборця до списку виборців на іншій дільниці орган ведення Державного реєстру виборців невідкладно повідомляє про це відповідну дільничну комісію з всеукраїнського референдуму.

14. Члени дільничної комісії з всеукраїнського референдуму спеціальної дільниці, які мають право голосу на всеукраїнському референдумі, включаються до списку виборців на цій дільниці на підставі рішення відповідної комісії з всеукраїнського референдуму щодо утворення дільничної комісії з всеукраїнського референдуму цієї спеціальної дільниці.

15. У день, що передує дню голосування, після внесення змін відповідно до цієї статті список виборців на спеціальній дільниці закривається шляхом закреслення незаповнених граф для внесення прізвищ виборців таким чином, щоб унеможливити внесення до списку додаткових виборців, підписується головою або заступником голови і секретарем дільничної комісії з всеукраїнського референдуму та скріплюється печаткою дільничної комісії з всеукраїнського референдуму.

16. У день голосування зміни до уточненого списку виборців не вносяться.

17. Голова або заступник голови чи секретар дільничної комісії з всеукраїнського референдуму в день голосування виправляють неточності та технічні описки в уточненому списку виборців – неправильне написання прізвища, власного імені (усіх власних імен), по батькові (за наявності), дати народження, номера будинку, квартири місця проживання, – якщо, незважаючи на такі технічні описки, зрозуміло, що до списку виборців на спеціальній дільниці включено

саме того виборця, який прибув для голосування. Таке виправлення засвідчується підписом голови або заступника голови чи секретаря дільничної комісії з всеукраїнського референдуму у графі "Примітки".

18. Виборець не пізніше як за п'ять днів до дня голосування може звернутися до органу ведення Державного реєстру виборців із заявою про включення його до списку виборців спеціальної дільниці з електронного голосування. Така заява може бути подана виборцем особисто в паперовому вигляді або в електронній формі засобами автоматизованої інформаційно-телекомунікаційної системи. Заява в електронній формі створюється з використанням кваліфікованого електронного підпису. Заява, подана після зазначеного строку, залишається без розгляду.

Форма заяви про включення виборця до списку виборців спеціальної дільниці з електронного голосування затверджується Центральною виборчою комісією.

Стаття 58. Порядок ознайомлення виборців із попереднім списком виборців на звичайній дільниці з всеукраїнського референдуму та усунення неправильностей у списку виборців

1. Дільнична комісія з всеукраїнського референдуму звичайної дільниці з всеукраїнського референдуму наступного дня після отримання попереднього списку виборців надає його для загального ознайомлення у приміщенні дільничної комісії.

2. Дільнична комісія з всеукраїнського референдуму звичайної дільниці надсилає або доставляє в інший спосіб кожному виборцю іменне запрошення, отримане від органу ведення Державного реєстру виборців.

Таке іменне запрошення надсилається або доставляється не пізніше як за десять днів до дня голосування.

3. Виборець має право ознайомитися з попереднім списком виборців у приміщенні дільничної комісії з всеукраїнського референдуму та перевірити правильність внесених до нього відомостей.

Стаття 59. Порядок внесення змін до попередніх списків виборців

1. Виборець може звернутися до дільничної комісії з всеукраїнського референдуму або безпосередньо до органу ведення

Державного реєстру виборців із заявою про уточнення попереднього списку виборців, у тому числі про включення або виключення із списку себе особисто або інших осіб, а також щодо наявності або відсутності відміток про постійну нездатність виборця пересуватися самостійно.

2. Виборець особисто подає заяву до дільничної комісії з всеукраїнського референдуму або безпосередньо до органу ведення Державного реєстру виборців щодо обставин, передбачених частиною першою цієї статті. У разі якщо виборець за станом здоров'я не може особисто подати заяву, дільнична комісія з всеукраїнського референдуму за зверненням такого виборця зобов'язана забезпечити прийняття заяви у такого виборця в інший спосіб.

До заяви додаються документи (копії документів), які підтверджують зазначені в ній відомості.

3. Заява, зазначена у частині першій цієї статті, може бути подана не пізніше як за п'ять днів до дня голосування і розглядається дільничною комісією з всеукраїнського референдуму протягом одного дня. Заява, подана після зазначеного строку, залишається без розгляду.

4. За результатом розгляду заяви дільнична комісія з всеукраїнського референдуму приймає рішення про передачу такої заяви до органу ведення Державного реєстру виборців. Рішення комісії з всеукраїнського референдуму невідкладно разом із заявою виборця та доданими до неї документами (копіями документів) направляється до відповідного органу ведення Державного реєстру виборців і не пізніше наступного дня після його прийняття видається особі, яка подала заяву, а також надсилається особі, якої воно стосується (якщо така особа не є особою, яка подала заяву).

5. Орган ведення Державного реєстру виборців забезпечує розгляд заяв виборців у порядку, встановленому Законом України "Про Державний реєстр виборців". Про результати розгляду звернення повідомляється особа, яка його подала, а також особа, якої воно стосується (якщо звернення виборця стосується іншої особи).

6. Позов про уточнення списку виборців може бути подано до суду в порядку, встановленому Кодексом адміністративного судочинства України.

7. Рішення суду про внесення змін до списку виборців не пізніше як за п'ять днів до дня голосування подається виборцем до відповідного органу ведення Державного реєстру виборців або до відповідної дільничної комісії з всеукраїнського референдуму для негайного направлення до такого органу, а пізніше цього строку – до дільничної комісії з всеукраїнського референдуму.

Стаття 60. Уточнення попереднього списку виборців на звичайній дільниці з всеукраїнського референдуму

1. Орган ведення Державного реєстру виборців на підставі відомостей, поданих відповідно до Закону України "Про Державний реєстр виборців", рішень відповідних комісій з всеукраїнського референдуму щодо утворення дільничних комісій з всеукраїнського референдуму спеціальних дільниць (в частині включення членів дільничних комісій з всеукраїнського референдуму до списків виборців на відповідній спеціальній дільниці), за результатами розгляду заяв виборців, повідомлень дільничних комісій з всеукраїнського референдуму спеціальних дільниць про включення виборців до списку виборців на спеціальній дільниці, на підставі заяв членів окружних та дільничних комісій з всеукраїнського референдуму, поданих відповідно до частини другої цієї статті, а також рішень судів, отриманих не пізніше як за п'ять днів до дня голосування, виготовляє уточнений список виборців.

2. Члени окружних та дільничних комісій з всеукраїнського референдуму не пізніше як за п'ять днів до дня голосування на всеукраїнському референдумі подають до органу ведення Державного реєстру виборців за місцезнаходженням відповідної дільниці або за своєю виборчою адресою заяву про тимчасову зміну місця голосування без зміни виборчої адреси. Члени окружних комісій з всеукраїнського референдуму включаються до списку виборців на дільниці, найбільш наближеній до місця знаходження відповідної окружної комісії з всеукраїнського референдуму. Члени дільничних комісій з всеукраїнського референдуму включаються до списку виборців на дільниці, де вони включені до складу комісії з всеукраїнського референдуму.

3. Орган ведення Державного реєстру виборців, який отримав від спеціальної дільничної комісії з всеукраїнського референдуму, яка самостійно склала список виборців, відомості про включених до нього виборців, вносить до бази даних Державного реєстру виборців відповідні відмітки щодо виборців, які не будуть голосувати за своїми виборчими адресами у зв'язку з їх включенням до списків виборців на інших дільницях.

4. Уточнені списки виборців для звичайних дільниць з всеукраїнського референдуму виготовляються органами ведення Державного реєстру виборців у паперовій формі в одному примірнику за формою, встановленою Центральною виборчою комісією, та містять графу для підпису виборця за отримання виборчого бюлетеня.

5. Уточнені списки виборців передаються до відповідних комісій з всеукраїнського референдуму не пізніше як за два дні до дня голосування.

Стаття 61. Внесення змін до уточненого списку виборців дільничною комісією з всеукраїнського референдуму на звичайній дільниці з всеукраїнського референдуму

1. Зміни до уточненого списку виборців вносить голова або заступник голови та секретар дільничної комісії з всеукраїнського референдуму на підставі рішення суду, повідомлень органу ведення Державного реєстру виборців щодо усунення кратного включення виборця до списку виборців на цій дільниці з всеукраїнського референдуму. Такі зміни можуть бути внесені до 18 години останньої суботи перед днем голосування.

2. При включенні виборця до списку виборців на дільниці з всеукраїнського референдуму в порядку внесення змін до уточненого списку виборців відомості про нього, передбачені формою списку виборців, вносяться у кінці списку виборців. При цьому у графі "Примітки" зазначаються дата і номер рішення суду.

3. Виключення із списку виборців осіб, які неправомірно включені до нього, здійснюється шляхом викреслення, що засвідчується записом "Виключено" та підписами голови або заступника голови і секретаря дільничної комісії з всеукраїнського референдуму у графі "Примітки". При цьому в зазначеній графі поруч із прізвищем виборця зазначаються дата і номер рішення суду або повідомлення органу ведення Державного реєстру виборців.

4. Дільнична комісія з всеукраїнського референдуму при внесенні змін до уточненого списку виборців на підставі рішення суду невідкладно повідомляє відповідний орган ведення Державного реєстру виборців про включення виборця до списку виборців або виключення зі списку виборців.

5. У разі виявлення кратного включення виборця до уточнених списків виборців у зв'язку з надходженням повідомлення дільничної комісії з всеукраїнського референдуму про включення виборця до списку виборців на іншій дільниці орган ведення Державного реєстру виборців, який отримав таке повідомлення, невідкладно повідомляє про це відповідну дільничну комісію, яка зобов'язана виключити такого виборця зі списку виборців на цій дільниці.

6. У день, що передує дню голосування, після внесення змін до уточненого списку виборців на підставі рішень судів, повідомлень органу ведення Державного реєстру виборців список виборців закривається шляхом закреслення незаповнених граф для внесення прізвищ виборців таким чином, щоб унеможливити внесення до списку додаткових виборців, підписується головою або заступником голови і секретарем дільничної комісії з всеукраїнського референдуму та скріплюється печаткою дільничної комісії з всеукраїнського референдуму.

7. У день голосування зміни до уточненого списку виборців не вносяться.

8. Голова або заступник голови чи секретар дільничної комісії в день голосування виправляють неточності та технічні описки в уточненому списку виборців – неправильне написання прізвища, власного імені (усіх власних імен), по батькові (за наявності), дати народження, номера будинку, квартири місця проживання, – якщо, незважаючи на такі технічні описки, зрозуміло, що до списку виборців включено саме того виборця, який прибув на виборчу дільницю для голосування. Таке виправлення засвідчується підписом голови або заступника голови чи секретаря дільничної комісії з всеукраїнського референдуму у графі "Примітки".

9. Передбачені формою уточненого списку виборців відомості про виборців, включених до нього чи виключених з нього, а також про виборців, стосовно яких до уточненого списку виборців внесені зміни або виправлено у цьому списку неточності та технічні описки, передаються дільничною комісією з всеукраїнського референдуму до відповідного органу ведення Державного реєстру виборців.

Стаття 62. Порядок складання та уточнення списків виборців на закордонних дільницях всеукраїнського референдуму

1. Орган ведення Державного реєстру виборців у Міністерстві закордонних справ України складає попередні списки виборців для кожної закордонної дільниці з всеукраїнського референдуму відповідно до Закону України "Про Державний реєстр виборців". Форма попереднього списку виборців для закордонної дільниці з всеукраїнського референдуму встановлюється Центральною виборчою комісією.

2. До попереднього списку виборців на закордонній дільниці з всеукраїнського референдуму включаються громадяни України, яким виповнилося або на день голосування виповниться вісімнадцять років,

які мають право голосу та виборча адреса яких знаходиться за межами України.

Відомості про виборців у списку виборців на закордонній дільниці з всеукраїнського референдуму зазначаються в порядку, зручному для проведення голосування.

3. Попередній список виборців для закордонної дільниці з всеукраїнського референдуму передається до відповідної дільничної комісії з всеукраїнського референдуму в електронному вигляді не пізніше як за тринадцять днів до дня голосування.

4. Дільнична комісія закордонної дільниці з всеукраїнського референдуму наступного дня після отримання попереднього списку виборців надає його для загального ознайомлення у приміщенні дільничної комісії у паперовій формі.

5. Виборець особисто може подати заяву про неправильність у попередньому списку виборців на закордонній дільниці з всеукраїнського референдуму, до якої додаються необхідні документи (копії документів), до відповідної дільничної комісії з всеукраїнського референдуму не пізніше як за п'ять днів до дня голосування (за київським часом), яка розглядається комісією протягом одного дня. Заява, подана після зазначеного строку, залишається без розгляду.

6. Заява виборця, передбачена частиною п'ятою цієї статті, невідкладно передається через відповідну закордонну дипломатичну установу України до органу ведення Державного реєстру виборців у Міністерстві закордонних справ України.

Закордонна дипломатична установа України копію такої заяви також передає до органу ведення Державного реєстру виборців у Міністерстві закордонних справ України за допомогою технічних засобів зв'язку.

7. З урахуванням відомостей, поданих відповідно до Закону України "Про Державний реєстр виборців", за результатами розгляду заяв виборців орган ведення Державного реєстру виборців у Міністерстві закордонних справ України виготовляє уточнений список виборців.

Уточнені списки виборців передаються відповідним комісіям закордонних дільниць з всеукраїнського референдуму не пізніше як за два дні до дня голосування у паперовій формі та в електронному вигляді.

8. У день, що передує дню голосування, після внесення змін відповідно до цієї статті список виборців на закордонній дільниці закривається шляхом закреслення незаповнених граф для внесення

прізвищ виборців таким чином, щоб унеможливити внесення до списку додаткових виборців, підписується головою або заступником голови і секретарем дільничної комісії з всеукраїнського референдуму та скріплюється печаткою дільничної комісії з всеукраїнського референдуму.

9. У день голосування зміни до уточненого списку виборців на закордонній дільниці з всеукраїнського референдуму не вносяться.

10. Голова або заступник голови чи секретар дільничної комісії закордонної дільниці з всеукраїнського референдуму в день голосування виправляють неточності та технічні описки в уточненому списку виборців – неправильне написання прізвища, власного імені (усіх власних імен), по батькові (за наявності), дати народження, номера будинку, квартири місця проживання), – якщо, незважаючи на такі технічні описки, зрозуміло, що до списку виборців включено саме того виборця, який прибув на дільницю всеукраїнського референдуму для голосування. Таке виправлення засвідчується підписом голови або заступника голови чи секретаря дільничної виборчої комісії у графі "Примітки".

Стаття 63. Тимчасова зміна місця голосування виборця без зміни виборчої адреси

1. За зверненням виборця, включаючи виборця, стосовно якого у Державному реєстрі виборців наявна службова відмітка про вибуття з відповідної території, орган ведення Державного реєстру виборців може тимчасово (на період процесу всеукраїнського референдуму) змінити виборцю місце голосування (дільницю всеукраїнського референдуму) без зміни його виборчої адреси. Таке звернення може бути подане виборцем до органу ведення Державного реєстру виборців не пізніше ніж за п'ять днів до дня голосування в паперовому вигляді або електронній формі з використанням засобів електронної ідентифікації, визначених законом. Порядок подання та розгляду заяви про тимчасову зміну місця голосування виборця встановлюється Центральною виборчою комісією.

2. Процедура тимчасової зміни місця голосування виборця не застосовується щодо спеціальних дільниць з всеукраїнського референдуму.

Розділ VI
ФІНАНСОВЕ І МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ПІДГОТОВКИ ТА ПРОВЕДЕННЯ ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
РЕФЕРЕНДУМУ

Стаття 64. Загальні засади фінансового забезпечення
всеукраїнського референдуму

1. Витрати на підготовку і проведення всеукраїнського референдуму здійснюються виключно за рахунок коштів державного бюджету, передбачених на підготовку та проведення всеукраїнського референдуму, та коштів фондів суб'єктів процесу всеукраїнського референдуму, передбачених частиною другою цієї статті.

2. Ініціативна група (у разі проведення всеукраїнського референдуму за народною ініціативою), політична партія, громадська організація, що зареєстровані як прихильники чи опоненти питання всеукраїнського референдуму відповідно до цього Закону, для фінансування своєї агітації всеукраїнського референдуму зобов'язані утворити власний фонд у порядку, встановленому цим Законом.

3. Фінансування агітаційних заходів чи матеріалів всеукраїнського референдуму з джерел, не передбачених цією статтею, забороняється.

Стаття 65. Фінансове забезпечення підготовки та проведення
всеукраїнського референдуму

1. Фінансування витрат на підготовку та проведення всеукраїнського референдуму починається з дня, наступного за днем офіційного опублікування указу Президента України про призначення (проголошення) всеукраїнського референдуму чи постанови Верховної Ради України про призначення всеукраїнського референдуму.

2. Фінансове забезпечення підготовки та проведення всеукраїнського референдуму за рахунок коштів державного бюджету, передбачених на підготовку та проведення всеукраїнського референдуму, здійснюється Центральною виборчою комісією.

3. Обсяг коштів для підготовки і проведення всеукраїнського референдуму за поданням Центральної виборчої комісії передбачається окремим рядком у законі про Державний бюджет України на відповідний рік. Закон України про внесення змін до закону про

Державний бюджет України щодо фінансового забезпечення підготовки та проведення всеукраїнського референдуму приймається не пізніше дня прийняття Верховною Радою України закону про внесення змін до розділу I, розділу III, розділу XIII Конституції України, постанови про призначення всеукраїнського референдуму про зміну території України, видання Президентом України указу про проголошення всеукраїнського референдуму за народною ініціативою.

Витрати на підготовку і проведення всеукраїнського референдуму можуть здійснюватися з резервного фонду бюджету в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

4. Кошти державного бюджету на підготовку та проведення всеукраїнського референдуму, бюджетні призначення за якими встановлені законом про Державний бюджет України, перераховуються центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів, Центральній виборчій комісії відповідно до помісячного розпису асигнувань загального фонду Державного бюджету України, сформованого за пропозиціями Центральної виборчої комісії, за бюджетною програмою, за якою здійснюється фінансове забезпечення підготовки і проведення всеукраїнського референдуму. Витрати на підготовку та проведення всеукраїнського референдуму здійснюються Центральною виборчою комісією, регіональними та територіальними представництвами Центральної виборчої комісії відповідно до затверджених Центральною виборчою комісією кошторисів видатків у межах коштів, передбачених законом про Державний бюджет України на підготовку та проведення всеукраїнського референдуму.

5. Центральна виборча комісія затверджує середні норми видатків для підготовки та проведення всеукраїнського референдуму, які повинні включати, зокрема, витрати на майновий найм (оренду) приміщень комісій з всеукраїнського референдуму та оплату за використання матеріально-технічних засобів, а також оплату праці членів комісій та осіб, які залучаються відповідно до частини сімнадцятої статті 49 цього Закону.

6. Регіональні та територіальні представництва Центральної виборчої комісії на основі середніх норм видатків, затверджених відповідно до частини п'ятої цієї статті, складають єдиний кошторис видатків для підготовки і проведення всеукраїнського референдуму. Єдиний кошторис видатків регіональних та територіальних представництв Центральної виборчої комісії затверджується Центральною виборчою комісією.

7. Фінансування всеукраїнського референдуму за рахунок коштів державного бюджету здійснюється в порядку, встановленому

Центральною виборчою комісією спільно з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування і реалізує державну фінансову політику.

8. Територіальне представництво Центральної виборчої комісії не пізніше як у п'ятиденний строк з дня офіційного опублікування результатів всеукраїнського референдуму, припинення процесу всеукраїнського референдуму повертає невикористані на підготовку та проведення всеукраїнського референдуму кошти державного бюджету на рахунок Центральної виборчої комісії. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів, у триденний строк інформує Центральну виборчу комісію про повернення цих коштів на її рахунок.

9. Територіальне представництво Центральної виборчої комісії у п'ятнадцятиденний строк з дня офіційного опублікування результатів всеукраїнського референдуму, припинення процесу всеукраїнського референдуму складає та подає до регіонального представництва Центральної виборчої комісії фінансовий звіт про надходження та використання коштів державного бюджету на підготовку та проведення всеукраїнського референдуму в порядку, встановленому Центральною виборчою комісією, за формою, затвердженою Центральною виборчою комісією за погодженням із центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів.

10. Контроль за правильним та цільовим використанням коштів державного бюджету, що виділяються на підготовку та проведення всеукраїнського референдуму, здійснюється у встановленому бюджетним законодавством порядку.

11. Центральна виборча комісія у тримісячний строк з дня офіційного опублікування результатів всеукраїнського референдуму надсилає до Рахункової палати звіт про використання коштів державного бюджету, виділених на підготовку та проведення всеукраїнського референдуму.

Стаття 66. Матеріально-технічне забезпечення підготовки та проведення всеукраїнського референдуму

1. Місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування або інші органи, їх посадові та службові особи зобов'язані сприяти комісіям з всеукраїнського референдуму в реалізації їхніх повноважень:

1) надавати їм необхідні приміщення для організації роботи та проведення голосування відповідно до вимог цього Закону та нормативів облаштування таких приміщень, встановлених Центральною виборчою комісією. У виняткових випадках для забезпечення належної організації роботи окружних комісій з всеукраїнського референдуму за поданням голів обласних державних адміністрацій приміщення для таких комісій можуть надаватися поза межами відповідного територіального округу;

2) забезпечувати їх охорону, а також охорону бюлетенів з всеукраїнського референдуму та іншої документації;

3) надавати згідно із встановленими Центральною виборчою комісією нормами транспортні засоби, засоби зв'язку, обладнання, інвентар, оргтехніку, що підлягають поверненню після припинення повноважень комісій з всеукраїнського референдуму.

Порядок оплати та відшкодування зазначених послуг встановлюється Кабінетом Міністрів України.

2. Національна поліція України зобов'язана не пізніше як за вісім днів до дня проведення всеукраїнського референдуму забезпечити цілодобову охорону приміщень комісій з всеукраїнського референдуму, а також у разі необхідності, за зверненням Центральної виборчої комісії, – органів ведення Державного реєстру виборців.

Стаття 67. Оплата праці членів комісій з всеукраїнського референдуму та осіб, залучених до забезпечення їхньої роботи

1. Робота члена комісії з всеукраїнського референдуму, який виконує свої повноваження у комісії з всеукраїнського референдуму на платній основі, оплачується у розмірі та порядку, встановлених Кабінетом Міністрів України за поданням Центральної виборчої комісії, за рахунок коштів державного бюджету, що виділяються на підготовку та проведення всеукраїнського референдуму.

2. Оплата праці члена комісії з всеукраїнського референдуму, звільненого від виконання виробничих або службових обов'язків за основним місцем роботи, не може бути нижчою за його середню заробітну плату за основним місцем роботи. Оплата праці члена комісії з всеукраїнського референдуму, який є пенсіонером або особою, яка тимчасово не працює, не може бути нижчою за розмір мінімальної заробітної плати, встановлений на момент її нарахування.

3. Членам комісій з всеукраїнського референдуму в межах загальної економії фонду оплати праці може бути нарахована і виплачена одноразова грошова винагорода в порядку, встановленому Центральною виборчою комісією.

4. Оплата праці членів комісій з всеукраїнського референдуму (у тому числі пенсіонерів та осіб, які тимчасово не працюють) у день голосування і в дні встановлення підсумків голосування здійснюється у розмірі та порядку, встановлених Кабінетом Міністрів України за поданням Центральної виборчої комісії.

5. Оплата праці залучених спеціалістів, експертів і технічних працівників, визначених частиною сімнадцятою статті 49 цього Закону, здійснюється в розмірі та порядку, встановлених Кабінетом Міністрів України, за рахунок коштів державного бюджету, виділених на підготовку та проведення всеукраїнського референдуму. Розмір оплати праці таких спеціалістів не може бути нижчим за розмір мінімальної заробітної плати, встановлений на день початку процесу всеукраїнського референдуму.

6. Виконання робіт, пов'язаних з організацією підготовки та проведення всеукраїнського референдуму, членами комісій з всеукраїнського референдуму чи залученими спеціалістами, експертами та технічними працівниками, які є особами, визнаними у встановленому законом порядку безробітними, не є підставою для зняття цих осіб з обліку в державній службі зайнятості як таких, що шукають роботу, або для припинення виплати їм допомоги по безробіттю та інших видів допомоги.

7. Оплата праці членів комісії з всеукраїнського референдуму, залучених спеціалістів, експертів і технічних працівників, у тому числі у день голосування і в дні встановлення підсумків голосування, не є підставою для скасування, обмеження або зменшення будь-яких видів соціальних виплат, пенсій, субсидій їм або членам їхніх сімей, які проживають спільно з ними, для відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг тощо.

Стаття 68. Фонди всеукраїнського референдуму

1. Політична партія, громадська організація, зареєстровані як прихильники чи опоненти питання всеукраїнського референдуму відповідно до цього Закону, для фінансування своїх заходів агітації всеукраїнського референдуму зобов'язані відкрити рахунок свого фонду всеукраїнського референдуму не пізніше як на десятий день з дня

реєстрації як прихильника чи опонента питання всеукраїнського референдуму.

2. Фонд всеукраїнського референдуму політичної партії, громадської організації, зареєстрованих як прихильники чи опоненти питання всеукраїнського референдуму, може мати лише один накопичувальний рахунок у банку України, визначеному на власний розсуд, і лише в національній валюті, на який надходять кошти для фінансування заходів агітації, а також не більше одного поточного рахунку в банку в межах територіального округу з всеукраїнського референдуму, з яких здійснюється фінансування витрат на заходи агітації. На поточні рахунки фонду всеукраїнського референдуму політичної партії, громадської організації, зареєстрованих як прихильники чи опоненти питання всеукраїнського референдуму, кошти надходять виключно з накопичувального рахунку фонду всеукраїнського референдуму відповідної політичної партії, громадської організації.

3. У разі проголошення всеукраїнського референдуму рахунок фонду ініціативної групи використовується як накопичувальний рахунок фонду всеукраїнського референдуму ініціативної групи.

4. Ініціативна група має право відкривати в банках України поточні рахунки свого фонду всеукраїнського референдуму з розрахунку не більше одного поточного рахунку на території одного територіального округу всеукраїнського референдуму. Один поточний рахунок фонду всеукраїнського референдуму може обслуговувати декілька територіальних округів всеукраїнського референдуму.

5. Розмір фонду всеукраїнського референдуму не може перевищувати двадцяти тисяч розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої на 1 січня року проведення всеукраїнського референдуму.

Стаття 69. Відкриття, функціонування та закриття рахунків фондів всеукраїнського референдуму

1. Порядок відкриття і закриття рахунків фондів всеукраїнського референдуму політичної партії, громадської організації, зареєстрованих як прихильники чи опоненти питання всеукраїнського референдуму, ініціативної групи встановлюється Національним банком України за погодженням із Центральною виборчою комісією не пізніше як за п'ятдесят сім днів до дня голосування. Цей порядок не може бути змінено у процесі всеукраїнського референдуму.

2. Підставою для відкриття накопичувального рахунку фонду всеукраїнського референдуму є копія рішення Центральної виборчої комісії про реєстрацію політичної партії, громадської організації як прихильника чи опонента питання всеукраїнського референдуму.

3. Підставою для відкриття поточного рахунку фонду всеукраїнського референдуму є довідка установи банку про відкриття накопичувального рахунку фонду всеукраїнського референдуму.

4. Банк не пізніше наступного робочого дня з дня відкриття накопичувального чи поточного рахунку фонду всеукраїнського референдуму письмово повідомляє Центральну виборчу комісію та Національне агентство з питань запобігання корупції про відкриття відповідного рахунку та його реквізити.

5. Інформація про відкриття накопичувального рахунку фонду всеукраїнського референдуму політичної партії, громадської організації, зареєстрованих як прихильники чи опоненти питання всеукраїнського референдуму, та його реквізити оприлюднюються на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії не пізніш як на другий день після отримання повідомлення банку про відкриття накопичувального рахунку фонду всеукраїнського референдуму політичної партії, громадської організації. Інформація про реквізити накопичувального рахунку свого фонду всеукраїнського референдуму публікується відповідним суб'єктом процесу всеукраїнського референдуму у друкованих засобах масової інформації за рахунок коштів цього фонду.

6. Витрачання коштів з поточних рахунків фонду всеукраїнського референдуму здійснюється у безготівковій формі.

7. Витрачання коштів з поточного рахунку фонду всеукраїнського референдуму після 18 години останнього дня перед днем голосування здійснюється виключно у разі, якщо рахунки на оплату товарів, робіт і послуг були виставлені до зазначеного часу. Витрачання коштів з поточних рахунків фонду всеукраїнського референдуму припиняється о 18 годині середі після дня голосування або наступного робочого дня після дня припинення процесу всеукраїнського референдуму.

8. Арешт коштів на рахунках фонду всеукраїнського референдуму не допускається.

9. Закриття рахунків фонду всеукраїнського референдуму, зупинення операцій по рахунках фонду всеукраїнського референдуму раніше, ніж у строк, встановлений частиною сьомою цієї статті, не допускаються.

10. Послуги банку, пов'язані з відкриттям, функціонуванням і закриттям рахунків фонду всеукраїнського референдуму, надаються

безоплатно. Банк не нараховує і не сплачує відсотки за користування коштами, що знаходяться на рахунках фонду всеукраїнського референдуму.

Стаття 70. Фонд ініціативної групи

1. Для фінансування заходів з підготовки та проведення збору підписів виборців на підтримку ініціативи всеукраїнського референдуму, агітації щодо ініціативи ініціативна група утворює фонд ініціативної групи.

2. Ініціативна група зобов'язана відкрити рахунок фонду ініціативної групи у порядку, встановленому для відкриття рахунку фонду всеукраїнського референдуму відповідно до частини першої статті 69 цього Закону, не пізніш як на десятий день з дня її реєстрації Центральною виборчою комісією. Підставою для відкриття рахунку фонду ініціативної групи є копія рішення Центральної виборчої комісії про реєстрацію ініціативної групи.

3. Кошти фонду ініціативної групи формуються за рахунок власних коштів членів ініціативної групи, а також добровільних внесків осіб, які відповідно до Закону України "Про політичні партії в Україні" мають право здійснювати внески на підтримку політичної партії.

Розмір фонду ініціативної групи не обмежується.

4. Добровільні внески особи до фонду ініціативної групи обмежуються розміром максимального внеску на підтримку політичної партії протягом року, встановленим Законом України "Про політичні партії в Україні". Кількість та обсяг внесків членів ініціативної групи не обмежуються.

Якщо фізична або юридична особа здійснює або може здійснювати вирішальний вплив на діяльність однієї або кількох юридичних осіб (зокрема є кінцевим бенефіціарним власником (контролером) юридичної особи), внески такої фізичної або юридичної особи і підконтрольних їй юридичних осіб вважаються внеском однієї особи та обмежуються розміром максимального внеску на підтримку політичної партії протягом року, встановленим Законом України "Про політичні партії в Україні".

Інші обмеження, у тому числі фінансового та банківського законодавства, ніж встановлені цією статтею, до формування фонду ініціативної групи не застосовуються.

5. Фонд ініціативної групи має єдиний рахунок. Надходження і витрачання коштів фонду для цілей, зазначених у частині першій цієї статті, здійснюються з рахунку фонду виключно у безготівковій формі.

6. Банк не пізніше наступного робочого дня після відкриття рахунку фонду ініціативної групи письмово повідомляє Центральну виборчу комісію та Національне агентство з питань запобігання корупції про відкриття рахунку та його реквізити.

Інформація про відкриття рахунку фонду ініціативної групи та його реквізити оприлюднюються на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії не пізніш як на другий день після отримання повідомлення банку про відкриття відповідного рахунку. Зазначена інформація може бути оприлюднена ініціативною групою у засобах масової інформації за рахунок коштів фонду ініціативної групи.

7. Ініціативна група призначає зі свого складу розпорядника рахунку фонду ініціативної групи, який має виключне право здійснювати операції з рахунком фонду.

8. Кошти фонду ініціативної групи можуть бути використані виключно для забезпечення виготовлення підписних листів, організаційного забезпечення збору підписів та агітації щодо ініціативи. Кошти фонду ініціативної групи не можуть бути використані на оплату праці членів ініціативної групи, збирачів підписів чи інших осіб.

9. Арешт коштів на рахунках фонду ініціативної групи не допускається.

10. Витрачання коштів з рахунку фонду ініціативної групи припиняється в день закінчення встановленого цим Законом строку для збору підписів. У разі зупинення збору підписів та агітації щодо ініціативи з підстав, передбачених частиною четвертою статті 20 цього Закону, витрачання коштів зупиняється.

11. Послуги банку, пов'язані з відкриттям, функціонуванням і закриттям рахунку фонду ініціативної групи, надаються безоплатно. Банк не нараховує і не сплачує відсотки за користування коштами, що знаходяться на рахунку фонду ініціативної групи.

12. У разі припинення ініціативи щодо проведення всеукраїнського референдуму з підстав, передбачених цим Законом, банк закриває рахунок фонду ініціативної групи на підставі письмового повідомлення Центральної виборчої комісії. Таке повідомлення Центральна виборча комісія надсилає не раніш як на сьомий день після прийняття відповідного рішення (у разі оскарження зазначеного рішення – після набрання законної сили рішенням суду). Банк закриває

рахунок фонду ініціативної групи та перераховує невикористані кошти фонду до державного бюджету не пізніш як на п'ятий день після отримання зазначеного повідомлення.

13. Розпорядник рахунку фонду ініціативної групи не пізніше десяти днів після закінчення строку для збору підписів або припинення ініціативи з підстави, передбаченої частиною п'ятою статті 21 цього Закону, подає фінансовий звіт до Центральної виборчої комісії та Національного агентства з питань запобігання корупції за формою, встановленою Центральною виборчою комісією за погодженням з Національним агентством з питань запобігання корупції.

14. У разі проголошення всеукраїнського референдуму кошти фонду ініціативної групи, які були на відповідному рахунку, в межах розміру, передбаченого частиною п'ятою статті 68 цього Закону, залишаються на зазначеному рахунку, а надлишкові кошти перераховуються до державного бюджету.

Стаття 71. Розпорядник фонду всеукраїнського референдуму

1. Кожен суб'єкт процесу всеукраїнського референдуму, визначений частиною другою статті 64 цього Закону, призначає по одному розпоряднику накопичувального рахунку свого фонду всеукраїнського референдуму, який має виключне право на розпорядження коштами з накопичувального рахунку цього фонду всеукраїнського референдуму.

2. Про призначення розпорядника накопичувального рахунку свого фонду всеукраїнського референдуму кожен суб'єкт процесу всеукраїнського референдуму, визначений частиною другою статті 64 цього Закону, не пізніше наступного дня з дня відкриття накопичувального рахунку фонду всеукраїнського референдуму повідомляє Центральну виборчу комісію та Національне агентство з питань запобігання корупції із зазначенням прізвища, власного імені, по батькові, дати народження, місця проживання або місця перебування, відомостей про документ, що посвідчує особу та підтверджує громадянство України. Повідомлення суб'єкта процесу всеукраїнського референдуму підписується уповноваженою особою ініціативної групи. До повідомлення додається власноруч написана заява громадянина України про згоду бути розпорядником накопичувального рахунку.

3. Кожен суб'єкт процесу всеукраїнського референдуму, визначений частиною другою статті 64 цього Закону, призначає по одному розпоряднику поточного рахунку свого фонду всеукраїнського

референдуму для кожного поточного рахунку цього фонду. Розпорядник поточного рахунку фонду всеукраїнського референдуму має виключне право на розпорядження коштами з відповідного поточного рахунку фонду всеукраїнського референдуму.

4. Розпорядник коштів накопичувального рахунку фонду кожного суб'єкта процесу всеукраїнського референдуму, визначеного частиною другою статті 64 цього Закону, зобов'язаний вести облік надходження та розподілу коштів фонду всеукраїнського референдуму суб'єкта процесу всеукраїнського референдуму між поточними рахунками цього фонду.

Розпорядник поточного рахунку фонду всеукраїнського референдуму зобов'язаний не пізніше як за вісім днів до дня голосування подати розпоряднику накопичувального рахунку фонду всеукраїнського референдуму проміжний фінансовий звіт про використання коштів відповідного поточного рахунку фонду всеукраїнського референдуму за період з дня відкриття поточного рахунку фонду до дванадцятого дня до дня голосування.

Розпорядник поточного рахунку фонду всеукраїнського референдуму зобов'язаний не пізніше як на сьомий день після дня голосування, припинення процесу всеукраїнського референдуму подати розпоряднику накопичувального рахунку фонду всеукраїнського референдуму остаточний фінансовий звіт про використання коштів відповідного поточного рахунку фонду всеукраїнського референдуму.

Розпорядники поточних рахунків фонду всеукраїнського референдуму забезпечують дотримання фінансової дисципліни, цільове використання коштів фонду всеукраїнського референдуму.

5. Розпорядник накопичувального рахунку фонду всеукраїнського референдуму зобов'язаний не пізніше як за п'ять днів до дня голосування подати до Центральної виборчої комісії та Національного агентства з питань запобігання корупції проміжний фінансовий звіт про надходження та використання коштів фонду всеукраїнського референдуму за період з дня відкриття накопичувального рахунку фонду всеукраїнського референдуму до дванадцятого дня до дня голосування (у паперовій формі та в електронному вигляді), який оприлюднюється на офіційних веб-сайтах Центральної виборчої комісії та Національного агентства з питань запобігання корупції не пізніше наступного дня після його надходження.

Розпорядник накопичувального рахунку фонду всеукраїнського референдуму зобов'язаний не пізніше як на п'ятнадцятий день після дня голосування, припинення процесу всеукраїнського референдуму подати до Центральної виборчої комісії та Національного агентства з питань

запобігання корупції остаточний фінансовий звіт про надходження та використання коштів фонду всеукраїнського референдуму (у паперовій формі та в електронному вигляді), який оприлюднюється на офіційних веб-сайтах Центральної виборчої комісії та Національного агентства з питань запобігання корупції не пізніше наступного дня після його надходження.

У фінансових звітах, передбачених цією частиною, обов'язковому оприлюдненню підлягають прізвище, власне ім'я, по батькові та місце проживання фізичної особи (область, район, населений пункт). Інші відомості про фізичну особу, віднесені до інформації з обмеженим доступом, оприлюдненню не підлягають.

6. Аналіз фінансових звітів, передбачених частиною п'ятою цієї статті, здійснюється Центральною виборчою комісією та Національним агентством з питань запобігання корупції і полягає у встановленні відповідності звітних даних вимогам цього Закону, своєчасності подання звітів та відповідності звітних даних інформації, отриманій від банків, у яких відкрито рахунки фондів всеукраїнського референдуму.

Центральна виборча комісія та Національне агентство з питань запобігання корупції не пізніш як за два дні до дня голосування оприлюднюють на своїх офіційних веб-сайтах аналіз фінансових звітів, передбачених абзацом першим частини п'ятої цієї статті, та не пізніш як на тридцятий день після дня голосування – аналіз фінансових звітів, передбачених абзацом другим частини п'ятої цієї статті.

У разі виявлення в ході аналізу фінансових звітів ознак порушення вимог цього Закону Центральна виборча комісія та Національне агентство з питань запобігання корупції повідомляють про це відповідні органи правопорядку для перевірки і реагування відповідно до закону.

7. У фінансових звітах, передбачених частинами четвертою та п'ятою цієї статті, в обов'язковому порядку відображається інформація про всі надходження на накопичувальний та поточні рахунки фонду всеукраїнського референдуму, здійснені витрати та залишки коштів на відповідних рахунках, у тому числі інформація про дату надходження кожного внеску до фонду всеукраїнського референдуму, його розмір, особу, яка здійснила внесок на відповідний рахунок фонду (із зазначенням відомостей про особу, яка здійснила внесок до фонду, передбачених Законом України "Про політичні партії в Україні" для осіб, які здійснюють внески на підтримку політичної партії), назву політичної партії, громадської організації (у разі здійснення внеску політичною партією, громадською організацією), призначення, дату здійснення і суму кожного платежу з відповідного рахунку фонду, отримувача кожного платежу (із зазначенням відомостей про

отримувача платежу, передбачених Законом України "Про політичні партії в Україні").

8. Форми фінансових звітів, передбачених частинами четвертою та п'ятою цієї статті, і порядок проведення їх аналізу встановлюються Центральною виборчою комісією за погодженням з Національним агентством з питань запобігання корупції.

Стаття 72. Формування фонду всеукраїнського референдуму та використання його коштів

1. Фонд всеукраїнського референдуму політичної партії, що зареєстрована як прихильник чи опонент питання всеукраїнського референдуму, формується за рахунок власних коштів політичної партії, а також добровільних внесків осіб, які відповідно до Закону України "Про політичні партії в Україні" мають право здійснювати внески на підтримку політичної партії.

2. Фонд всеукраїнського референдуму ініціативної групи формується за рахунок залишків фонду ініціативної групи, зазначених у частині чотирнадцятій статті 70 цього Закону, власних коштів членів ініціативної групи, а також добровільних внесків осіб, які відповідно до Закону України "Про політичні партії в Україні" мають право здійснювати внески на підтримку політичної партії.

Кількість та обсяг внесків членів ініціативної групи не обмежуються.

3. Фонд всеукраїнського референдуму громадської організації, що зареєстрована як прихильник чи опонент питання всеукраїнського референдуму, формується за рахунок добровільних внесків осіб, які відповідно до Закону України "Про політичні партії в Україні" мають право здійснювати внески на підтримку політичних партій.

4. Добровільні внески особи до фонду ініціативної групи, політичної партії, громадської організації, зареєстрованих як прихильники чи опоненти питання всеукраїнського референдуму, обмежуються розміром максимального внеску на підтримку політичної партії протягом року, встановленим Законом України "Про політичні партії в Україні".

5. Якщо фізична або юридична особа здійснює або може здійснювати вирішальний вплив на діяльність однієї або кількох юридичних осіб (зокрема є кінцевим бенефіціарним власником (контролером) юридичної особи), внески такої фізичної або юридичної особи і підконтрольних їй юридичних осіб вважаються внеском однієї

особи та обмежуються розміром максимального внеску на підтримку політичної партії протягом року, встановленим Законом України "Про політичні партії в Україні".

Інші обмеження, у тому числі фінансового та банківського законодавства, ніж встановлені цією статтею, до формування фонду ініціативної групи не застосовуються.

6. Власні кошти політичної партії, що зареєстрована як прихильник чи опонент питання всеукраїнського референдуму, які перераховуються у її фонд всеукраїнського референдуму, обов'язково відображаються у звіті політичної партії про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру, передбаченому Законом України "Про політичні партії в Україні".

7. Власні кошти громадської організації, що зареєстрована як прихильник чи опонент питання всеукраїнського референдуму, які перераховуються у її фонд всеукраїнського референдуму, обов'язково відображаються у фінансовій та податковій звітності такої громадської організації.

8. Забороняється робити добровільні внески до фонду всеукраїнського референдуму особам, які відповідно до Закону України "Про політичні партії в Україні" не мають права здійснювати внески на підтримку політичної партії.

9. Добровільний внесок до фонду всеукраїнського референдуму здійснюється громадянином України особисто шляхом перерахування суми внеску на відповідний банківський рахунок. Обраний спосіб здійснення банківської операції повинен забезпечувати можливість ідентифікації фізичної особи. Документ, сформований за результатами такої банківської операції, повинен містити інформацію про прізвище, власне ім'я та по батькові (за наявності), місце проживання, реєстраційний номер облікової картки платника податків або ідентифікаційний номер згідно з Державним реєстром фізичних осіб – платників податків та інших обов'язкових платежів (для осіб, які через свої релігійні переконання відмовилися від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідний контролюючий орган і мають відмітку в паспорті, – номер та (за наявності) серію паспорта громадянина України, в якому проставлено відмітку про відмову від одержання ідентифікаційного номера чи номера паспорта із записом про відмову від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків в електронному безконтактному носії), дату народження, призначення платежу, розмір (суму) внеску.

10. Добровільний внесок перераховується банком або переказується відділенням зв'язку на накопичувальний рахунок фонду всеукраїнського референдуму відповідного суб'єкта процесу всеукраїнського референдуму, визначеного частиною другою статті 64 цього Закону, не пізніше наступного робочого дня з дня отримання відповідного платіжного документа. Загальний строк безготівкового перерахування внеску на накопичувальний рахунок фонду всеукраїнського референдуму не може перевищувати двох банківських днів.

11. Розпорядник накопичувального рахунку фонду всеукраїнського референдуму має право відмовитися від внеску особи, про що він подає відповідну заяву та платіжний документ до банку, в якому відкрито накопичувальний рахунок фонду всеукраїнського референдуму. Такий добровільний внесок повертається особі за рахунок цих коштів, а в разі неможливості повернення перераховується до державного бюджету.

12. У разі надходження від особи добровільного внеску, що перевищує розмір, встановлений частиною четвертою цієї статті, сума, що перевищує встановлений розмір внеску, на підставі відповідної заяви та платіжного документа, поданих розпорядником накопичувального рахунку фонду всеукраїнського референдуму, повертається особі банком, в якому відкрито такий накопичувальний рахунок, за рахунок цих коштів, а в разі неможливості повернення перераховується до державного бюджету.

13. Розпорядник накопичувального рахунку фонду всеукраїнського референдуму зобов'язаний відмовитися від внеску особи, яка відповідно до цього Закону не має права робити такий добровільний внесок. Така відмова повинна бути здійснена протягом трьох днів з дня, коли розпоряднику накопичувального рахунку фонду всеукраїнського референдуму стало про це відомо, шляхом подання заяви до банку, в якому відкрито накопичувальний рахунок фонду всеукраїнського референдуму, про перерахування відповідної суми до державного бюджету. Банк, в якому відкрито рахунок фонду всеукраїнського референдуму, на підставі заяви розпорядника накопичувального рахунку фонду всеукраїнського референдуму перераховує такий добровільний внесок до державного бюджету.

14. Банк, в якому відкрито накопичувальний рахунок фонду всеукраїнського референдуму, на підставі відповідного звернення розпорядника накопичувального рахунку фонду всеукраїнського референдуму перераховує кошти з накопичувального рахунку на поточні рахунки цього фонду всеукраїнського референдуму.

15. Банк, в якому відкрито поточний рахунок фонду всеукраїнського референдуму, не пізніше ніж на п'ятий день після дня голосування, припинення процесу всеукраїнського референдуму перераховує кошти, не використані суб'єктом процесу всеукраїнського референдуму, визначеним частиною другою статті 64 цього Закону, на накопичувальний рахунок відповідного фонду всеукраїнського референдуму.

16. Невикористані кошти фонду всеукраїнського референдуму ініціативної групи перераховуються банком, в якому було відкрито накопичувальний рахунок фонду, до державного бюджету на п'ятнадцятий день з дня офіційного оприлюднення Центральною виборчою комісією результатів всеукраїнського референдуму, припинення процесу всеукраїнського референдуму.

17. Невикористані кошти фонду всеукраїнського референдуму політичної партії, громадської організації за зверненням керівного органу політичної партії, громадської організації, яке подається до банку в десятиденний строк з дня офіційного опублікування результатів всеукраїнського референдуму, припинення процесу всеукраїнського референдуму, перераховуються з накопичувального рахунку фонду всеукраїнського референдуму на поточний банківський рахунок відповідної політичної партії, громадської організації у п'ятиденний строк з дня надходження зазначеного звернення. Якщо таке звернення не надійшло до банку у встановлений строк, невикористані кошти фонду всеукраїнського референдуму політичної партії, громадської організації перераховуються банком до державного бюджету на п'ятнадцятий день з дня офіційного опублікування Центральною виборчою комісією результатів всеукраїнського референдуму.

18. Добровільні внески осіб, що надійшли на накопичувальний рахунок фонду всеукраїнського референдуму пізніше ніж за день до дня голосування, після припинення процесу всеукраїнського референдуму повертаються банком відповідній особі за рахунок коштів її внеску, а в разі неможливості повернення перераховуються до державного бюджету.

Стаття 73. Контроль за фондами всеукраїнського референдуму

1. Контроль за фондами всеукраїнського референдуму суб'єктів процесу всеукраїнського референдуму, визначених частиною другою статті 64 цього Закону, здійснюють Центральна виборча комісія, Національне агентство з питань запобігання корупції (щодо фондів всеукраїнського референдуму політичних партій) та банк, у якому

відкрито рахунок фонду всеукраїнського референдуму, відповідно до порядку, встановленого Центральною виборчою комісією спільно з Національним банком України за погодженням з Національним агентством з питань запобігання корупції не пізніше як за п'ятдесят сім днів до дня голосування.

2. Банк, у якому відкрито рахунок фонду всеукраїнського референдуму, надає Центральній виборчій комісії та Національному агентству з питань запобігання корупції (щодо фондів всеукраїнського референдуму політичних партій) щотижнево (щоденно) або за їх зверненням відомості про розміри та джерела внесків, що надійшли на рахунки фонду всеукраїнського референдуму, рух коштів, а також про залишки коштів на рахунках. Механізм надання зазначених відомостей визначається порядком, встановлення якого передбачено частиною першою цієї статті.

3. Національне агентство з питань запобігання корупції здійснює контроль за своєчасністю подання звітів про надходження і використання коштів фондів всеукраїнського референдуму політичних партій, повнотою таких звітів, достовірністю внесених до них відомостей.

Розділ VII ГАРАНТІЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ПРОЦЕСУ ВСЕУКРАЇНСЬКОГО РЕФЕРЕНДУМУ, МІЖНАРОДНИХ СПОСТЕРІГАЧІВ

Стаття 74. Прихильники та опоненти питання всеукраїнського референдуму

1. Політичні партії, громадські організації можуть брати участь у процесі всеукраїнського референдуму як його суб'єкти у разі їх реєстрації як прихильників або опонентів питання всеукраїнського референдуму.

2. Реєстрацію політичних партій, громадських організацій як прихильників або опонентів питання всеукраїнського референдуму здійснює Центральна виборча комісія у порядку, встановленому статтею 75 цього Закону.

3. Ініціативна група є суб'єктом процесу всеукраїнського референдуму як прихильник питання всеукраїнського референдуму.

Стаття 75. Порядок реєстрації політичних партій, громадських організацій як прихильників чи опонентів питання всеукраїнського референдуму

1. Заяву про реєстрацію політичної партії, громадської організації як суб'єкта процесу всеукраїнського референдуму (прихильника чи опонента питання всеукраїнського референдуму) та інші документи, передбачені цією статтею, може бути подано до Центральної виборчої комісії після початку процесу всеукраїнського референдуму, але не пізніше як за сорок днів до дня голосування.

2. Заява, зазначена у частині першій цієї статті, підписується керівником політичної партії, громадської організації та скріплюється печаткою. У заяві зазначається, що політична партія, громадська організація буде брати участь у процесі всеукраїнського референдуму як прихильник чи опонент питання всеукраїнського референдуму.

3. До заяви, зазначеної у частині першій цієї статті, політичною партією додаються:

1) копія статуту політичної партії, засвідчена в порядку, встановленому Законом України "Про нотаріат", після початку процесу всеукраїнського референдуму;

2) рішення центрального керівного органу політичної партії про участь у процесі всеукраїнського референдуму як прихильника чи опонента питання всеукраїнського референдуму, прийняте відповідно до статуту політичної партії та підписане керівником політичної партії і скріплене печаткою цієї партії;

3) обґрунтування позиції щодо питання всеукраїнського референдуму (у повному та скороченому вигляді).

Обґрунтування позиції щодо питання всеукраїнського референдуму має містити оцінку тверджень ініціативної групи щодо проблеми, яку пропонується розв'язати, цілей такого рішення, очікуваних соціально-економічних, правових та інших наслідків такого рішення, обґрунтування можливості досягнення встановлених цілей. До обґрунтування позиції щодо питання всеукраїнського референдуму заборонено включати заклики голосувати за або проти питання всеукраїнського референдуму, а також положення, спрямовані на ліквідацію незалежності України, зміну конституційного ладу насильницьким шляхом, порушення суверенітету і територіальної

цілісності держави, підрив її безпеки, незаконне захоплення державної влади, пропаганду війни, насильства, розпалювання міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі, посягання на права і свободи людини, здоров'я населення.

Обґрунтування позиції щодо питання всеукраїнського референдуму у скороченому вигляді для розміщення його після реєстрації політичної партії прихильником чи опонентом питання всеукраїнського референдуму на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії та використання при виготовленні інформаційних плакатів відповідно до статті 93 цього Закону може містити не більше 2500 друкованих знаків.

4. До заяви, зазначеної у частині першій цієї статті, громадською організацією додаються:

1) документ, що підтверджує статус громадської організації як юридичної особи;

2) копія статуту громадської організації, завірена підписом її керівника та скріплена печаткою;

3) рішення вищого органу управління громадської організації про участь у процесі всеукраїнського референдуму як прихильника чи опонента питання всеукраїнського референдуму, прийняте відповідно до статуту громадської організації та підписане уповноваженою особою громадської організації і скріплене печаткою;

4) обґрунтування позиції щодо питання всеукраїнського референдуму (у повному та скороченому вигляді) відповідно до пункту 3 частини третьої цієї статті.

5. Центральна виборча комісія видає представнику політичної партії, громадської організації, який подав документи, зазначені у частинах першій – четвертій цієї статті, довідку про їх прийняття. Довідка має містити перелік прийнятих документів, число, місяць і рік, а також час їх прийняття, посаду і прізвище особи, яка прийняла документи.

6. Центральна виборча комісія не пізніше як на третій день з дня прийняття заяви про реєстрацію політичної партії, громадської організації як прихильника чи опонента питання всеукраїнського референдуму та документів, зазначених у цій статті, приймає рішення про реєстрацію політичної партії, громадської організації як прихильника чи опонента питання всеукраїнського референдуму.

7. У разі виявлення невідповідності документів, поданих для реєстрації як прихильника чи опонента питання всеукраїнського референдуму, вимогам цього Закону та/або статуту політичної партії,

громадської організації Центральна виборча комісія у строк, встановлений частиною шостою цієї статті, приймає рішення про повернення політичній партії, громадській організації поданих документів із зазначенням вичерпного переліку ознак невідповідності. Зазначене рішення разом із поданими документами не пізніше наступного дня з дня його прийняття надається представнику політичної партії, громадської організації, який подав документи.

Помилки і неточності, виявлені в поданих політичною партією, громадською організацією для реєстрації документах, якщо їх наявність не є перешкодою для розуміння змісту викладених відомостей, підлягають виправленню або уточненню у порядку, встановленому Центральною виборчою комісією, і не є підставою для повернення політичній партії, громадській організації поданих документів.

8. Політична партія, громадська організація, якій повернуто документи відповідно до частини сьомої цієї статті, може повторно подати заяву та відповідні документи з дотриманням строку, встановленого частиною першою цієї статті.

9. Якщо в документах політичної партії, громадської організації, повторно поданих відповідно до частини восьмої цієї статті, Центральна виборча комісія виявить невідповідності вимогам цього Закону та/або статуту політичної партії, громадської організації, зазначені у попередньому рішенні Центральної виборчої комісії, прийнятому відповідно до частини сьомої цієї статті, Центральна виборча комісія відмовляє у реєстрації політичної партії, громадської організації як прихильника чи опонента питання всеукраїнського референдуму.

10. Рішення Центральної виборчої комісії про відмову в реєстрації політичної партії, громадської організації як прихильника чи опонента питання всеукраїнського референдуму, про повернення документів відповідно до частини сьомої цієї статті можуть бути оскаржені до суду в порядку, встановленому Кодексом адміністративного судочинства України.

11. Громадська організація, яка отримала дозвіл Центральної виборчої комісії мати офіційних спостерігачів на всеукраїнському референдумі, не може бути після цього зареєстрована як прихильник чи опонент питання всеукраїнського референдуму.

12. Документи політичної партії, громадської організації, подані після строку, встановленого частиною першою цієї статті, повертаються Центральною виборчою комісією без розгляду.

Стаття 76. Представник суб'єкта процесу всеукраїнського референдуму в Центральній виборчій комісії, уповноважені особи суб'єкта процесу всеукраїнського референдуму

1. Політична партія, громадська організація, зареєстровані як прихильники чи опоненти питання всеукраїнського референдуму, а також ініціативна група можуть мати не більше п'яти уповноважених осіб у загальнодержавному окрузі з всеукраїнського референдуму та не більше двох уповноважених осіб у кожному територіальному окрузі з всеукраїнського референдуму. Повноваження уповноважених осіб у загальнодержавному окрузі з всеукраїнського референдуму поширюються також на закордонний округ з всеукраїнського референдуму.

Політична партія, громадська організація, зареєстровані як прихильники чи опоненти питання всеукраїнського референдуму, а також ініціативна група мають право делегувати одного представника до Центральної виборчої комісії (далі – представник суб'єкта процесу всеукраїнського референдуму у Центральній виборчій комісії) з правом дорадчого голосу, уповноваженого представляти інтереси політичної партії, громадської організації, ініціативної групи в Центральній виборчій комісії під час процесу всеукраїнського референдуму. Кандидатура представника політичної партії, громадської організації, ініціативної групи у Центральній виборчій комісії затверджується відповідно центральним керівним органом політичної партії, громадської організації, ініціативною групою.

2. Представником суб'єкта процесу всеукраїнського референдуму в Центральній виборчій комісії, уповноваженою особою суб'єкта процесу всеукраїнського референдуму може бути громадянин України, який має право голосу.

Не може бути представником, уповноваженою особою суб'єкта процесу всеукраїнського референдуму в Центральній виборчій комісії:

- 1) член комісії з всеукраїнського референдуму;
- 2) посадова чи службова особа органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим, органу місцевого самоврядування;
- 3) військовослужбовець;
- 4) особа, яка проходить альтернативну (невійськову) службу;
- 5) особа, яка має судимість за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, злочину проти виборчих прав громадян чи

корупційного злочину, що не погашена або не знята в установленому законом порядку.

3. Уповноважена особа суб'єкта процесу всеукраїнського референдуму представляє відповідну політичну партію, громадську організацію, зареєстровану як прихильник чи опонент питання всеукраїнського референдуму, ініціативну групу у їхніх відносинах, що виникають у процесі всеукраїнського референдуму, у межах відповідного округу з всеукраїнського референдуму і не є самостійним суб'єктом процесу всеукраїнського референдуму.

4. Уповноважений представник ініціативної групи, обраний відповідно до частини десятої статті 30 цього Закону, з початком процесу всеукраїнського референдуму здійснює повноваження уповноваженої особи ініціативної групи у загальнодержавному окрузі з всеукраїнського референдуму.

Стаття 77. Порядок реєстрації представника суб'єкта процесу всеукраїнського референдуму у Центральній виборчій комісії, уповноважених осіб суб'єкта процесу всеукраїнського референдуму

1. Заява про реєстрацію представника суб'єкта процесу всеукраїнського референдуму у Центральній виборчій комісії, уповноважених осіб суб'єкта процесу всеукраїнського референдуму в електронному вигляді та у паперовій формі, підписана відповідно керівником політичної партії, громадської організації та скріплена печаткою політичної партії, громадської організації, уповноваженим представником ініціативної групи, копія рішення про затвердження списку уповноважених осіб подаються до Центральної виборчої комісії у будь-який час після реєстрації суб'єкта процесу всеукраїнського референдуму.

2. У заяві про реєстрацію уповноважених осіб суб'єкта процесу всеукраїнського референдуму стосовно кожної уповноваженої особи зазначаються:

- 1) прізвище, власне ім'я (усі власні імена), по батькові (за наявності) кожної уповноваженої особи;
- 2) громадянство особи;
- 3) число, місяць і рік народження;
- 4) місце роботи, займана посада (заняття) особи;
- 5) виборча адреса особи;

6) номер контактного телефону;

7) відомості про відсутність судимості за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, злочину проти виборчих прав громадян чи корупційного злочину, що не погашена або не знята в установленому законом порядку;

8) позначення загальнодержавного округу з всеукраїнського референдуму чи номер територіального округу з всеукраїнського референдуму, в межах якого уповноважена особа буде здійснювати свої повноваження.

У заяві про реєстрацію представника суб'єкта процесу всеукраїнського референдуму у Центральній виборчій комісії зазначаються відомості, передбачені пунктами 1–7 цієї частини.

3. До заяв, зазначених у частині першій цієї статті, додаються письмові згоди зазначених у заявах осіб представляти інтереси суб'єкта процесу всеукраїнського референдуму у Центральній виборчій комісії, у відповідному окрузі з всеукраїнського референдуму, копії паспорта громадянина України (копії першої та другої сторінок паспорта громадянина України у вигляді паспортної книжечки або копії лицьового та зворотного боків паспорта громадянина України у вигляді картки), копії першої та другої сторінок тимчасового посвідчення громадянина України (для осіб, недавно прийнятих до громадянства України).

4. Центральна виборча комісія не пізніше третього дня після надходження документів, зазначених у частинах першій та третій цієї статті, реєструє представника суб'єкта процесу всеукраїнського референдуму у Центральній виборчій комісії, уповноважених осіб суб'єкта процесу всеукраїнського референдуму та видає представнику суб'єкта процесу всеукраїнського референдуму у Центральній виборчій комісії або одній із уповноважених осіб цього суб'єкта у загальнодержавному окрузі з всеукраїнського референдуму їх посвідчення за формою, встановленою Центральною виборчою комісією.

Стаття 78. Повноваження представника суб'єкта процесу всеукраїнського референдуму у Центральній виборчій комісії, уповноважених осіб суб'єктів процесу всеукраїнського референдуму

1. Представник суб'єкта процесу всеукраїнського референдуму у Центральній виборчій комісії має право:

1) бути присутнім на засіданнях Центральної виборчої комісії під час розгляду питань, пов'язаних із всеукраїнським референдумом, та брати участь у їх обговоренні з правом дорадчого голосу: отримувати до початку засідання порядок денний та матеріали до питань порядку денного, вносити пропозиції щодо рішення Центральної виборчої комісії;

2) ознайомлюватися зі змістом та отримувати копії протоколів і стенограм засідань Центральної виборчої комісії, ознайомлюватися з її рішеннями, отримувати копії цих рішень;

3) ознайомлюватися з документами, на підставі яких приймалися рішення на такому засіданні;

4) ознайомлюватися з протоколами, телефонограмами, факсограмами та іншими офіційними повідомленнями, що надходять до Центральної виборчої комісії від окружних комісій з всеукраїнського референдуму, у тому числі про підсумки голосування, отримувати їх копії;

5) реалізовувати інші права, передбачені цим Законом для представника суб'єкта процесу всеукраїнського референдуму у Центральній виборчій комісії.

2. Уповноважена особа суб'єкта процесу всеукраїнського референдуму без доручення представляє суб'єкта процесу всеукраїнського референдуму, веде агітацію відповідно до позиції суб'єкта процесу всеукраїнського референдуму, сприяє його діяльності у процесі всеукраїнського референдуму.

Уповноважена особа суб'єкта процесу всеукраїнського референдуму:

1) представляє інтереси суб'єкта процесу всеукраїнського референдуму у відносинах з виборцями, комісіями з всеукраїнського референдуму (крім Центральної виборчої комісії), іншими суб'єктами процесу всеукраїнського референдуму, органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування, засобами масової інформації, підприємствами, установами, організаціями на території відповідного округу з всеукраїнського референдуму;

2) бере участь з правом дорадчого голосу в засіданнях комісій з всеукраїнського референдуму на території відповідного округу з всеукраїнського референдуму (крім Центральної виборчої комісії);

3) має право бути присутньою при проведенні голосування у приміщенні для голосування на дільниці з всеукраїнського

референдуму, при проведенні голосування за місцем перебування виборця;

4) має право бути присутньою на засіданні дільничної комісії з всеукраїнського референдуму при підрахунку голосів виборців, на засіданні окружної комісії з всеукраїнського референдуму при встановленні підсумків голосування в межах територіального округу з всеукраїнського референдуму;

5) має права офіційного спостерігача, передбачені частиною першою статті 84 цього Закону;

6) має інші права та здійснює інші повноваження відповідно до цього Закону.

3. Представник суб'єкта процесу всеукраїнського референдуму у Центральній виборчій комісії, уповноважена особа суб'єкта процесу всеукраїнського референдуму з дня її реєстрації Центральною виборчою комісією до припинення її повноважень або закінчення (припинення) процесу всеукраїнського референдуму мають право на звільнення від виробничих або службових обов'язків без збереження заробітної плати за погодженням із власником підприємства, установи, організації або уповноваженим ним органом.

**Стаття 79. Заміна представника суб'єкта процесу
всеукраїнського референдуму у Центральній виборчій
комісії, уповноваженої особи суб'єкта процесу
всеукраїнського референдуму**

1. Представник суб'єкта процесу всеукраїнського референдуму у Центральній виборчій комісії, уповноважена особа суб'єкта процесу всеукраїнського референдуму мають право у будь-який час до дня голосування звернутися до Центральної виборчої комісії із заявою про складення своїх повноважень.

2. Суб'єкт процесу всеукраїнського референдуму в будь-який час до дня голосування може звернутися до Центральної виборчої комісії із заявою про відкликання свого представника у Центральній виборчій комісії, уповноваженої особи, а також про внесення іншої кандидатури замість відкликаної. Відповідна заява разом із письмовою згодою внесеної кандидатури та копіями першої та другої сторінок паспорта громадянина України подається до Центральної виборчої комісії у порядку, визначеному статтею 77 цього Закону. Рішення про відкликання уповноваженого представника ініціативної групи та обрання нової особи уповноваженим представником ініціативної групи

приймається більшістю голосів від загального складу ініціативної групи.

3. На підставі заяви, поданої відповідно до частини першої або другої цієї статті, не пізніш як на третій день з дня її надходження, але не пізніш як напередодні дня голосування, а в день голосування – невідкладно Центральна виборча комісія приймає рішення про скасування реєстрації представника суб'єкта процесу всеукраїнського референдуму у Центральній виборчій комісії, уповноваженої особи суб'єкта процесу всеукраїнського референдуму та (за наявності відповідної заяви) про реєстрацію інших представників суб'єкта процесу всеукраїнського референдуму у Центральній виборчій комісії, уповноваженої особи цього суб'єкта. Копія такого рішення невідкладно видається представнику суб'єкта процесу всеукраїнського референдуму у Центральній виборчій комісії.

4. Посвідчення представника суб'єкта процесу всеукраїнського референдуму у Центральній виборчій комісії, уповноваженої особи суб'єкта процесу всеукраїнського референдуму, повноваження яких припинено до закінчення процесу всеукраїнського референдуму, вважається недійсним.

Стаття 80. Офіційні спостерігачі

1. У процесі всеукраїнського референдуму можуть брати участь офіційні спостерігачі від:

1) політичних партій, зареєстрованих як прихильники чи опоненти питання всеукраїнського референдуму;

2) громадських організацій, зареєстрованих як прихильники чи опоненти питання всеукраїнського референдуму;

3) громадських організацій, що отримали дозвіл мати офіційних спостерігачів на всеукраїнському референдумі;

4) ініціативної групи (у разі проведення всеукраїнського референдуму за народною ініціативою).

2. Офіційний спостерігач, зазначений у частині першій цієї статті, є суб'єктом процесу всеукраїнського референдуму.

3. Офіційний спостерігач, зазначений у частині першій цієї статті, здійснює свої повноваження, встановлені цим Законом, у межах територіального округу з всеукраїнського референдуму, в якому він зареєстрований.

4. Офіційні спостерігачі від іноземних держав та міжнародних організацій, у тому числі міжнародних неурядових організацій, зареєстрованих за межами України (далі – міжнародні спостерігачі), можуть вести спостереження за збором підписів на підтримку всеукраїнського референдуму, їх перевіркою та за ходом процесу всеукраїнського референдуму в межах загальнодержавного округу з всеукраїнського референдуму. Міжнародний спостерігач не є суб'єктом процесу всеукраїнського референдуму.

5. Офіційний спостерігач від громадської організації, зареєстрований Центральною виборчою комісією, здійснює свої повноваження, встановлені цим Законом, на всій території загальнодержавного округу з всеукраїнського референдуму.

Стаття 81. Строки повноважень офіційних спостерігачів

1. Повноваження офіційного спостерігача починаються з дня його реєстрації Центральною виборчою комісією, окружною комісією з всеукраїнського референдуму в порядку, передбаченому цим Законом, і припиняються із припиненням ініціативи проведення відповідного всеукраїнського референдуму, зупиненням збору підписів та агітації щодо народної ініціативи, а у разі проголошення (призначення) всеукраїнського референдуму – після офіційного оголошення Центральною виборчою комісією результатів всеукраїнського референдуму, припинення процесу всеукраїнського референдуму, крім випадків дострокового припинення його повноважень.

2. Офіційний спостерігач має право у будь-який час звернутися до Центральної виборчої комісії, окружної комісії з всеукраїнського референдуму, яка його зареєструвала, із заявою про складення своїх повноважень. На підставі такої заяви зазначена комісія приймає рішення про скасування реєстрації офіційного спостерігача, копія якого надається суб'єкту подання кандидатури офіційного спостерігача.

3. Суб'єкт подання кандидатури офіційного спостерігача має право відкликати цього офіційного спостерігача, звернувшись до Центральної виборчої комісії, відповідної окружної комісії з всеукраїнського референдуму, яка зареєструвала офіційного спостерігача, з письмовою заявою про припинення повноважень офіційного спостерігача, і подати документи для реєстрації офіційним спостерігачем іншої особи в порядку, встановленому цим Законом.

Стаття 82. Участь громадських організацій у спостереженні на всеукраїнському референдумі

1. Зареєстрована у встановленому законом порядку громадська організація, до статутної діяльності якої належать питання виборчого та/або референдумного права, дотримання і захист виборчих прав громадян та/або спостереження за виборчим процесом чи процесом референдуму, яка не набула статусу прихильника або опонента питання всеукраїнського референдуму (далі – громадська організація), має право за дозволом Центральної виборчої комісії мати офіційних спостерігачів на всеукраїнському референдумі, у тому числі під час збору підписів на підтримку всеукраїнського референдуму, їх перевірки.

2. Громадська організація після реєстрації ініціативної групи, але не пізніше ніж на двадцятий день після початку процесу всеукраїнського референдуму, може звернутися до Центральної виборчої комісії з клопотанням про дозвіл мати офіційних спостерігачів на всеукраїнському референдумі. До клопотання, підписаного керівником громадської організації та засвідченого печаткою організації, додається копія статуту громадської організації, засвідчена в порядку, встановленому Законом України "Про нотаріат", після дня реєстрації ініціативної групи.

3. Центральна виборча комісія не пізніше як на п'ятий день з дня отримання клопотання приймає рішення про надання дозволу громадській організації мати офіційних спостерігачів на всеукраїнському референдумі або про відмову в наданні такого дозволу, про що повідомляє громадську організацію наступного дня після дня прийняття відповідного рішення. Підставами для відмови можуть бути лише порушення громадською організацією вимог, встановлених частинами першою та другою цієї статті, та реєстрація громадської організації як прихильника або опонента питання всеукраїнського референдуму. Копія рішення про надання громадській організації дозволу мати офіційних спостерігачів або про відмову в наданні такого дозволу видається уповноваженому представнику громадської організації не пізніше наступного дня після дня прийняття такого рішення. Громадська організація має право оскаржити до суду рішення про відмову в наданні їй дозволу мати офіційних спостерігачів.

4. Центральна виборча комісія розміщує перелік громадських організацій, яким надано дозвіл мати офіційних спостерігачів на всеукраїнському референдумі, на своєму офіційному веб-сайті.

5. Не пізніш як за тридцять днів до дня голосування на всеукраїнському референдумі Центральна виборча комісія надсилає перелік громадських організацій, яким надано дозвіл мати офіційних спостерігачів на всеукраїнському референдумі, окружним комісіям з всеукраїнського референдуму.

6. Центральною виборчою комісією може бути зареєстровано не більше двох офіційних спостерігачів від громадської організації. Інші офіційні спостерігачі від громадської організації реєструються відповідною окружною комісією з всеукраїнського референдуму.

Стаття 83. Реєстрація офіційних спостерігачів

1. Офіційним спостерігачем на всеукраїнському референдумі може бути виборець.

Не може бути зареєстрований офіційним спостерігачем:

- 1) член комісії з всеукраїнського референдуму;
- 2) уповноважена особа суб'єкта процесу всеукраїнського референдуму;
- 3) посадова чи службова особа органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим, органу місцевого самоврядування;
- 4) суддя, працівник суду, прокуратури, органів правопорядку;
- 5) військовослужбовець або особа, яка проходить альтернативну (невійськову) службу;
- 6) член ініціативної групи;
- 7) особа, яка має судимість за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, злочину проти виборчих прав громадян чи корупційного злочину, що не погашена або не знята в установленому законом порядку.

2. Офіційний спостерігач у територіальному окрузі з всеукраїнського референдуму реєструється відповідною окружною комісією з всеукраїнського референдуму за поданням уповноваженої особи суб'єкта процесу всеукраїнського референдуму або керівника громадської організації.

3. У поданні про реєстрацію офіційного спостерігача зазначаються його прізвище, власне ім'я (всі власні імена), по батькові (за наявності), число, місяць і рік народження, відомості про громадянство, місце роботи (заняття), займану посаду, виборча адреса, номери контактних телефонів, відомості про відсутність судимості за

вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, злочину проти виборчих прав громадян чи корупційного злочину, що не погашена або не знята в установленому законом порядку.

4. До подання додаються заява про згоду зазначеної особи бути офіційним спостерігачем від суб'єкта процесу всеукраїнського референдуму чи громадської організації та копія паспорта громадянина України (копія першої та другої сторінок паспорта громадянина України у вигляді паспортної книжечки або копія лицьового та зворотного боків паспорта громадянина України у вигляді картки) або копія першої та другої сторінок тимчасового посвідчення громадянина України (для осіб, недавно прийнятих до громадянства України), а також копія рішення Центральної виборчої комісії про дозвіл мати офіційних спостерігачів на всеукраїнському референдумі.

5. Подання про реєстрацію офіційного спостерігача за підписом уповноваженої особи суб'єкта процесу всеукраїнського референдуму чи керівника громадської організації (у паперовій формі та в електронному вигляді з використанням засобів електронної ідентифікації, визначених законом) вноситься до Центральної виборчої комісії, відповідної окружної комісії з всеукраїнського референдуму не пізніш як за п'ять днів до дня голосування.

6. Підставою для відмови у реєстрації офіційного спостерігача може бути лише порушення положень частин першої – п'ятої цієї статті.

7. Технічні помилки чи неточності, допущені у поданні, не є підставою для відхилення внесених кандидатур офіційних спостерігачів. При виявленні таких помилок чи неточностей окружна комісія з всеукраїнського референдуму невідкладно повідомляє про це суб'єкта подання. Зазначені помилки та неточності можуть бути виправлені шляхом внесення уточненого подання стосовно відповідних кандидатур не пізніше строку, передбаченого частиною п'ятою цієї статті, а в разі отримання повідомлення в останній день такого строку – наступного дня після дня отримання повідомлення. Якщо уточнене подання не надійшло у встановлений строк, відповідні кандидатури відхиляються.

8. Відповідна окружна комісія з всеукраїнського референдуму здійснює реєстрацію офіційних спостерігачів та видає їм посвідчення за формою, встановленою Центральною виборчою комісією, не пізніш як наступного дня після внесення подання.

9. Реєстрацію офіційних спостерігачів у загальнодержавному, закордонному окрузі з всеукраїнського референдуму здійснює Центральна виборча комісія у порядку, встановленому цією статтею.

Стаття 84. Права та обов'язки офіційних спостерігачів

1. Офіційний спостерігач має право:

1) вести спостереження за збором підписів на підтримку всеукраїнського референдуму;

2) бути присутнім із дотриманням вимог цього Закону на засіданнях комісій з всеукраїнського референдуму, у тому числі під час підрахунку голосів виборців на дільниці з всеукраїнського референдуму, встановлення підсумків голосування в територіальному окрузі з всеукраїнського референдуму;

3) перебувати під час голосування на дільниці з всеукраїнського референдуму, спостерігати з будь-якої відстані за діями членів комісії з всеукраїнського референдуму, у тому числі під час видання виборцям бюлетенів для голосування, не створюючи фізичних перешкод членам комісії з всеукраїнського референдуму;

4) супроводжувати членів дільничної комісії з всеукраїнського референдуму при організації голосування виборців за місцем перебування та бути присутнім під час проведення такого голосування;

5) здійснювати фото-, відеозйомку та аудіозапис, не порушуючи при цьому таємниці голосування та не створюючи загрози залякування виборців;

6) звертатися до членів відповідної комісії з всеукраїнського референдуму, ініціативної групи, членів ініціативної групи з вимогою про невідкладне усунення порушень цього Закону в разі їх виявлення;

7) оскаржувати в установленому законом порядку до відповідної комісії з всеукраїнського референдуму чи до суду порушення вимог законодавства про всеукраїнський референдум;

8) складати акт про виявлення порушення законодавства про всеукраїнський референдум у порядку, встановленому частиною третьою цієї статті, який може бути доданий до скарги чи позовної заяви;

9) вживати необхідних заходів щодо припинення протиправних дій під час голосування та підрахунку голосів виборців на дільниці з всеукраїнського референдуму;

10) отримувати копії протоколів про передання бюлетенів для голосування комісіям з всеукраїнського референдуму, про підрахунок голосів на дільниці з всеукраїнського референдуму, про підсумки голосування в межах територіального округу з всеукраїнського

референдуму, про результати всеукраїнського референдуму, інших документів у випадках, передбачених цим Законом;

11) здійснювати інші права, передбачені цим Законом для офіційних спостерігачів.

2. Офіційний спостерігач не має права:

1) заповнювати замість виборця (у тому числі на його прохання) бюлетень для голосування;

2) бути присутнім під час заповнення виборцем бюлетеня для голосування у кабіні для таємного голосування або іншим чином порушувати таємницю голосування;

3) чинити інші дії, що порушують законний перебіг процесу всеукраїнського референдуму або протиправно заважають членам комісії з всеукраїнського референдуму здійснювати свої повноваження.

3. Акт про порушення вимог законодавства про всеукраїнський референдум є документом, що засвідчує вчинення протиправних дій або бездіяльність комісії з всеукраїнського референдуму, члена комісії чи іншої особи. Такий акт складається невідкладно після виявлення порушення. Акт має бути підписаний особою, яка його склала, та не менш як двома іншими виборцями, які засвідчують факт такого порушення, із зазначенням їхніх прізвищ, імен, по батькові, виборчих адрес.

4. У разі порушення офіційним спостерігачем вимог пункту 3 частини другої цієї статті комісія з всеукраїнського референдуму, на засіданні якої присутній офіційний спостерігач, робить йому попередження. У разі вчинення офіційним спостерігачем повторного або одноразового грубого порушення зазначених вимог комісія може позбавити його права бути присутнім на засіданні комісії в порядку, встановленому цим Законом. Таке рішення може бути оскаржене офіційним спостерігачем до комісії вищого рівня в порядку, передбаченому цим Законом, або до суду.

Стаття 85. Міжнародні спостерігачі

1. Офіційні спостерігачі від іноземних держав, міжнародних організацій (міжнародні спостерігачі) акредитуються Центральною виборчою комісією. Пропозиції щодо їх реєстрації подаються до Центральної виборчої комісії після початку процесу всеукраїнського референдуму, а у разі ініціювання проведення всеукраїнського референдуму за народною ініціативою – після реєстрації ініціативної

групи, але не пізніш як за сім днів до дня голосування на всеукраїнському референдумі безпосередньо або через Міністерство закордонних справ України.

2. Громадяни України не можуть бути акредитовані міжнародними спостерігачами. Не може бути зареєстрована міжнародним спостерігачем:

1) особа, яка є громадянином (підданим) держави, визнаної Верховною Радою України державою-агресором або державою-окупантом;

2) особа, пропозиції стосовно якої ініційовано або внесено державою, визнаною Верховною Радою України державою-агресором або державою-окупантом.

3. Рішення про реєстрацію міжнародних спостерігачів приймається Центральною виборчою комісією не пізніш як за п'ять днів до дня голосування. Порядок реєстрації міжнародних спостерігачів визначається Центральною виборчою комісією.

4. Центральна виборча комісія видає міжнародному спостерігачу посвідчення за встановленою нею формою.

5. Міжнародні спостерігачі здійснюють свої повноваження на території України, а також на закордонних ділянках з всеукраїнського референдуму.

Громадяни України або іноземці чи особи без громадянства, які володіють українською мовою, можуть супроводжувати зареєстрованих офіційних спостерігачів від іноземних держав, міжнародних організацій на території ділянок з всеукраїнського референдуму та під час засідань комісій з всеукраїнського референдуму виключно для виконання функцій перекладача (не більше однієї особи з кожним офіційним спостерігачем).

6. Міжнародний спостерігач має право:

1) вести спостереження за збором підписів на підтримку всеукраїнського референдуму;

2) бути присутнім на зустрічах представників суб'єктів процесу всеукраїнського референдуму з виборцями, на зборах, мітингах та інших заходах агітації всеукраїнського референдуму;

3) ознайомлюватися з офіційними інформаційними матеріалами та матеріалами агітації всеукраїнського референдуму;

4) бути присутнім із дотриманням вимог цього Закону на засіданнях, перебувати у приміщеннях діляничних, окружних комісій з всеукраїнського референдуму, спостерігати з будь-якої відстані за

діями членів комісії з всеукраїнського референдуму, у тому числі під час видачі бюлетенів виборцям, підрахунку голосів, встановлення підсумків голосування, не заважаючи при цьому членам комісії фізично;

5) здійснювати фото-, відеозйомку та аудіозапис без порушення при цьому таємниці голосування виборців;

6) висловлювати після проведення всеукраїнського референдуму свої пропозиції щодо організації проведення всеукраїнського референдуму та вдосконалення законодавства України з урахуванням міжнародного досвіду, проводити прес-конференції з додержанням вимог законодавства України;

7) утворювати разом з іншими спостерігачами від іноземних держав, міжнародних організацій тимчасові групи спостерігачів для координації їхньої діяльності в межах повноважень, передбачених цим Законом;

8) отримувати копії протоколів, інших документів у випадках, передбачених цим Законом.

7. Міжнародні спостерігачі не мають права втручатися у роботу комісій з всеукраїнського референдуму, чинити дії, що порушують законний хід процесу всеукраїнського референдуму або неправомірно перешкоджають членам комісії з всеукраїнського референдуму здійснювати свої повноваження, заповнювати замість виборця (у тому числі на його прохання) бюлетень або іншим чином порушувати таємницю голосування, використовувати свій статус у діяльності, не пов'язаній із спостереженням за ходом процесу всеукраїнського референдуму. Зазначене обмеження поширюється також на осіб, які супроводжують офіційних спостерігачів від іноземної держави, міжнародної організації.

8. Міністерство закордонних справ України, інші органи державної влади, органи місцевого самоврядування та комісії з всеукраїнського референдуму сприяють міжнародним спостерігачам у здійсненні ними повноважень.

9. Фінансове і матеріальне забезпечення діяльності міжнародних спостерігачів здійснюється за рахунок коштів держав чи організацій, які скерували цих спостерігачів в Україну, або за їхні власні кошти.

Розділ VIII
ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
РЕФЕРЕНДУМУ

Стаття 86. Основні засади інформаційного забезпечення
всеукраїнського референдуму

1. Виборцям, у тому числі з порушеннями зору та слуху, забезпечується можливість доступу до різнобічної, об'єктивної та неупередженої інформації, необхідної для здійснення усвідомленого, поінформованого, вільного вибору.

З метою забезпечення доступу до інформації особам з порушенням зору та слуху така інформація може надаватися з використанням доступних форматів у порядку та обсязі, визначених Центральною виборчою комісією.

2. Інформація, що міститься в документах, поданих до відповідної комісії з всеукраїнського референдуму (крім інформації з обмеженим доступом), є відкритою. Окружні та дільничні комісії з всеукраїнського референдуму в порядку, встановленому цим Законом, передають для оприлюднення на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії відомості, визначені цим Законом. Така інформація (крім інформації з обмеженим доступом) може бути оприлюднена та надана у порядку, встановленому Законом України "Про доступ до публічної інформації".

3. Під час проведення всеукраїнського референдуму Центральна виборча комісія оприлюднює на своєму офіційному веб-сайті відомості, визначені цим Законом, у вигляді набору даних, організованого у форматі, що дозволяє його автоматизоване оброблення електронними засобами (машинозчитування) з метою повторного використання.

4. Комісії з всеукраїнського референдуму, засоби масової інформації та інформаційні агентства, органи державної влади, органи влади Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування, їх посадові та службові особи, політичні партії, громадські організації та інші громадські об'єднання при поширенні інформації про питання всеукраїнського референдуму та про перебіг процесу всеукраїнського референдуму, яка не є агітацією всеукраїнського референдуму відповідно до статті 94 цього Закону, зобов'язані дотримуватися об'єктивності, неупередженості, збалансованості, достовірності, повноти і точності інформації.

5. Особи, які порушили вимоги, передбачені цією статтею, несуть відповідальність у порядку, передбаченому законом.

Стаття 87. Загальне інформаційне забезпечення всеукраїнського референдуму

1. Загальне інформаційне забезпечення всеукраїнського референдуму включає інформування виборців про:

1) право громадян на участь у всеукраїнському референдумі, способи реалізації та захисту цього права;

2) можливість і процедури перевірки включення себе та інших виборців до Державного реєстру виборців та списків виборців на дільницях з всеукраїнського референдуму;

3) можливість та порядок зміни місця голосування виборця без зміни виборчої адреси;

4) адресу місцезнаходження окружної та дільничної комісій з всеукраїнського референдуму, виборчої дільниці з всеукраїнського референдуму, до якої належить виборча адреса виборця;

5) адресу приміщення для голосування, дату та час голосування;

6) підстави та порядок отримання можливості голосувати за місцем перебування;

7) процедуру голосування та спосіб заповнення бюлетеня для голосування;

8) право на оскарження порушень своїх прав на участь у всеукраїнському референдумі та способи реалізації цього права;

9) відповідальність за порушення законодавства про всеукраїнський референдум;

10) перелік суб'єктів процесу всеукраїнського референдуму – прихильників та опонентів питання всеукраїнського референдуму, зареєстрованих відповідно до статті 75 цього Закону.

2. Центральна виборча комісія не пізніше як на другий день процесу всеукраїнського референдуму оприлюднює на своєму офіційному веб-сайті інформацію, зазначену в пунктах 1–9 частини першої цієї статті. Інша інформація, пов'язана з організацією та проведенням всеукраїнського референдуму, оприлюднюється та надається у відповідь на запит у порядку, встановленому Законом України "Про доступ до публічної інформації".

3. Центральна виборча комісія не пізніше наступного дня після реєстрації суб'єкта процесу всеукраїнського референдуму оприлюднює на своєму офіційному веб-сайті інформацію, зазначену в пункті 10 частини першої цієї статті.

4. На розповсюдження інформаційних матеріалів, що належать до загального інформаційного забезпечення всеукраїнського референдуму, поширюється законодавство про соціальну рекламу.

Стаття 88. Спеціальне інформаційне забезпечення всеукраїнського референдуму

1. Спеціальне інформаційне забезпечення всеукраїнського референдуму передбачає інформування виборців про:

- 1) початок процесу всеукраїнського референдуму;
- 2) зміст питання всеукраїнського референдуму;
- 3) рахунки фондів суб'єктів процесу всеукраїнського референдуму, допустимий розмір внеску та спосіб, у який робиться внесок;
- 4) офіційні (контактні) адреси комісій з всеукраїнського референдуму, ініціативної групи, політичних партій, громадських організацій, зареєстрованих як прихильники чи опоненти питання всеукраїнського референдуму;
- 5) факти та події, пов'язані з процесом всеукраїнського референдуму;
- 6) діяльність ініціативної групи, комісій з всеукраїнського референдуму, політичних партій, громадських організацій, зареєстрованих як прихильники чи опоненти питання всеукраїнського референдуму;
- 7) обґрунтування ініціативною групою, політичною партією, громадською організацією як учасником процесу всеукраїнського референдуму їхньої позиції щодо питання референдуму.

2. Спеціальне інформаційне забезпечення всеукраїнського референдуму щодо відомостей, зазначених у частині першій цієї статті, здійснюється Центральною виборчою комісією, а також окружними комісіями з всеукраїнського референдуму у межах, встановлених цим Законом, та в порядку, визначеному Центральною виборчою комісією.

Стаття 89. Засади участі засобів масової інформації та інформаційних агентств в інформаційному забезпеченні всеукраїнського референдуму

1. Під час процесу всеукраїнського референдуму засоби масової інформації розміщують інформаційні матеріали на замовлення

Центральної виборчої комісії, регіональних та територіальних представництв Центральної виборчої комісії на підставі відповідних договорів.

2. Інформаційні агентства та засоби масової інформації зобов'язані поширювати інформацію про всеукраїнський референдум на засадах достовірності, повноти, точності, об'єктивності інформації та її неупередженого подання.

3. Інформаційні агентства, засоби масової інформації, що поширюють повідомлення про перебіг процесу всеукраїнського референдуму, події, пов'язані з процесом всеукраїнського референдуму, не повинні допускати замовчування суспільно необхідної інформації про такі події, якщо відповідна інформація була їм відома на момент її поширення.

Інформаційні агентства, засоби масової інформації зобов'язані поширювати інформацію про всеукраїнський референдум відповідно до фактів, не допускаючи перекручування інформації. Засоби масової інформації та інформаційні агентства повинні намагатися отримувати інформацію про події, пов'язані з процесом всеукраїнського референдуму, з двох і більше джерел, віддаючи перевагу першоджерелам.

Інформаційні агентства, засоби масової інформації при поширенні інформації щодо питання всеукраїнського референдуму, позицій та дій суб'єктів процесу всеукраїнського референдуму – прихильників та опонентів питання всеукраїнського референдуму повинні дотримуватися рівного ставлення до всіх позицій щодо питання всеукраїнського референдуму.

4. Засоби масової інформації мають збалансовано висвітлювати коментарі всіх суб'єктів процесу всеукраїнського референдуму – прихильників та опонентів питання всеукраїнського референдуму – щодо змісту питання всеукраїнського референдуму, подій, пов'язаних із всеукраїнським референдумом.

5. Телерадіоорганізації самостійно визначають кількість ефірного часу, присвяченого висвітленню фактів та подій, пов'язаних із процесом всеукраїнського референдуму. У відповідних матеріалах телерадіоорганізаціям заборонено виокремлювати у своєму ставленні певних суб'єктів процесу всеукраїнського референдуму чи надавати їм перевагу.

6. Контроль за дотриманням вимог цього Закону в частині участі засобів масової інформації та інформаційних агентств в інформаційному забезпеченні всеукраїнського референдуму та проведенні агітації всеукраїнського референдуму здійснюють

Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення (щодо електронних (аудіовізуальних) засобів масової інформації) та центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику в інформаційній та видавничій сферах (щодо друкованих засобів масової інформації та інформаційних агентств).

Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення (щодо електронних (аудіовізуальних) засобів масової інформації) та центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику в інформаційній та видавничій сферах (щодо друкованих засобів масової інформації та інформаційних агентств), повинні невідкладно реагувати в порядку, встановленому законом, на випадки порушення вимог цього Закону в частині участі засобів масової інформації та інформаційних агентств в інформаційному забезпеченні всеукраїнського референдуму та проведенні агітації всеукраїнського референдуму.

Стаття 90. Процедура і строки проведення теледебатів суб'єктів процесу всеукраїнського референдуму

1. За рахунок коштів державного бюджету, виділених на підготовку та проведення всеукраїнського референдуму, проводяться дебати з використанням електронних (аудіовізуальних) засобів масової інформації (далі – теледебати).

2. Участь у теледебатах беруть представник ініціативної групи всеукраїнського референдуму (у разі проведення всеукраїнського референдуму за народною ініціативою), представники політичних партій та громадських організацій, зареєстрованих у Центральній виборчій комісії як прихильники або опоненти питання всеукраїнського референдуму.

3. Теледебати за рахунок коштів державного бюджету організовуються та проводяться Національною суспільною телерадіокомпанією України в останню п'ятницю перед днем голосування на суспільно-політичному загальнонаціональному каналі Суспільного телебачення у прямому ефірі між 19 годиною та 22 годиною тривалістю 120 хвилин безперервного ефірного часу. Між прихильниками та опонентами питання всеукраїнського референдуму, які виявили бажання взяти участь у теледебатах, розподіляється у рівних частинах по 60 хвилин ефірного часу.

4. Черговість надання суб'єктам процесу всеукраїнського референдуму ефірного часу під час проведення теледебатів визначається не пізніш як за сім днів до дня голосування за

результатами жеребкування, що проводиться Центральною виборчою комісією за участю представників суб'єктів процесу всеукраїнського референдуму в Центральній виборчій комісії, які подали до Центральної виборчої комісії заяву про свій намір взяти участь у теледебатах.

5. У заяві суб'єкта процесу всеукраїнського референдуму про намір взяти участь у теледебатах, що подається до Центральної виборчої комісії не пізніше як за десять днів до дня голосування, зазначаються відомості про особу, яка представлятиме на теледебатах позицію відповідного суб'єкта процесу всеукраїнського референдуму: прізвище, власне ім'я (всі власні імена), по батькові (за наявності), відомості про посаду (заняття), місце роботи, партійність. Представляти позицію суб'єкта процесу всеукраїнського референдуму на теледебатах може громадянин України, який має право голосу.

6. Теледебати за рахунок коштів державного бюджету обов'язково транслюються на суспільно-політичному загальнонаціональному каналі Суспільного радіо Національної суспільної телерадіокомпанії України, а також можуть безоплатно транслюватися іншими каналами мовлення.

Для трансляції теледебатів іншими каналами мовлення відповідна телерадіоорганізація звертається з письмовою заявою до Національної суспільної телерадіокомпанії України. Національна суспільна телерадіокомпанія України зобов'язана надати телерадіоорганізації, що звернулася із зазначеною заявою, можливість безоплатної трансляції теледебатів.

Витрати, пов'язані з технічним забезпеченням трансляції теледебатів іншими каналами мовлення, покладаються на телерадіоорганізацію, що подала заяву.

Телерадіоорганізаціям, що здійснюють трансляцію чи ретрансляцію теледебатів, забороняється переривати її комерційною рекламою та іншими повідомленнями, а також анонсами своїх програм, передач або в будь-який інший спосіб.

7. Оплата за наданий ефірний час для проведення теледебатів здійснюється Центральною виборчою комісією в межах коштів державного бюджету, виділених на підготовку та проведення всеукраїнського референдуму, та за відповідною угодою, що укладається Центральною виборчою комісією та Національною суспільною телерадіокомпанією України.

Стаття 91. Особливості поширення інформації про результати опитування громадської думки, пов'язаного з всеукраїнським референдумом

1. Фізичні та юридичні особи, які проводять опитування громадської думки, мають право оприлюднювати результати такого опитування, пов'язаного з всеукраїнським референдумом, з обов'язковим зазначенням часу його проведення, території охоплення, розміру та способу формування соціологічної вибірки опитаних, методу опитування, точного формулювання питань, можливої статистичної похибки.

2. Інформаційні агентства, засоби масової інформації у разі поширення результатів опитування громадської думки, пов'язаного з всеукраїнським референдумом, зобов'язані зазначити повну назву організації, що проводила опитування, замовників опитування та інші відомості, передбачені частиною першою цієї статті.

3. Забороняється оприлюднення чи поширення в інший спосіб результатів опитування громадської думки, пов'язаного з всеукраїнським референдумом, протягом останніх семи днів перед днем голосування.

4. Способи проведення опитувань виборців щодо їх волевиявлення під час голосування повинні забезпечувати збереження таємниці голосування опитуваного виборця. Оприлюднення в день голосування результатів такого опитування до закінчення голосування забороняється.

5. У разі оприлюднення телерадіоорганізацією результатів інтерактивного опитування аудиторії, що проводиться під час передачі, пов'язаної з всеукраїнським референдумом або за участю представників суб'єктів процесу всеукраїнського референдуму – прихильників та опонентів питання всеукраїнського референдуму, учасникам передачі забороняється коментувати результати таких опитувань або іншим чином посилатися на них. Оприлюднення результатів інтерактивного опитування аудиторії протягом усього часу повинно супроводжуватися текстовим повідомленням "Це опитування відображає думку лише цієї аудиторії", яке має демонструватися на екрані (для телепередач) у формі, сприйнятній для глядача, чи бути озвученим (для радіопередач) чітким текстом диктора або ведучого передачі безпосередньо перед і після оприлюднення відповідних результатів.

Стаття 92. Офіційні інформаційні матеріали всеукраїнського референдуму

1. До офіційних інформаційних матеріалів всеукраїнського референдуму належать:

1) текст питання всеукраїнського референдуму (текст закону, що пропонується затвердити, текст закону про ратифікацію міжнародного договору про зміну території України, укладеного від імені України, текст міжнародного договору українською мовою в офіційному перекладі, законопроект про втрату чинності законом України або окремими його положеннями);

2) інформаційні плакати, що роз'яснюють порядок голосування та відповідальність за порушення законодавства про всеукраїнський референдум.

2. Центральна виборча комісія за рахунок коштів державного бюджету, виділених на підготовку і проведення всеукраїнського референдуму, не пізніше як за тридцять днів до дня голосування забезпечує виготовлення офіційних інформаційних матеріалів всеукраїнського референдуму, зазначених у частині першій цієї статті, у кількості, визначеній Центральною виборчою комісією.

Форма, розмір, текст та поліграфічне виконання плакатів, а також порядок їх виготовлення та передачі дільничним комісіям з всеукраїнського референдуму встановлюються Центральною виборчою комісією.

3. Інформаційні матеріали, зазначені у частині першій цієї статті, передаються окружним комісіям з всеукраїнського референдуму в порядку, встановленому Центральною виборчою комісією.

4. Окружні комісії з всеукраїнського референдуму невідкладно після утворення дільничних комісій з всеукраїнського референдуму передають їм визначену Центральною виборчою комісією кількість примірників офіційних матеріалів всеукраїнського референдуму.

5. Окружні та дільничні комісії з всеукраїнського референдуму надають можливість вільно ознайомитися з офіційними інформаційними матеріалами кожному громадянину, в тому числі в день голосування.

Стаття 93. Інформаційні плакати ініціативної групи, політичної партії, громадської організації, зареєстрованих як прихильники чи опоненти питання всеукраїнського референдуму

1. Ініціативна група, політична партія, громадська організація, зареєстровані як прихильники чи опоненти питання всеукраїнського референдуму за народною ініціативою, за рахунок коштів свого фонду всеукраїнського референдуму можуть виготовити інформаційні плакати з поданим ними при реєстрації та розміщеним на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії обґрунтуванням їхньої позиції щодо питання всеукраїнського референдуму (обсягом не більше 2500 друкованих знаків) для розміщення на дільницях з всеукраїнського референдуму.

Інформаційні плакати повинні містити відомості про підприємство, що здійснило друк, тираж, інформацію про прихильника чи опонента питання всеукраїнського референдуму, який є замовником інформаційних плакатів.

Ініціативна група, політична партія, громадська організація, зареєстровані як прихильники чи опоненти питання всеукраїнського референдуму, не пізніше 18 години дня, що передує дню голосування, передають інформаційні плакати дільничним комісіям з всеукраїнського референдуму з розрахунку не більш як по два примірники кожного плаката на кожну дільницю з всеукраїнського референдуму.

2. При проведенні всеукраїнського референдуму щодо затвердження змін до розділу I "Загальні положення", розділу III "Вибори. Референдум" і розділу XIII "Внесення змін до Конституції України", зміни території України Центральна виборча комісія забезпечує виготовлення інформаційних плакатів політичних партій та громадських організацій, зареєстрованих як прихильники чи опоненти питання всеукраїнського референдуму, з поданим ними при реєстрації обґрунтуванням їхньої позиції щодо питання всеукраїнського референдуму (обсягом не більше 2500 друкованих знаків) за рахунок коштів державного бюджету.

Центральна виборча комісія погоджує з представником суб'єкта процесу всеукраїнського референдуму в Центральній виборчій комісії текст інформаційного плаката.

Виготовлені інформаційні плакати у встановлених Центральною виборчою комісією порядку та строки передаються відповідним

комісіям з всеукраїнського референдуму на дільниці з всеукраїнського референдуму.

Інформаційні плакати повинні містити відомості про підприємство, що здійснило друк, тираж, інформацію про замовника із зазначенням того, чи є він прихильником або опонентом питання всеукраїнського референдуму.

3. Форма, розмір та поліграфічне виконання інформаційних плакатів встановлюються Центральною виборчою комісією.

Інформаційні плакати виготовляються із застосуванням розумного пристосування для людей з інвалідністю з урахуванням вимог, встановлених Центральною виборчою комісією.

4. Дільничні комісії з всеукраїнського референдуму надають можливість вільно ознайомитися з інформаційними плакатами кожному громадянину, в тому числі в день голосування.

Розділ ІХ АГІТАЦІЯ ВСЕУКРАЇНСЬКОГО РЕФЕРЕНДУМУ

Стаття 94. Форми і засоби агітації всеукраїнського референдуму

1. Агітація всеукраїнського референдуму – це здійснення будь-якої діяльності, що має на меті спонукання виборців на всеукраїнському референдумі голосувати за чи проти питання всеукраїнського референдуму. До агітації також належать повідомлення про заходи, що проводяться або підтримуються суб'єктами процесу всеукраїнського референдуму.

Висвітлення офіційної позиції Президента України та Верховної Ради України про проведення всеукраїнського референдуму щодо внесення змін до розділів І, ІІІ, ХІІІ Конституції України та всеукраїнського референдуму про зміну території України не є агітацією всеукраїнського референдуму.

2. Громадяни України – виборці мають право вільно і всебічно обговорювати питання всеукраїнського референдуму, офіційні інформаційні матеріали всеукраїнського референдуму, можливі наслідки всеукраїнського референдуму, особисто вести або брати участь у проведенні агітації щодо підтримки чи невідтримки питання всеукраїнського референдуму без витрачання власних коштів.

3. Агітація всеукраїнського референдуму може проводитися в таких формах:

1) проведення зборів громадян, зустрічей з виборцями, дебатів, дискусій та інших публічних заходів агітації всеукраїнського референдуму (прихильниками та опонентами питання всеукраїнського референдуму);

2) проведення мітингів, походів, демонстрацій за або проти питання всеукраїнського референдуму;

3) встановлення інформаційних наметів для агітації;

4) оприлюднення в друкованих та аудіовізуальних (електронних) засобах масової інформації та мережі Інтернет виступів, інтерв'ю, нарисів, відеофільмів, інших публікацій та повідомлень за чи проти питання всеукраїнського референдуму;

5) розповсюдження листівок, плакатів та інших друкованих агітаційних матеріалів чи друкованих видань, в яких розміщено матеріали агітації всеукраїнського референдуму;

6) розміщення друкованих агітаційних матеріалів на носіях зовнішньої реклами;

7) публічні заклики голосувати за або проти питання всеукраїнського референдуму, публічні оцінки змісту питання всеукраїнського референдуму;

8) в інших формах, що не суперечать Конституції та законам України.

4. Встановлення інформаційних наметів для проведення заходів агітації всеукраїнського референдуму, організація та проведення мітингів, походів, демонстрацій, пікетів не потребують отримання будь-яких дозволів від органів виконавчої влади чи органів місцевого самоврядування, крім випадків, передбачених законом.

5. Суб'єкт процесу всеукраїнського референдуму, який утворив свій фонд всеукраїнського референдуму, має право на договірній основі за рахунок коштів свого фонду всеукраїнського референдуму орендувати будинки і приміщення всіх форм власності для проведення зборів, зустрічей з виборцями, дебатів, дискусій та інших публічних заходів агітації всеукраїнського референдуму.

6. У разі якщо будинок (приміщення) незалежно від форми власності було надано для проведення публічного заходу, пов'язаного з всеукраїнським референдумом, чи для агітації референдуму одному суб'єкту процесу всеукраїнського референдуму, власник (володар, користувач) цього будинку (приміщення) не має права відмовити в його наданні на тих самих умовах іншому суб'єкту процесу всеукраїнського

референдуму з альтернативним ставленням до питання всеукраїнського референдуму.

7. Вимога, зазначена у частині шостій цієї статті, не стосується приміщень, що перебувають у власності чи постійному користуванні політичної партії, громадської організації, зареєстрованих як прихильники чи опоненти питання всеукраїнського референдуму.

8. Інформаційні агентства надають приміщення для проведення прес-конференцій суб'єктам процесу всеукраїнського референдуму – прихильникам та опонентам питання всеукраїнського референдуму – на умовах рівного доступу та рівної оплати.

9. Юридичні та фізичні особи, які надають рекламні засоби (носії зовнішньої реклами) для розміщення агітаційних матеріалів, повинні забезпечити рівний доступ та рівні умови суб'єктам процесу всеукраїнського референдуму – прихильникам та опонентам питання всеукраїнського референдуму.

10. Агітація всеукраїнського референдуму здійснюється за рахунок коштів державного бюджету, виділених на підготовку і проведення всеукраїнського референдуму для цілей, визначених цим Законом, та коштів фондів суб'єктів процесу референдуму.

11. Використання власних коштів громадян чи коштів з інших джерел, у тому числі з ініціативи громадян, для проведення агітації всеукраїнського референдуму забороняється.

12. Прихована агітація, а також розміщення або поширення матеріалів агітації, не позначеної відповідно до вимог цього Закону, забороняються.

Стаття 95. Строки проведення агітації всеукраїнського референдуму

1. Ініціативна група має право розпочати агітацію всеукраїнського референдуму з першого дня процесу всеукраїнського референдуму. Політична партія, громадська організація мають право розпочати агітацію всеукраїнського референдуму наступного дня після дня прийняття рішення про їх реєстрацію як прихильників чи опонентів питання всеукраїнського референдуму.

2. Агітація всеукраїнського референдуму закінчується о 24 годині останньої п'ятниці перед днем голосування.

3. Агітація всеукраїнського референдуму напередодні дня голосування та в день голосування забороняється. У цей час

забороняються проведення масових акцій у зв'язку з проведенням всеукраїнського референдуму чи його питанням, розповсюдження агітаційних матеріалів, обговорення питання всеукраїнського референдуму в засобах масової інформації чи на публічних заходах.

Агітаційні матеріали знімаються з 24 години останньої п'ятниці перед днем голосування відповідними службами місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування.

Стаття 96. Друковані матеріали та товари агітації всеукраїнського референдуму

1. Суб'єкт процесу всеукраїнського референдуму на власний розсуд може виготовляти друковані матеріали агітації всеукраїнського референдуму за рахунок і в межах коштів свого фонду всеукраїнського референдуму.

2. До друкованих матеріалів агітації всеукраїнського референдуму належать листівки, постери-плакати, буклети, брошури, інша друкована продукція з написами чи текстами, що стосуються питання всеукраїнського референдуму.

Зазначені друковані матеріали агітації всеукраїнського референдуму не можуть містити недостовірну, неповну і неточну інформацію.

3. Суб'єкт процесу всеукраїнського референдуму може виготовляти за рахунок коштів свого фонду всеукраїнського референдуму товари (значки, календарі, пакети, олівці, ручки тощо), які містять написи чи зображення, що виражають певне ставлення до питання всеукраїнського референдуму, візуальні зображення назви, символіки (логотипа, прапора) політичної партії, громадської організації – суб'єкта процесу всеукраїнського референдуму, за умови, що вартість кожної одиниці такого товару не перевищує 3 відсотки прожиткового мінімуму для працездатних осіб станом на 1 січня року, в якому проводиться всеукраїнський референдум.

4. Друковані матеріали агітації всеукраїнського референдуму повинні містити відомості про підприємство, що здійснило друк, тираж, інформацію про замовника матеріалів із зазначенням того, є він прихильником чи опонентом питання всеукраїнського референдуму.

5. Місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування не пізніш як на десятий день процесу всеукраїнського референдуму відводять місця та обладнують стенди, дошки оголошень

у публічних місцях для розміщення матеріалів агітації всеукраїнського референдуму.

6. Суб'єкт процесу всеукраїнського референдуму має право вільно поширювати друковані матеріали агітації всеукраїнського референдуму, зазначені у частині другій цієї статті, друковані видання, в яких розміщені матеріали агітації всеукраїнського референдуму, а також товари, зазначені у частині третій цієї статті.

Стаття 97. Загальний порядок використання засобів масової інформації

1. Агітація всеукраїнського референдуму з використанням засобів масової інформації всіх форм власності проводиться з дотриманням принципу рівних умов та в порядку, передбаченому цим Законом.

2. Агітація всеукраїнського референдуму в засобах масової інформації всіх форм власності проводиться за рахунок коштів фонду всеукраїнського референдуму суб'єкта процесу всеукраїнського референдуму та здійснюється на умовах рівної оплати за одиницю ефірного часу чи площі.

3. Розцінки вартості одиниці друкованої площі та одиниці ефірного часу для проведення агітації за рахунок коштів фондів всеукраїнського референдуму суб'єктів процесу всеукраїнського референдуму встановлюються відповідним засобом масової інформації не пізніше як у перший день процесу всеукраїнського референдуму. При цьому засоби масової інформації можуть розрахувати такі розцінки вартості одиниці друкованої площі чи одиниці ефірного часу окремо для робочих днів і окремо для вихідних та святкових днів, а також окремо для різних за кількістю потенційної аудиторії періодів ефірного часу чи друкованої площі.

Розцінки вартості одиниці друкованої площі та одиниці ефірного часу для проведення агітації не можуть змінюватися протягом процесу всеукраїнського референдуму. Засіб масової інформації не може надавати знижку на оплату окремому суб'єкту процесу всеукраїнського референдуму. Ці відомості невідкладно надаються Центральній виборчій комісії та оприлюднюються на її офіційному веб-сайті.

4. Матеріали агітації всеукраїнського референдуму мають бути чітко відокремлені від іншої інформації, у тому числі від комерційної реклами, незалежно від форм чи способів їх подання, таким чином, щоб їх можна було ідентифікувати як такі матеріали агітації.

5. Засіб масової інформації, який надав ефірний час або друковану площу одному суб'єкту процесу всеукраїнського референдуму, не може відмовити у наданні ефірного часу чи друкованої площі на тих самих умовах іншому суб'єкту процесу всеукраїнського референдуму з альтернативним ставленням до питання всеукраїнського референдуму. Ця вимога не поширюється на засоби масової інформації, засновниками (власниками) яких є політичні партії (організації політичної партії), громадські організації – суб'єкти процесу всеукраїнського референдуму.

Стаття 98. Порядок використання електронних (аудіовізуальних) засобів масової інформації

1. Телерадіоорганізації зобов'язані не пізніше як на третій день після початку процесу всеукраїнського референдуму опублікувати в друкованих засобах масової інформації розцінки вартості однієї хвилини (секунди) ефірного часу. Телерадіоорганізації, які ведуть мовлення на загальнонаціональних каналах, здійснюють таку публікацію в газеті "Голос України", регіональні та місцеві телерадіоорганізації – у відповідних регіональних та місцевих друкованих засобах масової інформації.

2. Ефірний час за рахунок коштів фонду всеукраїнського референдуму суб'єкта процесу всеукраїнського референдуму надається відповідному суб'єкту на підставі договору, що укладається від його імені розпорядником поточного рахунку фонду всеукраїнського референдуму відповідного суб'єкта з телерадіоорганізацією будь-якої форми власності. Без укладення такої угоди та надходження коштів на рахунок телерадіоорганізації надання ефірного часу суб'єкту процесу всеукраїнського референдуму забороняється.

3. Включення до інформаційних теле- і радіопрограм (випусків новин) агітаційних матеріалів суб'єктів процесу всеукраїнського референдуму забороняється. Агітація всеукраїнського референдуму у теле- і радіопередачах, програмах повинна бути чітко відокремлена від інших програм, передач на їх початку і в кінці за допомогою аудіо-, відео-, комбінованих засобів, титрів, рекламного логотипа або коментарів ведучих з використанням слів "Агітація всеукраїнського референдуму". Забороняється переривати передачі агітації всеукраїнського референдуму рекламою товарів, робіт, послуг та іншими повідомленнями.

4. Протягом демонстрації агітації всеукраїнського референдуму на телебаченні обов'язково зазначається повна назва її замовника у формі

текстового повідомлення, яке має займати не менше 15 відсотків площі екрана і бути виконане контрастним кольором до основного фону зображення та бути прийнятним для глядача.

5. Телерадіоорганізації зобов'язані здійснювати аудіо-, відеозаписи всіх передач, що містять агітацію всеукраїнського референдуму, і зберігати їх протягом строку агітації та тридцяти днів з дня офіційного оприлюднення результатів всеукраїнського референдуму.

6. Телерадіоорганізації всіх форм власності за письмовими запитами Центральної виборчої комісії, Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення зобов'язані надавати всю інформацію про виділення ефірного часу суб'єкту процесу всеукраїнського референдуму для проведення агітації всеукраїнського референдуму, а в разі необхідності – копії відповідних угод, платіжних документів і передач у запису на плівці чи інших носіях інформації.

7. Матеріали агітації з використанням електронних (аудіовізуальних) засобів масової інформації повинні титруватися та/або перекладатися на українську жестову мову з метою забезпечення їх доступності для осіб з порушеннями зору та слуху з урахуванням вимог, встановлених Національною радою України з питань телебачення і радіомовлення.

Стаття 99. Порядок використання друкованих засобів масової інформації

1. Ініціативна група, політична партія, громадська організація, зареєстровані як прихильники чи опоненти питання всеукраїнського референдуму, мають право за рахунок коштів свого фонду всеукраїнського референдуму публікувати агітаційні матеріали в друкованих засобах масової інформації будь-якої форми власності, що видаються в Україні, крім засобів масової інформації, зазначених у частині тринадцятій статті 100 цього Закону.

2. Матеріали агітації всеукраїнського референдуму повинні бути чітко відокремлені від інших матеріалів, опублікованих у друкованому засобі масової інформації, та бути опублікованими під рубрикою "Агітація всеукраїнського референдуму".

3. Матеріали агітації, зазначені у частині першій цієї статті, публікуються на підставі договору, що укладається від імені суб'єкта процесу всеукраїнського референдуму розпорядником поточного рахунку його фонду всеукраїнського референдуму з редакцією

(видавцем) друкованого засобу масової інформації. Без укладення договору та надходження коштів на рахунок редакції (видавця) друкованого засобу масової інформації публікація цих матеріалів забороняється. Ця вимога не застосовується до засобу масової інформації, засновником (власником) якого є політична партія – суб'єкт процесу всеукраїнського референдуму.

4. Редакції (видавці) друкованих засобів масової інформації всіх форм власності за письмовими запитам Центральної виборчої комісії зобов'язані надавати їй усю інформацію про використання друкованої площі для розміщення агітаційних матеріалів суб'єктів процесу всеукраїнського референдуму, а в разі необхідності надсилати їй копії відповідних угод, платіжних документів, а також відповідні публікації.

Стаття 100. Обмеження щодо агітації всеукраїнського референдуму

1. Поширення під час агітації всеукраїнського референдуму у будь-якій формі матеріалів, що містять заклики до ліквідації незалежності України, зміни конституційного ладу насильницьким шляхом, порушення суверенітету і територіальної цілісності держави, підриву її безпеки, незаконного захоплення державної влади, пропаганду війни, насильства та розпалювання міжетнічної, расової, національної, релігійної ворожнечі, посягання на права і свободи людини, здоров'я населення, забороняється.

2. Участь в агітації всеукраїнського референдуму забороняється:

1) іноземцям та особам без громадянства, у тому числі через журналістську діяльність чи у формі участі у концертах, виставах, спортивних змаганнях, інших публічних заходах, що проводяться на підтримку чи заперечення питання всеукраїнського референдуму;

2) посадовим і службовим особам органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування, органів правопорядку і судів у робочий час, крім випадків, коли така посадова чи службова особа є працівником інформаційної служби відповідних органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування і оприлюднює офіційну позицію Президента України та Верховної Ради України про проведення всеукраїнського референдуму щодо внесення змін до розділів I, III, XIII Конституції України та всеукраїнського референдуму про зміну території України, яка не містить коментарів агітаційного характеру та закликів голосувати за або проти питання всеукраїнського референдуму;

3) членам комісій з всеукраїнського референдуму протягом строку їх повноважень у відповідних комісіях з всеукраїнського референдуму.

3. Забороняється участь в агітації всеукраїнського референдуму в будь-якій формі органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування.

4. Забороняється використання приміщень органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування для проведення заходів агітації всеукраїнського референдуму.

5. Посадовим та службовим особам органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, державних, комунальних підприємств, установ, організацій, військових частин (формувань) забороняється використовувати для агітації всеукраїнського референдуму службовий транспорт, зв'язок, устаткування, приміщення, інші об'єкти та ресурси за місцем роботи, а також використовувати службові чи виробничі наради, збори колективу для проведення агітації всеукраїнського референдуму.

Заборони в частині використання службового транспорту, зв'язку, устаткування, приміщень, інших об'єктів та ресурсів за місцем роботи не поширюються на посадових чи службових осіб, які є працівниками інформаційних служб відповідних органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування і здійснюють оприлюднення офіційної позиції Президента України та Верховної Ради України про проведення всеукраїнського референдуму щодо внесення змін до розділів I, III, XIII Конституції України та всеукраїнського референдуму про зміну території України, яка не містить коментарів агітаційного характеру та закликів голосувати за або проти питання всеукраїнського референдуму.

6. Під час процесу всеукраїнського референдуму забороняється використання у комерційній та соціальній рекламі:

- 1) тексту питання всеукраїнського референдуму чи його частин;
- 2) символіки (логотипів) чи назв суб'єктів процесу всеукраїнського референдуму.

7. Забороняється проводити агітацію всеукраїнського референдуму, що супроводжується наданням виборцям, закладам, установам, організаціям коштів або безоплатно чи на пільгових умовах товарів (крім товарів, зазначених у частині третій статті 96 цього Закону), послуг, робіт, цінних паперів, кредитів, лотерейних білетів, інших матеріальних цінностей. Така агітація або надання виборцям,

зкладам, установам, організаціям коштів або безоплатно чи на пільгових умовах товарів, послуг, робіт, цінних паперів, кредитів, лотерейних білетів, інших матеріальних цінностей, що супроводжується закликами або пропозиціями голосувати за або проти питання всеукраїнського референдуму чи наданням позитивних або негативних оцінок змісту питання всеукраїнського референдуму, вважається непрямим підкупом виборців.

8. Забороняються виготовлення та поширення друкованих матеріалів агітації всеукраїнського референдуму, що не містять усіх або деяких відомостей, зазначених у частині четвертій статті 96 цього Закону.

9. Забороняються розміщення та поширення матеріалів агітації всеукраїнського референдуму у приміщеннях органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, у Збройних Силах України та інших утворених відповідно до закону військових формуваннях, органах правопорядку, дитячих закладах, закладах освіти, закладах охорони здоров'я, соціального захисту, житлово-комунальних підприємствах та установах.

10. Забороняється розміщення матеріалів агітації всеукраїнського референдуму на об'єктах культурної спадщини.

11. Розміщення матеріалів агітації всеукраїнського референдуму на зовнішній поверхні транспортних засобів громадського користування, у тому числі таксі, розміщення таких матеріалів у приміщеннях та на будівлях станцій метрополітену, автобусних та залізничних вокзалів, портів та аеропортів, а також поширення агітаційних матеріалів всеукраїнського референдуму через телерадіотрансляційні або інші інформаційні мережі сповіщення пасажирів та інформаційні табло у приміщеннях станцій та вагонах метрополітену, автобусних та залізничних вокзалів, портів та аеропортів, у транспортних засобах громадського користування забороняється.

12. Реклама книг, випусків друкованих засобів масової інформації чи телерадіопередач із використанням тексту питання всеукраїнського референдуму чи його частин, символіки (прапорів чи логотипів) суб'єктів агітації процесу всеукраїнського референдуму забороняється.

13. Забороняється проведення агітації всеукраїнського референдуму в іноземних засобах масової інформації, що діють на території України, а також у зареєстрованих в Україні засобах масової інформації, в яких частка іноземної власності перевищує 50 відсотків.

14. Засобам масової інформації, їх посадовим та службовим особам і творчим працівникам під час процесу всеукраїнського референдуму у своїх матеріалах і передачах, не обумовлених укладеними відповідно до вимог цього Закону угодами, забороняється агітувати за або проти питання всеукраїнського референдуму, поширювати інформацію, спрямовану на спонукання громадян голосувати за або проти питання всеукраїнського референдуму.

15. Забороняється розміщення агітаційних матеріалів всеукраїнського референдуму в одному блоці з комерційною чи соціальною рекламою.

16. Включення до інформаційних теле- і радіопрограм (випусків новин) матеріалів суб'єктів процесу всеукраїнського референдуму забороняється. Усі матеріали агітації всеукраїнського референдуму повинні бути відокремленими від інших матеріалів і означені як такі матеріали агітації.

17. Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення своїм рішенням припиняє до закінчення процесу всеукраїнського референдуму трансляцію на території України, в тому числі операторами телекомунікацій, іноземних телеканалів, у діяльності яких порушується норма щодо заборони громадянам іноземних держав, особам без громадянства ведення агітації всеукраїнського референдуму, у тому числі через журналістську діяльність, або в передачах яких містяться заклики до ліквідації незалежності України, зміни конституційного ладу насильницьким шляхом, порушення суверенітету і територіальної цілісності України, підризу її безпеки, незаконного захоплення державної влади, пропаганда війни, насильства та розпалювання міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі, посягання на права і свободи людини, здоров'я населення.

18. У разі встановлення судом при розгляді спору щодо всеукраїнського референдуму одноразового порушення засобом масової інформації вимог цього Закону Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення своїм рішенням оголошує відповідному засобу масової інформації офіційне попередження з вимогою припинити порушення вимог законодавства про всеукраїнський референдум. Таке попередження публікується у засобах масової інформації, а також оприлюднюється на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії.

19. У разі встановлення судом при розгляді спору щодо всеукраїнського референдуму повторного або одноразового грубого порушення засобом масової інформації вимог цього Закону суд приймає рішення про тимчасове (до закінчення процесу всеукраїнського референдуму) зупинення випуску відповідної програми, дії ліцензії

аудіовізуального засобу масової інформації або про тимчасову заборону (до закінчення процесу всеукраїнського референдуму) випуску друкованого видання.

20. Перешкоджання здійсненню права на проведення агітації всеукраїнського референдуму, а також порушення встановленого цим Законом порядку проведення такої агітації тягнуть за собою відповідальність, встановлену законами України.

21. У разі надходження до Центральної виборчої комісії або окружної комісії з всеукраїнського референдуму заяви, скарги чи іншого повідомлення стосовно порушень вимог цього Закону щодо проведення агітації всеукраїнського референдуму, які мають ознаки вчинення злочину чи адміністративного правопорушення, така комісія невідкладно звертається до відповідних органів правопорядку щодо перевірки зазначеного повідомлення та реагування відповідно до законів України.

Розділ X ГОЛОСУВАННЯ ТА ВСТАНОВЛЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ВСЕУКРАЇНСЬКОГО РЕФЕРЕНДУМУ

Стаття 101. Бюлетень для голосування

1. Голосування виборців на всеукраїнському референдумі здійснюється за допомогою бюлетеня для голосування на всеукраїнському референдумі або шляхом електронного голосування.

2. Бюлетені для голосування на всеукраїнському референдумі є документами суворої звітності і підлягають обліку. Документація, що забезпечує облік бюлетенів для голосування, передається підприємствами-виготовлювачами, окружними та дільничними комісіями з всеукраїнського референдуму до Центральної виборчої комісії. Центральна виборча комісія після офіційного оприлюднення результатів всеукраїнського референдуму або припинення процесу всеукраїнського референдуму забезпечує передання облікової інформації на збереження до відповідних архівних установ.

Голова, заступник голови, секретар та члени відповідних комісій з всеукраїнського референдуму забезпечують належне зберігання і використання бюлетенів для голосування на всеукраїнському референдумі.

3. Форму, колір і текст бюлетеня для голосування затверджує Центральна виборча комісія відповідно до питання, винесеного на всеукраїнський референдум, протягом десяти днів з дня початку процесу всеукраїнського референдуму. Бюлетені для голосування з питання, винесеного на всеукраїнський референдум, повинні бути однаковими за розміром, кольором та змістом. Ступінь захисту бюлетеня для голосування встановлюється Центральною виборчою комісією.

4. Бюлетень для голосування містить назву та дату всеукраїнського референдуму, номер територіального округу з всеукраїнського референдуму або позначення закордонного округу з всеукраїнського референдуму, номер ділянки з всеукраїнського референдуму, а також позначення місця для печатки дільничної комісії з всеукраїнського референдуму, прізвища та підпису члена дільничної комісії з всеукраїнського референдуму, який видаватиме бюлетень для голосування. Текст бюлетеня для голосування викладається державною мовою і повинен бути розміщений на одному аркуші та лише з одного боку.

5. У бюлетені для голосування на всеукраїнському референдумі з питання, що стосується затвердження закону, чи питання щодо втрати чинності законом України або окремими його положеннями, зазначаються формулювання питання, що виноситься на всеукраїнський референдум, та назва закону або законопроекту і пропонується виборцю відповісти "так" або "ні" на запитання про затвердження чи відхилення закону або прийняття чи відхилення законопроекту. Під кожним із цих варіантів відповіді розташовується порожній квадрат.

У бюлетені для голосування на всеукраїнському референдумі з питання загальнодержавного значення у формі питального речення про підтримку положення нормативного характеру зазначається формулювання питання, що виноситься на всеукраїнський референдум, і пропонується виборцю відповісти "так" або "ні" на це питання. Під кожним із цих варіантів відповіді розташовується порожній квадрат.

6. Бюлетень для голосування містить роз'яснення щодо порядку його заповнення виборцем під час голосування.

7. Бюлетень для голосування має контрольний талон, відокремлений лінією відриву. Контрольний талон повинен містити назву та дату всеукраїнського референдуму, номер територіального округу з всеукраїнського референдуму або позначення закордонного округу з всеукраїнського референдуму, номер ділянки з всеукраїнського референдуму, а також позначення місця для номера, за яким виборця внесено до списку виборців на ділянку, підпису

виборця, який отримує бюлетень для голосування, прізвища та підпису члена дільничної комісії з всеукраїнського референдуму, який видаватиме бюлетень для голосування.

8. Електронне голосування виборців на всеукраїнському референдумі здійснюється у порядку, визначеному законом.

Стаття 102. Порядок виготовлення бюлетенів для голосування

1. Центральна виборча комісія не пізніше як за сім днів до дня голосування забезпечує виготовлення бюлетенів для голосування у централізованому порядку державним поліграфічним підприємством на підставі угоди, укладеної нею з цим підприємством.

2. Підприємство-виготовлювач бюлетенів для голосування забезпечує суворе дотримання замовленої кількості виготовлених бюлетенів, їх облік та передачу замовнику в порядку, встановленому Центральною виборчою комісією.

3. Технічні відходи, поліграфічний брак, а також друкарські форми знищуються в порядку та строки, визначені угодою про виготовлення бюлетенів для голосування.

4. Контроль за виготовленням бюлетенів для голосування на підприємстві-виготовлювачі, дотриманням вимог щодо знищення друкарських форм, технічних відходів, поліграфічного браку здійснюється контрольною комісією, яка утворюється Центральною виборчою комісією, за поданнями політичних партій, депутатські фракції яких зареєстровані в Апараті Верховної Ради України поточного скликання на початок процесу всеукраїнського референдуму, та представників ініціативної групи (у разі проведення всеукраїнського референдуму за народною ініціативою), не пізніше як у день затвердження форми бюлетеня.

5. Бюлетені для голосування отримуються Центральною виборчою комісією в упаковці підприємства-виготовлювача на підставі акта прийому-передачі за формою, встановленою Центральною виборчою комісією.

6. На спеціальній дільниці з всеукраїнського референдуму, утвореній на судні, що перебуває в день голосування у плаванні під Державним Прапором України, на полярній станції України, бюлетені для голосування можуть бути виготовлені, як виняток, з дозволу Центральної виборчої комісії безпосередньо дільничною комісією з всеукраїнського референдуму.

7. Бюлетені для голосування для кожної дільниці з всеукраїнського референдуму виготовляються у кількості, що на 0,5 відсотка перевищує кількість виборців, які включені до списку виборців на дільниці з можливим відхиленням зазначеної кількості з урахуванням кратності розміщення бюлетенів у межах поліграфічного листа при їх виготовленні. Бюлетені для голосування у закордонному окрузі з всеукраїнського референдуму для кожної закордонної дільниці виготовляються у кількості, що визначається Центральною виборчою комісією на підставі кількості виборців, включених до списку виборців на відповідній закордонній дільниці з всеукраїнського референдуму, кількості виборців, які отримали виборчі бюлетені на цій дільниці на останніх загальнодержавних виборах, та середньої кількості виборців, які отримали виборчі бюлетені на виборчих дільницях у закордонному окрузі на останніх загальнодержавних виборах.

Стаття 103. Порядок передачі бюлетенів для голосування комісіям з всеукраїнського референдуму

1. Округна комісія з всеукраїнського референдуму приймає бюлетені для голосування в упаковці підприємства-виготовлювача від представника Центральної виборчої комісії, уповноваженого здійснити таку передачу бюлетенів рішенням Центральної виборчої комісії, не раніш як за сім днів до дня голосування на засіданні відповідної округної комісії з всеукраїнського референдуму. Округна комісія з всеукраїнського референдуму складає у трьох примірниках протокол про прийняття бюлетенів для голосування. Зазначений протокол складається у порядку, затвердженому Центральною виборчою комісією, а також підписується уповноваженим представником Центральної виборчої комісії, який здійснює передання бюлетенів для голосування. Перший примірник протоколу передається до Центральної виборчої комісії, другий – зберігається в округній комісії з всеукраїнського референдуму, третій – невідкладно вивішується у приміщенні округної комісії з всеукраїнського референдуму для загального ознайомлення.

2. Округна комісія з всеукраїнського референдуму забезпечує збереження й охорону бюлетенів для голосування, отриманих від Центральної виборчої комісії. Бюлетені зберігаються у приміщенні округної комісії з всеукраїнського референдуму в закритому сейфі (металевій шафі або окремій кімнаті), що опечатується стрічкою з проставлянням на ній підписів усіх присутніх на засіданні членів комісії та печатки комісії. Сейф (металева шафа чи окрема кімната)

постійно (до передачі бюлетенів дільничним комісіям з всеукраїнського референдуму) перебуває під охороною поліцейського.

3. Округна комісія з всеукраїнського референдуму не раніш як за три дні до дня голосування, але не пізніш як о 12 годині останньої суботи перед днем голосування, на своєму засіданні передає бюлетені для голосування дільничним комісіям округу в упаковці підприємства-виготовлювача. Бюлетені приймають не менш як три члени кожної дільничної комісії з всеукраїнського референдуму, уповноважені на це її рішенням.

4. Дільничній комісії з всеукраїнського референдуму передаються всі бюлетені для голосування, на яких зазначений номер відповідної дільниці з всеукраїнського референдуму.

5. Про передачу округною комісією з всеукраїнського референдуму бюлетенів для голосування дільничним комісіям округу складається протокол у порядку і за формою, встановленими Центральною виборчою комісією. У протоколі зазначаються:

- 1) номер територіального округу з всеукраїнського референдуму;
- 2) номер дільниці з всеукраїнського референдуму, членам комісії якої передаються бюлетені;
- 3) кількість виборців на дільниці з всеукраїнського референдуму згідно зі списком виборців на день складення протоколу;
- 4) кількість переданих на дільницю з всеукраїнського референдуму бюлетенів для голосування;
- 5) прізвища та підписи членів дільничної комісії з всеукраїнського референдуму, які прийняли бюлетені для голосування.

6. Протокол про передачу дільничним комісіям з всеукраїнського референдуму бюлетенів для голосування складається у трьох примірниках. Примірники протоколу нумеруються і мають однакову юридичну силу. Перший примірник протоколу надсилається до Центральної виборчої комісії, другий – зберігається в округній комісії з всеукраїнського референдуму, третій – невідкладно вивіщується у приміщенні округної комісії для загального ознайомлення.

7. Витяг із протоколу за формою, встановленою Центральною виборчою комісією, із зазначенням відомостей, що стосуються відповідної дільниці з всеукраїнського референдуму, надається разом із бюлетенями для голосування представникам кожної дільничної комісії з всеукраїнського референдуму, які отримали бюлетені для голосування, за підписами голови і секретаря округної комісії з всеукраїнського референдуму та трьох членів відповідної дільничної комісії з всеукраїнського референдуму, засвідчений печаткою округної комісії.

8. Дільничним комісіям з всеукраїнського референдуму закордонних дільниць бюлетені для голосування передаються у порядку, встановленому Центральною виборчою комісією. Уповноважена особа суб'єкта процесу всеукраїнського референдуму, офіційний спостерігач, які були присутніми при передачі бюлетенів для голосування, мають право на своє прохання невідкладно отримати копії документів, передбачених частиною дев'ятою цієї статті.

9. Уповноважена особа суб'єкта процесу всеукраїнського референдуму, офіційний спостерігач, які були присутніми при передачі бюлетенів для голосування, мають право на своє прохання невідкладно отримати копії зазначених у частинах першій і п'ятій цієї статті протоколів, засвідчені на кожній сторінці головою і секретарем відповідної комісії з всеукраїнського референдуму та скріплені печаткою комісії, з розрахунку не більш як по одній копії протоколу для відповідного суб'єкта процесу всеукраїнського референдуму.

10. Члени дільничних комісій звичайних та спеціальних дільниць з всеукраїнського референдуму (крім дільниць на суднах, що перебувають на цей час у плаванні під Державним Прапором України, на полярній станції України) транспортують отримані ними бюлетені для голосування до приміщення дільничної комісії з всеукраїнського референдуму в супроводі поліцейського.

11. Приймання бюлетенів для голосування дільничною комісією з всеукраїнського референдуму відбувається на засіданні дільничної комісії невідкладно після прибуття членів комісії, які отримали бюлетені. Члени дільничної комісії перераховують отримані бюлетені, перевіряють відповідність номерів територіального округу та дільниці з всеукраїнського референдуму, зазначених на бюлетенях, дільниці, яка отримала бюлетені для голосування, та проставляють у визначених місцях кожного бюлетеня печатку дільничної комісії з всеукраїнського референдуму.

12. При підрахунку бюлетенів для голосування визначений комісією з всеукраїнського референдуму член комісії рахує бюлетені вголос. Інші члени комісії спостерігають за підрахунком. При підрахунку бюлетенів забороняється поділ комісії на кілька груп, кожна з яких підраховує частину бюлетенів.

13. У разі виявлення невідповідності підрахованої кількості бюлетенів для голосування та кількості, зазначеній у витягу з протоколу окружної комісії з всеукраїнського референдуму про передання бюлетенів для голосування, дільнична комісія з всеукраїнського референдуму складає у двох примірниках акт про невідповідність із зазначенням встановленої рішенням дільничної комісії причини невідповідності. Цей акт складається за формою і в

порядку, встановленими Центральною виборчою комісією. Один примірник акта передається до окружної комісії з всеукраїнського референдуму, а другий зберігається у дільничній комісії. За наявності зазначеної невідповідності кількості бюлетенів для голосування, отриманих дільничною комісією з всеукраїнського референдуму, вважається кількість, встановлена на засіданні дільничної комісії та зафіксована в акті про невідповідність і в протоколі засідання комісії.

14. Бюлетені зберігаються у приміщенні дільничної комісії з всеукраїнського референдуму в закритому сейфі (металевій шафі), що опечатується на тому самому засіданні комісії стрічкою з проставлянням на ній підписів усіх присутніх на засіданні комісії та печатки комісії з всеукраїнського референдуму і постійно (до початку підготовчого засідання комісії, передбаченого статтею 105 цього Закону) перебуває під охороною поліцейського.

15. У разі неможливості передачі бюлетенів від Центральної виборчої комісії до окружної комісії з всеукраїнського референдуму відповідні бюлетені вважаються невикористаними та погашаються Центральною виборчою комісією шляхом передачі їх для знищення до підприємства-виготовлювача. Бюлетені знищуються підприємством-виготовлювачем у присутності представників Центральної виборчої комісії та контрольної комісії, утвореної Центральною виборчою комісією відповідно до частини четвертої статті 102 цього Закону, про що складається відповідний акт.

У разі неможливості передачі бюлетенів від окружної комісії з всеукраїнського референдуму до дільничної комісії з всеукраїнського референдуму відповідні бюлетені вважаються невикористаними, про що складається у двох примірниках акт за формою, встановленою Центральною виборчою комісією. Один примірник акта надсилається до Центральної виборчої комісії, другий – зберігається у відповідній окружній комісії з всеукраїнського референдуму. Такі бюлетені погашаються окружною комісією після закінчення голосування шляхом відокремлення правого нижнього кута бюлетеня. Погашені невикористані бюлетені запаковуються, на пакеті робиться напис "Невикористані бюлетені, погашені окружною комісією з всеукраїнського референдуму", зазначаються номер територіального округу, номер дільниці з всеукраїнського референдуму, кількість запакованих бюлетенів, дата і час пакування, ставляться підписи присутніх членів окружної комісії з всеукраїнського референдуму та печатка комісії.

Стаття 104. Приміщення для голосування

1. Голосування проводиться в спеціально відведених та облаштованих приміщеннях, в яких обладнуються кабінки для таємного голосування та визначаються місця видачі бюлетенів для голосування і встановлення скриньок для голосування (далі – виборчі скриньки). На одній ділянці з всеукраїнського референдуму облаштовується одне приміщення для голосування. Контроль за облаштуванням приміщення для голосування покладається на ділянчну комісію з всеукраїнського референдуму.

2. Органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування забезпечують ділянки з всеукраїнського референдуму необхідними приміщеннями для голосування, придатними для облаштування відповідно до вимог цього Закону та нормативів, встановлених Центральною виборчою комісією, надають технічну допомогу в облаштуванні.

3. Приміщення для голосування для малої ділянки з всеукраїнського референдуму повинно мати площу не менше 50 квадратних метрів, середньої – не менше 75 квадратних метрів, великої – не менше 90 квадратних метрів.

4. У разі якщо приміщення діляночної комісії з всеукраїнського референдуму та приміщення для голосування неможливо повністю пристосувати для потреб осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення, відповідні місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування організують безперешкодний доступ зазначених осіб до таких приміщень.

5. Приміщення для голосування повинно бути обладнане достатньою кількістю кабін для таємного голосування. Для малих ділянок з всеукраїнського референдуму кількість таких кабін повинна бути не менше двох, для середніх – не менше чотирьох, для великих – не менше шести. Розміщення обладнання у приміщенні для голосування планується таким чином, щоб місця видачі бюлетенів для голосування, вхід і вихід із кабін для таємного голосування, виборчі скриньки перебували у полі зору членів діляночної комісії з всеукраїнського референдуму та осіб, які відповідно до цього Закону мають право бути присутніми у приміщенні для голосування, а також щоб забезпечувалося вільне пересування виборців, у тому числі осіб на кріслах колісних та інших маломобільних груп населення.

6. Приміщення для голосування на спеціальній ділянці з всеукраїнського референдуму повинно мати відкритий доступ для членів комісії з всеукраїнського референдуму, уповноважених осіб

суб'єктів процесу всеукраїнського референдуму, офіційних і міжнародних спостерігачів та представників засобів масової інформації, посадових осіб відповідного територіального та регіонального представництва Центральної виборчої комісії.

Керівники закладів, установ, командири військових частин (формувань), де утворені такі дільниці, зобов'язані забезпечити безперешкодний доступ членів комісій з всеукраїнського референдуму, виборців, включених до списку цієї дільниці з всеукраїнського референдуму, уповноважених осіб суб'єктів процесу всеукраїнського референдуму, офіційних і міжнародних спостерігачів та представників засобів масової інформації до приміщення для голосування.

7. Кожна дільниця з всеукраїнського референдуму забезпечується необхідною кількістю виборчих скриньок – стаціонарних (великих) та переносних (малих). Виборчі скриньки виготовляються з прозорого матеріалу за розмірами, встановленими Центральною виборчою комісією. Мала дільниця з всеукраїнського референдуму повинна мати не менше двох стаціонарних виборчих скриньок, середня – не менше трьох стаціонарних виборчих скриньок, велика – не менше чотирьох стаціонарних виборчих скриньок. Кожна дільниця з всеукраїнського референдуму повинна мати не менше двох переносних виборчих скриньок. Стаціонарні виборчі скриньки встановлюються у приміщенні для голосування так, щоб виборці при підході до них мали можливість проходити через кабінки (кімнати) для таємного голосування. Порядок виготовлення, обліку, використання та зберігання виборчих скриньок визначається Центральною виборчою комісією.

8. У приміщенні для голосування або безпосередньо перед ним дільнична комісія з всеукраїнського референдуму в обов'язковому порядку забезпечує розміщення офіційних інформаційних матеріалів всеукраїнського референдуму.

9. У приміщенні для голосування дільнична комісія з всеукраїнського референдуму в обов'язковому порядку забезпечує можливість виборцю ознайомитися з питанням, що виноситься на всеукраїнський референдум, а в разі якщо на всеукраїнському референдумі пропонується визнати закон України (окремі його положення) таким, що втратив чинність, – текстом такого закону України, а також інформаційними плакатами ініціативної групи, політичних партій, громадських організацій – суб'єктів процесу всеукраїнського референдуму з обґрунтуваннями їхньої позиції щодо питання всеукраїнського референдуму, передбаченими відповідно частиною сьомою статті 30, пунктом 3 частини третьої статті 75 та виготовленими відповідно до статті 93 цього Закону.

10. Розміщення інформаційних плакатів здійснюється з урахуванням можливості ознайомлення з ними осіб, які пересуваються на кріслах колісних, з урахуванням вимог, установлених Центральною виборчою комісією.

11. Дільничні комісії з всеукраїнського референдуму сприяють виборцям, які самостійно не можуть ознайомитися з інформаційними плакатами суб'єктів процесу всеукраїнського референдуму, у доступі до їх змісту в максимально зручний для таких виборців спосіб.

Стаття 105. Підготовка до голосування

1. Про дату, час і місце голосування дільнична комісія з всеукраїнського референдуму звичайної або закордонної дільниці з всеукраїнського референдуму сповіщає виборців, включених до списку виборців на цій дільниці, іменними запрошеннями, надісланими відповідно до вимог цього Закону.

2. Дільнична комісія з всеукраїнського референдуму у день голосування не раніш як за 45 хвилин до початку голосування проводить підготовче засідання. На початку засідання всі присутні оглядають стрічку, якою було опечатано сейф (металеву шафу), де зберігаються бюлетені для голосування.

3. Якщо стрічка на сейфі (металевій шафі) не пошкоджена і має відповідні підписи та печатку, голова дільничної комісії з всеукраїнського референдуму надає для огляду членам дільничної комісії, присутнім уповноваженим особам суб'єктів процесу всеукраїнського референдуму, офіційним та міжнародним спостерігачам, представникам засобів масової інформації почергово всі наявні на дільниці з всеукраїнського референдуму виборчі скриньки.

Після огляду кожної виборчої скриньки вона пломбується або опечатується печаткою дільничної комісії з всеукраїнського референдуму, після чого до неї опускається контрольний лист, у якому зазначаються номер територіального округу, номер дільниці з всеукраїнського референдуму, час вкидання контрольного листа до виборчої скриньки, підписи присутніх членів дільничної комісії з всеукраїнського референдуму та, за бажанням, уповноважених осіб суб'єктів процесу всеукраїнського референдуму, офіційних спостерігачів. Підписи скріплюються печаткою дільничної комісії з всеукраїнського референдуму. Після вкидання контрольного листа до виборчої скриньки голова комісії надає для огляду наступну виборчу скриньку і проводить з нею ту саму процедуру.

Після пломбування або опечатування останньої виборчої скриньки і вкидання до неї контрольного листа та встановлення стаціонарних (великих) виборчих скриньок на відведені для них місця приміщення для голосування вважається готовим до проведення голосування. Переносні (малі) виборчі скриньки розміщуються у приміщенні для голосування отворами для бюлетенів униз у полі зору членів комісії з всеукраїнського референдуму та інших осіб, присутніх у приміщенні для голосування відповідно до вимог цього Закону.

4. Якщо при огляді стрічки, якою було опечатано сейф (металеву шафу), де зберігаються бюлетені для голосування, виявлено її пошкодження або невідповідність підписів чи печатки на ній підписам і печатці, зазначеним у частині чотирнадцятій статті 103 цього Закону, голова або заступник чи секретар дільничної комісії з всеукраїнського референдуму негайно повідомляє про це Національну поліцію України та окружну комісію з всеукраїнського референдуму.

Після цього голова або заступник чи секретар комісії з всеукраїнського референдуму невідкладно відкриває сейф (металеву шафу) та виймає наявні у ньому бюлетені для голосування. Члени дільничної комісії з всеукраїнського референдуму перевіряють бюлетені для голосування, зокрема щодо відповідності номерів територіального округу та дільниці з всеукраїнського референдуму, наявності відбитка печатки цієї дільничної комісії з всеукраїнського референдуму, після чого перераховують бюлетені для голосування у порядку, встановленому частиною дванадцятою статті 103 цього Закону. Дільнична комісія з всеукраїнського референдуму складає акт про виявлені ознаки відкриття сейфа (металевої шафи) та (у разі виявлення) про невідповідність кількості бюлетенів для голосування. Зазначений акт складається за формою і в порядку, встановленими Центральною виборчою комісією. Кількість виявлених у сейфі (металевій шафі) бюлетенів для голосування фіксується також у протоколі засідання комісії з всеукраїнського референдуму. У такому випадку встановлена кількість вважається кількістю бюлетенів для голосування, отриманих дільничною комісією з всеукраїнського референдуму.

5. Якщо стрічка на сейфі (металевій шафі) не пошкоджена і має відповідні підписи і печатку після опломбовування або опечатування і встановлення виборчих скриньок відповідно до частини третьої цієї статті, відкривається сейф (металева шафа) з бюлетенями. Голова дільничної комісії з всеукраїнського референдуму виймає із сейфа бюлетені та витяг із протоколу окружної комісії з всеукраїнського референдуму про передачу бюлетенів для голосування дільничній комісії з всеукраїнського референдуму.

6. Голова дільничної комісії з всеукраїнського референдуму на підставі витягу із протоколу окружної комісії з всеукраїнського референдуму про передачу бюлетенів для голосування дільничній комісії з всеукраїнського референдуму або акта, зазначеного у частині четвертій цієї статті, оголошує кількість бюлетенів для голосування, отриманих дільничною комісією з всеукраїнського референдуму. Ця кількість вноситься секретарем комісії до протоколу дільничної комісії з всеукраїнського референдуму про підрахунок голосів на дільниці з всеукраїнського референдуму, а також фіксується у протоколі засідання комісії.

7. Голова дільничної комісії передає необхідну кількість бюлетенів для голосування членам дільничної комісії з всеукраїнського референдуму, які видаватимуть бюлетені виборцям у приміщенні для голосування та організовуватимуть голосування за місцем перебування виборців. Членам комісії, які організовуватимуть голосування за місцем перебування виборців, видається на два бюлетені більше, ніж кількість виборців, внесених до витягу зі списку виборців, зазначеного у частині другій статті 107 цього Закону.

Передання бюлетенів фіксується відомістю за формою, встановленою Центральною виборчою комісією. Зазначені члени комісії засвідчують отримання бюлетенів, проставляючи підпис у відомості, та забезпечують їх збереження і дотримання встановленого цим Законом порядку їх видачі виборцям. Після цього жодного бюлетеня для голосування у сейфі (металевій шафі) не може залишитися.

Стаття 106. Організація і порядок голосування у приміщенні для голосування

1. Голосування проводиться в день голосування з 8 години до 20 години без перерви. На закордонних дільницях з всеукраїнського референдуму голосування проводиться за місцевим часом держави, де утворені ці дільниці.

2. Організація проведення голосування та підтримання у приміщенні для голосування належного порядку, забезпечення таємності волевиявлення виборців під час голосування покладаються на дільничну комісію з всеукраїнського референдуму. У разі вчинення правопорушень, за які законом встановлена відповідальність, голова або заступник голови дільничної комісії з всеукраїнського референдуму мають право запросити у приміщення для голосування поліцейського, який повинен вивести порушника із приміщення для голосування і за межами цього приміщення вжити до нього передбачених законом

заходів. Перебування поліцейського у приміщенні для голосування в інших випадках забороняється.

3. При проведенні голосування на дільниці з всеукраїнського референдуму два члени дільничної комісії з всеукраїнського референдуму надають виборцю можливість проголосувати: один член дільничної комісії, за умови пред'явлення виборцем одного з документів, зазначених у статті 6 цього Закону, та наявності виборця у списку виборців на цій дільниці надає виборцю список виборців для підпису, другий член дільничної комісії вписує своє прізвище і розписується у визначеному місці на контрольному талоні бюлетеня. Виборець розписується за отримання бюлетеня для голосування у списку виборців та на визначеному місці на контрольному талоні бюлетеня. Після цього член комісії з всеукраїнського референдуму відокремлює від бюлетеня для голосування контрольний талон та видає виборцю бюлетень для голосування. Контрольний талон бюлетеня зберігається у члена комісії, який видав бюлетень. Робити на бюлетенях для голосування будь-які інші позначки забороняється.

4. Виборець може перебувати у приміщенні для голосування лише протягом часу, необхідного для голосування.

5. Бюлетень заповнюється виборцем особисто в кабіні для таємного голосування. Під час заповнення бюлетеня забороняється присутність у кабіні для таємного голосування інших осіб. Виборець, який внаслідок фізичних вад не може самостійно заповнити бюлетень для голосування, має право з відома голови або іншого члена дільничної комісії з всеукраїнського референдуму скористатися допомогою іншого виборця, крім члена комісії з всеукраїнського референдуму, уповноваженої особи суб'єкта процесу референдуму, офіційного спостерігача.

6. Виборець не має права передавати свій бюлетень для голосування іншим особам. Отримання бюлетеня для голосування від інших осіб (крім уповноваженого члена комісії з всеукраїнського референдуму, який видає бюлетені), заохочення або змушування виборців до передачі бюлетеня для голосування іншим особам шляхом підкупу, погроз або в інший спосіб забороняється.

7. У бюлетені для голосування виборець робить одну позначку "плюс" ("+") або іншу, що засвідчує його волевиявлення, у квадраті під відповіддю на питання всеукраїнського референдуму, яку він обирає.

8. Виборець особисто опускає заповнений бюлетень для голосування до виборчої скриньки. Виборець, який через фізичні вади не може самостійно опустити бюлетень до виборчої скриньки, має право з відома голови або іншого члена дільничної комісії з всеукраїнського

референдуму доручити зробити це у своїй присутності іншій особі, крім члена комісії з всеукраїнського референдуму, уповноваженої особи суб'єкта процесу всеукраїнського референдуму, офіційного спостерігача.

9. У разі пошкодження виборчої скриньки під час голосування вона опечатується головою і не менш як трьома членами дільничної комісії, які є представниками різних суб'єктів процесу всеукраїнського референдуму, у спосіб, що унеможливило подальше опускання чи виймання бюлетенів для голосування.

Така виборча скринька зберігається у приміщенні для голосування в полі зору членів комісії та інших осіб, присутніх на дільниці з всеукраїнського референдуму під час голосування відповідно до вимог цього Закону, і не використовується до закінчення голосування.

10. У разі якщо виборець, заповнюючи бюлетень для голосування, припустився помилки, він має право невідкладно звернутися з письмовою заявою до члена комісії з всеукраїнського референдуму, який видав йому бюлетень для голосування, з проханням видати йому інший бюлетень. Член дільничної комісії видає виборцю інший бюлетень для голосування у порядку, встановленому частиною третьою цієї статті, тільки в обмін на повернутий виборцем бюлетень, про що член дільничної комісії з всеукраїнського референдуму робить у списку виборців навпроти прізвища виборця відповідну позначку, яку засвідчує своїм підписом.

Повернутий виборцем бюлетень для голосування негайно погашається членом комісії, який його видав, як невикористаний, про що складається акт. Зазначений акт підписується двома членами дільничної комісії з всеукраїнського референдуму, які оформлювали видачу бюлетеня, та виборцем, який зіпсував бюлетень, і долучається до списку виборців.

Погашений бюлетень для голосування зберігається до підрахунку голосів у члена комісії, який видав бюлетень. При підрахунку голосів зазначений бюлетень враховується як невикористаний і запаковується разом із контрольним талоном у пакет з невикористаними бюлетенями для голосування. Повторна видача бюлетеня замість повернутого виборцем не допускається.

11. За 5 хвилин до 20 години голова дільничної комісії з всеукраїнського референдуму оголошує про закінчення голосування та зачинення виборчої дільниці з всеукраїнського референдуму о 20 годині. Виборці, які на 20 годину прийшли до дільниці для голосування, мають право проголосувати. Для забезпечення реалізації виборцями такого права один із членів комісії о 20 годині за дорученням голови

дільничної комісії з всеукраїнського референдуму підходить до входу в приміщення для голосування та запрошує всіх виборців, які не проголосували, зайти у приміщення для голосування та зачиняє двері. Після виходу з приміщення для голосування останнього виборця вільний доступ виборців та інших осіб у зазначене приміщення припиняється (крім членів дільничної комісії з всеукраїнського референдуму та осіб, які мають право бути присутніми на засіданні дільничної комісії з всеукраїнського референдуму без дозволу та запрошення).

12. На дільниці з всеукраїнського референдуму, утвореній на судні, що перебуває в день голосування у плаванні під Державним Прапором України, на полярній станції України, дільнична комісія з всеукраїнського референдуму може оголосити голосування закінченим раніше часу, визначеного частиною першою цієї статті, якщо в голосуванні взяли участь усі виборці, включені до списку виборців на зазначеній дільниці. Підрахунок голосів на такій дільниці проводиться у порядку, встановленому цим Законом, відразу після оголошення про закінчення голосування.

Стаття 107. Забезпечення голосування за місцем перебування виборця

1. Виборцю, який внесений до списку виборців на дільниці з всеукраїнського референдуму, але за віком, у зв'язку з інвалідністю чи за станом здоров'я не здатний пересуватися самостійно, дільнична комісія з всеукраїнського референдуму надає можливість голосувати за місцем його перебування.

2. Для організації голосування виборців, не здатних пересуватися самостійно, за місцем їх перебування дільнична комісія з всеукраїнського референдуму в останній день перед днем голосування на своєму засіданні виготовляє витяг зі списку виборців за формою, встановленою Центральною виборчою комісією.

Такий витяг невідкладно після його складання надається для загального ознайомлення у приміщенні дільничної комісії з всеукраїнського референдуму.

3. До витягу зі списку виборців включаються:

1) без рішення комісії – виборці, постійно не здатні самостійно пересуватися, стосовно яких у списку виборців зазначена відмітка, передбачена цим Законом, якщо такі виборці до 12 години останнього дня перед днем голосування письмово або особисто не повідомили

відповідну дільничну комісію з всеукраїнського референдуму про бажання проголосувати у приміщенні для голосування;

2) за рішенням дільничної комісії з всеукраїнського референдуму – виборці, які тимчасово не здатні самостійно пересуватися, на підставі заяви, поданої до дільничної комісії з всеукраїнського референдуму, та документа, що підтверджує відповідний факт, з проханням забезпечити такому виборцеві голосування за місцем перебування. Така заява із зазначенням місця перебування виборця може бути подана не пізніше 20 години останньої п'ятниці перед днем голосування.

4. Заява виборця про бажання голосувати за місцем перебування реєструється дільничною комісією з всеукраїнського референдуму в окремому журналі, в якому зазначаються день і час надходження заяви, прізвище, власне ім'я, по батькові та місце перебування виборця.

5. При включенні виборця до витягу зі списку виборців для голосування за місцем перебування у списку виборців на дільниці з всеукраїнського референдуму у графі "підпис виборця" секретар дільничної комісії з всеукраїнського референдуму робить запис "голосує за місцем перебування".

6. На спеціальних дільницях з всеукраїнського референдуму, утворених у стаціонарних лікувальних закладах, голосування за місцем перебування виборця проводиться на підставі власноручно написаної заяви виборця з проханням забезпечити йому голосування за місцем його перебування у зв'язку з необхідністю дотримання постільного режиму. Замість виборця, який через фізичні вади не може самостійно написати заяву, таку заяву може написати інша особа із зазначенням в ній відповідного факту.

7. Голосування виборців за місцем їх перебування організують не менш як три члени дільничної комісії з всеукраїнського референдуму, визначені рішенням дільничної комісії.

8. Голосування виборців за місцем перебування організується з таким розрахунком, щоб члени дільничної комісії з всеукраїнського референдуму, які організують таке голосування, повернулися у приміщення для голосування не пізніш як за одну годину до закінчення голосування.

9. Голова дільничної комісії з всеукраїнського референдуму оголошує про те, що члени дільничної комісії відбувають для організації голосування виборців за місцем перебування. Голова дільничної комісії з всеукраїнського референдуму видає визначеним членам комісії витяг із списку виборців, складений відповідно до частини другої цієї статті, та опломбовану або опечатану переносну скриньку для голосування, в яку при цьому опускає контрольний лист.

У контрольному листі зазначаються час виходу (година та хвилини) членів комісії з всеукраїнського референдуму для проведення голосування виборців за місцем перебування, кількість отриманих ними бюлетенів для голосування, прізвища членів дільничної комісії, яким видані бюлетені для голосування. Контрольний лист підписується присутніми членами комісії з всеукраїнського референдуму та, за бажанням, уповноваженими особами суб'єктів процесу всеукраїнського референдуму, офіційними спостерігачами; підписи скріплюються печаткою дільничної комісії з всеукраїнського референдуму.

10. Під час проведення голосування виборців за місцем перебування мають право бути присутніми офіційні спостерігачі.

11. При організації голосування виборця за місцем перебування член дільничної комісії з всеукраїнського референдуму на підставі витягу зі списку виборців, за умови надання виборцем одного з документів, зазначених у статті 6 цього Закону, видає такому виборцю бюлетень для голосування. При цьому член дільничної комісії з всеукраїнського референдуму у визначених місцях на контрольному талоні бюлетеня вписує своє прізвище, ініціали, розписується та проставляє номер виборця у списку виборців. Виборець розписується у контрольному талоні бюлетеня та у витягу із списку виборців, заповнює бюлетень для голосування у порядку, передбаченому частиною сьомою статті 106 цього Закону, та опускає бюлетень до скриньки для голосування.

12. У разі якщо виборець, включений до витягу зі списку виборців для голосування за місцем перебування, прибув у приміщення для голосування після того, як члени дільничної комісії з всеукраїнського референдуму відбули для організації голосування за місцем перебування, такому виборцю не може бути виданий бюлетень для голосування до повернення членів комісії, які організують голосування за місцем перебування, та з'ясування питання, чи не проголосував зазначений виборець за місцем перебування.

13. Після проведення голосування виборців за місцем перебування член дільничної комісії з всеукраїнського референдуму, який видав виборцю бюлетень для голосування, у списку виборців навпроти прізвища виборця робить позначку "голосував за місцем перебування", зазначає своє прізвище і розписується.

14. Витяг зі списку виборців, за яким організувалося голосування виборців за місцем перебування, додається до списку виборців і є його невід'ємною складовою.

15. Положення цієї статті не поширюються на закордонні дільниці з всеукраїнського референдуму.

Стаття 108. Порядок підрахунку голосів виборців, які проголосували на дільниці з всеукраїнського референдуму

1. Підрахунок голосів виборців здійснюється після закінчення голосування і виключно членами дільничної комісії з всеукраїнського референдуму на її засіданні, що проводиться без перерви до закінчення підрахунку голосів і складання та підписання протоколу про підрахунок голосів виборців на дільниці з всеукраїнського референдуму. Протокол такого засідання дільничної комісії з всеукраїнського референдуму складається і підписується у приміщенні, в якому проводилося голосування.

2. У разі якщо під час проведення голосування до дільничної комісії з всеукраїнського референдуму надходили заяви, скарги щодо порушень, що мали місце під час проведення голосування на дільниці, дільнична комісія з всеукраїнського референдуму розглядає їх на початку засідання, до початку підрахунку голосів виборців на дільниці.

3. Підрахунок голосів виборців на дільниці з всеукраїнського референдуму здійснюється відкрито і прозоро виключно членами дільничної комісії з всеукраїнського референдуму. Підрахунок голосів виборців на дільниці з всеукраїнського референдуму проводиться у порядку, встановленому цією статтею.

4. Після закінчення голосування на підставі списку виборців дільнична комісія з всеукраїнського референдуму встановлює кількість виборців на дільниці з всеукраїнського референдуму, які взяли участь у всеукраїнському референдумі.

5. Перед початком підрахунку голосів дільнична комісія з всеукраїнського референдуму підраховує невикористані бюлетені. Кількість таких бюлетенів оголошується і заноситься секретарем комісії до протоколу про підрахунок голосів. Невикористані бюлетені погашаються шляхом відокремлення правого нижнього кута бюлетеня. Під час підрахунку невикористаних бюлетенів та голосів виборців забороняється робити будь-які позначки, записи на бюлетенях для голосування.

6. Погашені невикористані бюлетені (разом із контрольними талонами) та бюлетені, зазначені у частині десятій статті 106 цього Закону, запаковуються. Пакет з документами всеукраїнського референдуму заклеюється, на пакеті зазначаються вид запакованих документів та їх кількість, номер територіального округу з всеукраїнського референдуму або позначення закордонного округу з всеукраїнського референдуму, номер дільниці з всеукраїнського

референдуму, дата і час пакування, ставляться підписи усіх присутніх членів дільничної комісії з всеукраїнського референдуму та печатка дільничної комісії. На пакеті робиться напис "Невикористані бюлетені".

7. Дільнична комісія з всеукраїнського референдуму підраховує кількість виборців, які отримали бюлетені, за підписами у списку виборців. Зазначена кількість оголошується.

8. Дільнична комісія з всеукраїнського референдуму підраховує кількість контрольних талонів бюлетенів з підписами виборців та членів комісії з всеукраїнського референдуму, які їх видали. Кількість таких талонів оголошується.

9. У разі відповідності кількості контрольних талонів, зазначених у частині восьмій цієї статті, кількості виборців, які отримали бюлетені відповідно до частини сьомої цієї статті, така кількість оголошується і заноситься до протоколу про підрахунок голосів виборців на дільниці з всеукраїнського референдуму у графу "Кількість виборців, які отримали бюлетені".

10. У разі невідповідності кількості контрольних талонів, зазначених у частині восьмій цієї статті, кількості підписів виборців у списку виборців, які отримали бюлетені, складається акт із зазначенням встановленої рішенням дільничної комісії причини такої невідповідності, який підписується присутніми членами дільничної комісії з всеукраїнського референдуму. Підписи скріплюються печаткою дільничної комісії з всеукраїнського референдуму. Після цього комісія з всеукраїнського референдуму приймає рішення про встановлення кількості виборців, які отримали бюлетені. Зазначена кількість оголошується і заноситься до протоколу про підрахунок голосів виборців на дільниці з всеукраїнського референдуму.

11. Список виборців, доданий до нього витяг зі списку виборців, заяви, на підставі яких складався витяг із списку, запаковуються в окремий пакет. Пакет із документами всеукраїнського референдуму заклеюється, на пакеті зазначаються вид запакованих документів та їх кількість, номер територіального округу з всеукраїнського референдуму або позначення закордонного округу з всеукраїнського референдуму, номер дільниці з всеукраїнського референдуму, дата і час пакування, ставляться підписи усіх присутніх членів дільничної комісії з всеукраїнського референдуму та печатка дільничної комісії. На пакеті робиться напис "Списки виборців".

12. Контрольні талони бюлетенів запаковуються в окремий пакет. Пакет з документами всеукраїнського референдуму заклеюється, на пакеті зазначаються вид запакованих документів та їх кількість, номер територіального округу з всеукраїнського референдуму або позначення

закордонного округу з всеукраїнського референдуму, номер дільниці з всеукраїнського референдуму, дата і час пакування, ставляться підписи усіх присутніх членів дільничної комісії з всеукраїнського референдуму та печатка дільничної комісії. На пакеті робиться напис "Контрольні талони".

13. Дільнична комісія з всеукраїнського референдуму перевіряє, чи дорівнює сума кількості невикористаних бюлетенів і кількості виборців, які отримали бюлетені, кількості бюлетенів, отриманих дільничною комісією з всеукраїнського референдуму. У разі невідповідності таких даних дільнична комісія з всеукраїнського референдуму складає акт із зазначенням встановленої її рішенням причини такої невідповідності, що підписується присутніми членами дільничної комісії з всеукраїнського референдуму. Підписи скріплюються печаткою дільничної комісії.

14. Голова дільничної комісії з всеукраїнського референдуму у присутності членів цієї дільничної комісії та інших осіб, які відповідно до цього Закону можуть бути присутніми на засіданні комісії, перевіряє неушкодженість відтиску печатки або пломби на скриньках для голосування.

15. У разі виявлення на виборчих скриньках пошкоджень пломб, стрічок або печаток чи інших пошкоджень, що порушують цілісність виборчої скриньки, дільнична комісія з всеукраїнського референдуму складає про це акт за формою та в порядку, встановлених Центральною виборчою комісією, із зазначенням характеру виявлених пошкоджень.

16. Виборчі скриньки відкриваються дільничною комісією з всеукраїнського референдуму почергово. Першими відкриваються переносні виборчі скриньки, що використовувалися при голосуванні виборців за місцем перебування, останніми відкриваються виборчі скриньки з пошкодженими пломбами, стрічками або печатками чи іншими пошкодженнями, що порушують цілісність виборчої скриньки, виявленими під час голосування (за наявності).

17. При відкритті непошкодженої виборчої скриньки її вміст висипається на стіл, за яким розміщуються члени дільничної комісії з всеукраїнського референдуму. При цьому перевіряється наявність у виборчій скриньці контрольного листа (у переносній виборчій скриньці – контрольних листів).

18. Бюлетені з пошкодженої виборчої скриньки виймаються по одному без їх перемішування. Дільнична комісія з всеукраїнського референдуму підраховує кількість усіх бюлетенів, що містяться у пошкодженій виборчій скриньці. При цьому перевіряється наявність у такій виборчій скриньці контрольного листа, що виймається останнім.

19. Загальна кількість бюлетенів у кожній виборчій скриньці підраховується окремо. Встановлення результатів голосування по кожній скриньці окремо не проводиться. При підрахунку бюлетенів для голосування визначений комісією з всеукраїнського референдуму член комісії рахує бюлетені вголос. Інші члени комісії спостерігають за підрахунком. При підрахунку бюлетенів забороняється поділ комісії на кілька груп, кожна з яких підраховує частину бюлетенів.

20. Усі виявлені у виборчих скриньках предмети, що не є бюлетенями для голосування встановленої форми, складаються окремо і не підраховуються. До предметів відносять і контрольні листи. У разі виникнення сумнівів, чи є предмет бюлетенем для голосування, дільнична комісія з всеукраїнського референдуму вирішує це питання шляхом голосування. При цьому кожен член комісії має право особисто оглянути предмет. На час огляду підрахунок бюлетенів припиняється. Предмети, що не є бюлетенями для голосування, запаковуються.

Пакет з документами всеукраїнського референдуму заклеюється, на пакеті зазначаються вид запакованих документів, номер територіального округу з всеукраїнського референдуму або позначення закордонного округу з всеукраїнського референдуму, номер ділянки з всеукраїнського референдуму, дата і час пакування, ставляться підписи усіх присутніх членів дільничної комісії з всеукраїнського референдуму та печатка дільничної комісії. На пакеті робиться напис "Предмети".

21. Якщо при відкритті переносної виборчої скриньки у ній виявиться більше бюлетенів для голосування, ніж зазначено в контрольному листі у цій виборчій скриньці, дільнична комісія з всеукраїнського референдуму складає акт про таку невідповідність за формою та в порядку, встановленими Центральною виборчою комісією, в якому зазначає кількість бюлетенів для голосування, що містяться у такій виборчій скриньці, та прізвища членів дільничної комісії з всеукраїнського референдуму, підписи яких стоять на контрольних талонах бюлетенів.

22. При складанні акта, зазначеного у частині двадцять першій цієї статті, дільнична комісія з всеукраїнського референдуму перевіряє, чи бюлетені для голосування, виявлені у переносній скриньці, мають номери відповідного територіального округу з всеукраїнського референдуму та відповідної ділянки з всеукраїнського референдуму, відбиток печатки відповідної дільничної комісії з всеукраїнського референдуму. Бюлетені з неналежними ознаками не підлягають врахуванню при встановленні під час підрахунку голосів загальної кількості виборців, які взяли участь у голосуванні, та при підрахунку голосів виборців. Якщо після відокремлення бюлетенів з неналежними ознаками від бюлетенів для голосування, що підлягають врахуванню,

невідповідність, зазначена у частині двадцять першій цієї статті, усунута, всі бюлетені з належними ознаками підлягають врахуванню при встановленні загальної кількості виборців, які взяли участь у голосуванні, та при підрахунку голосів виборців на дільниці з всеукраїнського референдуму. Якщо бюлетенів з неналежними ознаками не виявлено або їх відокремлення від бюлетенів для голосування, що підлягають врахуванню, не усуває невідповідність, зазначену у частині двадцять першій цієї статті, всі бюлетені для голосування з переносної виборчої скриньки не підлягають врахуванню при встановленні загальної кількості виборців, які взяли участь у голосуванні, та при підрахунку голосів виборців.

23. У разі відсутності у виборчій скриньці контрольного листа (у переносній виборчій скриньці – контрольних листів) дільнична комісія з всеукраїнського референдуму складає за формою і в порядку, встановленими Центральною виборчою комісією, акт про відсутність у виборчій скриньці контрольного листа (контрольних листів), в якому (яких) зазначає кількість бюлетенів, що містяться у цій виборчій скриньці. Такі бюлетені не підлягають врахуванню при встановленні загальної кількості виборців, які взяли участь у голосуванні, та при підрахунку голосів виборців.

24. У разі виникнення у членів комісії сумнівів щодо достовірності контрольного листа та в інших сумнівних ситуаціях у випадках, зазначених у частинах двадцять першій і двадцять третій цієї статті, дільнична комісія з всеукраїнського референдуму приймає шляхом голосування рішення про визнання бюлетенів для голосування, що містяться у виборчій скриньці, такими, що не підлягають врахуванню при встановленні загальної кількості виборців, які взяли участь у голосуванні, та при підрахунку голосів виборців. Відповідне рішення та результати голосування фіксуються у протоколі засідання комісії.

25. Виявлені у виборчих скриньках бюлетені для голосування, на яких зазначені номери територіального округу та/або дільниці з всеукраїнського референдуму не відповідають номерам дільниці з всеукраїнського референдуму, на якій проводиться підрахунок голосів, та/або відповідного територіального округу з всеукраїнського референдуму, а також бюлетені, на яких відсутній відтиск печатки такої дільничної комісії з всеукраїнського референдуму або наявний відтиск печатки іншої комісії чи будь-якої іншої печатки, вважаються такими, що не підлягають врахуванню при встановленні загальної кількості виборців, які взяли участь у голосуванні, та при підрахунку голосів виборців.

26. Після підрахунку кількості бюлетенів в останній скриньці загальна кількість бюлетенів у скриньках підсумовується, крім бюлетенів, що не підлягають врахуванню.

Зазначена кількість оголошується головою дільничної комісії з всеукраїнського референдуму і заноситься секретарем дільничної комісії до протоколу дільничної комісії про підрахунок голосів виборців на дільниці з всеукраїнського референдуму.

27. Бюлетені, що відповідно до положень цієї статті не підлягають врахуванню при встановленні загальної кількості виборців, які взяли участь у голосуванні, та при підрахунку голосів виборців, запаковуються. Пакет з документами всеукраїнського референдуму заклеюється, на пакеті зазначаються вид запакованих документів, номер територіального округу з всеукраїнського референдуму або позначення закордонного округу з всеукраїнського референдуму, номер дільниці з всеукраїнського референдуму, дата і час пакування, ставляться підписи усіх присутніх членів дільничної комісії з всеукраїнського референдуму та печатка дільничної комісії. На пакеті робиться напис "Бюлетені, що не підлягають врахуванню".

28. У разі одночасного проведення всеукраїнського референдуму і позачергових, перших, проміжних або повторних місцевих виборів спочатку підраховуються голоси виборців, які проголосували на всеукраїнському референдумі.

Під час підрахунку голосів виборців, які проголосували на всеукраїнському референдумі, бюлетені з місцевих виборів складаються у виборчі скриньки, які постійно перебувають у полі зору членів дільничної комісії.

29. Бюлетені для голосування, що підлягають врахуванню, розкладаються на місця, позначені табличками, що містять з обох боків написи "так", "ні" та "недійсні". При розкладанні бюлетенів визначений дільничною комісією з всеукраїнського референдуму член комісії показує кожний бюлетень усім членам дільничної комісії з всеукраїнського референдуму, оголошуючи результат волевиявлення виборця.

30. Недійсним вважається бюлетень:

- 1) на якому відсутня печатка відповідної дільничної комісії з всеукраїнського референдуму;
- 2) якщо в бюлетені зроблено більш як одну позначку у відповідних квадратах;
- 3) якщо в бюлетені не поставлено жодної позначки;
- 4) якщо не відокремлено контрольний талон бюлетеня;

5) якщо неможливо з інших причин встановити зміст волевиявлення виборця.

31. При підрахунку бюлетенів для голосування визначений комісією з всеукраїнського референдуму член комісії рахує бюлетені вголос. Інші члени комісії спостерігають за підрахунком.

При підрахунку бюлетенів забороняється поділ комісії на кілька груп, кожна з яких підраховує частину бюлетенів. У разі виникнення у членів комісії сумнівів щодо змісту бюлетеня комісія з всеукраїнського референдуму вирішує зазначене питання шляхом голосування. Перед голосуванням кожен член комісії має право особисто оглянути бюлетень. На час огляду бюлетеня та голосування підрахунок інших бюлетенів припиняється. Відповідне рішення та результати голосування фіксуються у протоколі засідання дільничної комісії з всеукраїнського референдуму.

32. Недійсні бюлетені підраховуються окремо. Їх кількість оголошується головою дільничної комісії з всеукраїнського референдуму і заноситься секретарем дільничної комісії до протоколу дільничної комісії про підрахунок голосів виборців на дільниці з всеукраїнського референдуму.

Недійсні бюлетені запаковуються. Пакет з документами всеукраїнського референдуму заклеюється, на пакеті зазначаються вид запакованих документів, номер територіального округу з всеукраїнського референдуму або позначення закордонного округу з всеукраїнського референдуму, номер дільниці з всеукраїнського референдуму, дата і час пакування, ставляться підписи усіх присутніх членів дільничної комісії з всеукраїнського референдуму та печатка дільничної комісії. На пакеті робиться напис "Недійсні бюлетені".

33. Дільнична комісія з всеукраїнського референдуму підраховує кількість голосів виборців, поданих на підтримку питання всеукраїнського референдуму, а також кількість голосів виборців, які подали голоси проти питання всеукраїнського референдуму.

Під час підрахунку голосів кожен член дільничної комісії з всеукраїнського референдуму має право перевірити або перерахувати відповідні бюлетені. Результати підрахунку голосів виборців на дільниці з всеукраїнського референдуму оголошуються головою дільничної комісії і заносяться секретарем дільничної комісії до протоколу про підрахунок голосів виборців на дільниці з всеукраїнського референдуму.

34. Дільнична комісія з всеукраїнського референдуму під час підрахунку голосів виборців на дільниці з всеукраїнського референдуму зобов'язана перевірити, чи дорівнює кількість виборців,

які взяли участь у голосуванні на дільниці, сумі кількості недійсних бюлетенів, бюлетенів з голосами виборців, поданими на підтримку питання всеукраїнського референдуму, та бюлетенів з голосами виборців, поданими проти питання всеукраїнського референдуму. У разі невідповідності таких даних дільнична комісія з всеукраїнського референдуму може повторно перерахувати бюлетені. При підтвердженні зазначеної невідповідності дільнична комісія з всеукраїнського референдуму складає акт із зазначенням встановленої її рішенням причини такої невідповідності за формою та в порядку, встановленими Центральною виборчою комісією.

35. Бюлетені з голосами виборців, поданими на підтримку питання всеукраїнського референдуму, та бюлетені з голосами виборців, поданими проти питання всеукраїнського референдуму, запаковуються окремо. Пакет з документами всеукраїнського референдуму заклеюється, на пакеті зазначаються вид запакованих документів, номер територіального округу з всеукраїнського референдуму або позначення закордонного округу з всеукраїнського референдуму, номер дільниці з всеукраїнського референдуму, дата і час пакування, ставляться підписи усіх присутніх членів дільничної комісії з всеукраїнського референдуму та печатка дільничної комісії. На пакетах робиться відповідний напис "Так" або "Ні".

36. Запакування документів всеукраїнського референдуму у випадках, передбачених цим Законом, здійснюється таким чином, щоб без пошкодження відтиску печатки та самого пакета неможливо було вийняти з пакета або покласти в нього бюлетень для голосування чи інший документ.

Стаття 109. Протокол дільничної комісії з всеукраїнського референдуму про підрахунок голосів виборців на дільниці з всеукраїнського референдуму

1. Дільнична комісія з всеукраїнського референдуму на своєму засіданні складає протокол про підрахунок голосів виборців на дільниці з всеукраїнського референдуму. Форма бланка протоколу дільничної комісії з всеукраїнського референдуму про підрахунок голосів виборців на дільниці з всеукраїнського референдуму затверджується Центральною виборчою комісією не пізніше як за 30 днів до дня голосування.

2. До протоколу дільничної комісії з всеукраїнського референдуму про підрахунок голосів виборців на дільниці з всеукраїнського референдуму прописом та цифрами заносяться:

- 1) кількість бюлетенів для голосування, одержаних дільничною комісією з всеукраїнського референдуму або виготовлених нею з дозволу Центральної виборчої комісії;
- 2) кількість невикористаних бюлетенів для голосування;
- 3) кількість виборців, внесених до списку виборців на дільниці з всеукраїнського референдуму (на момент закінчення голосування);
- 4) кількість виборців, внесених на дільниці з всеукраїнського референдуму до витягу зі списку виборців для голосування за місцем перебування;
- 5) кількість виборців, які отримали бюлетені для голосування у приміщенні для голосування;
- 6) кількість виборців, які отримали бюлетені для голосування за місцем перебування;
- 7) кількість виборців, які взяли участь у голосуванні;
- 8) кількість бюлетенів для голосування, що не підлягають врахуванню;
- 9) кількість бюлетенів для голосування, визнаних недійсними;
- 10) кількість голосів виборців, поданих на підтримку питання всеукраїнського референдуму;
- 11) кількість голосів виборців, поданих проти питання всеукраїнського референдуму.

3. Протокол про підрахунок голосів виборців на дільниці з всеукраїнського референдуму складається дільничною комісією з всеукраїнського референдуму у кількості примірників, на чотири більший, ніж кількість осіб, які входять до складу дільничної комісії з всеукраїнського референдуму. Примірники зазначеного протоколу нумеруються і мають однакову юридичну силу.

4. У протоколі про підрахунок голосів виборців на дільниці з всеукраїнського референдуму зазначаються дата і час (година та хвилини) його підписання членами дільничної комісії з всеукраїнського референдуму. Кожен примірник протоколу підписується головою, заступником голови, секретарем та іншими членами дільничної комісії з всеукраїнського референдуму, які присутні на засіданні комісії. У разі незгоди з діями комісії чи результатами підрахунку голосів, зафіксованими у протоколі комісії, член комісії підписує протокол із приміткою "З окремою думкою". Письмовий виклад окремої думки додається до протоколу про підрахунок голосів виборців на дільниці з всеукраїнського референдуму. Зазначений протокол підписується та

засвідчується печаткою дільничної комісії з всеукраїнського референдуму лише після його остаточного заповнення.

Непідписання або відмова у підписанні протоколу окремими членами комісії не має правових наслідків для дійсності протоколу. У разі відсутності підпису члена дільничної комісії з всеукраїнського референдуму у протоколі про підрахунок голосів виборців на дільниці з всеукраїнського референдуму навпроти його прізвища зазначається причина відсутності підпису.

5. Перший і другий примірники протоколу про підрахунок голосів виборців на дільниці з всеукраїнського референдуму мають право підписати уповноважені особи суб'єктів процесу всеукраїнського референдуму, офіційні спостерігачі, присутні на засіданні дільничної комісії з всеукраїнського референдуму при підрахунку голосів виборців.

6. Забороняються заповнення протоколу про підрахунок голосів виборців на дільниці з всеукраїнського референдуму олівцем, а також внесення до протоколу будь-яких виправлень.

7. Якщо після підписання протоколу про підрахунок голосів виборців на дільниці з всеукраїнського референдуму, але до відправлення зазначеного протоколу разом із документацією всеукраїнського референдуму до Центральної виборчої комісії, окружної комісії з всеукраїнського референдуму дільнична комісія з всеукраїнського референдуму виявила в ньому неточності (описку чи помилку в цифрах), вона на тому самому засіданні розглядає питання щодо внесення змін до встановлених результатів голосування виборців на дільниці з всеукраїнського референдуму шляхом складення нового протоколу про підрахунок голосів виборців на дільниці з всеукраїнського референдуму з усуненням неточностей, на якому робиться позначка "Уточнений". При цьому перерахунок бюлетенів для голосування не проводиться. Протокол з позначкою "Уточнений" складається у кількості примірників, зазначеній у частині третій цієї статті, та підписується у порядку, встановленому частиною четвертою цієї статті. Про складення протоколу з позначкою "Уточнений" зазначається у протоколі засідання дільничної комісії з всеукраїнського референдуму.

8. Відомості протоколу дільничної комісії з всеукраїнського референдуму про підрахунок голосів виборців на дільниці з всеукраїнського референдуму формуються і передаються (за наявності технічної можливості) до Центральної виборчої комісії засобами автоматизованої інформаційно-телекомунікаційної системи в порядку, встановленому Центральною виборчою комісією.

9. Перший і другий примірники протоколу дільничної комісії з всеукраїнського референдуму про підрахунок голосів виборців на дільниці з всеукраїнського референдуму, а за наявності – і відповідні примірники протоколу з позначкою "Уточнений" запаковуються до пакета із спеціальною системою захисту. Пакет з документами всеукраїнського референдуму заклеюється, на пакеті зазначаються вид запакованих документів, номер територіального округу з всеукраїнського референдуму або позначення закордонного округу з всеукраїнського референдуму, номер дільниці з всеукраїнського референдуму, дата і час пакування, ставляться підписи усіх присутніх членів дільничної комісії з всеукраїнського референдуму та печатка дільничної комісії. На пакеті робиться напис "Протокол про підрахунок голосів". Третій примірник протоколу дільничної комісії з всеукраїнського референдуму про підрахунок голосів виборців на дільниці з всеукраїнського референдуму та відповідний примірник протоколу з позначкою "Уточнений" (за наявності) зберігаються у секретаря дільничної комісії з всеукраїнського референдуму. Четвертий примірник зазначеного протоколу невідкладно вивішується для загального ознайомлення у приміщенні дільничної комісії з всеукраїнського референдуму, а решта по одному примірнику протоколу видаються членам дільничної комісії з всеукраїнського референдуму.

10. Уповноваженим особам суб'єктів процесу всеукраїнського референдуму, офіційним спостерігачам, присутнім при підрахунку голосів виборців на дільниці з всеукраїнського референдуму, на їхнє прохання невідкладно видаються копії протоколу про підрахунок голосів виборців на дільниці з всеукраїнського референдуму, у тому числі з позначкою "Уточнений", засвідчені головою і секретарем дільничної комісії з всеукраїнського референдуму та скріплені печаткою дільничної комісії, з розрахунку не більш як по одній копії кожного протоколу для кожного суб'єкта процесу всеукраїнського референдуму.

11. Про видачу копій протоколу про підрахунок голосів виборців на дільниці з всеукраїнського референдуму складається акт за формою, встановленою Центральною виборчою комісією. В акті зазначаються список осіб, які одержали копії відповідного протоколу, номер примірника, дата і час одержання копій та проставляються підписи зазначених осіб. Акт підписується головою та секретарем дільничної комісії з всеукраїнського референдуму і скріплюється печаткою дільничної комісії. Акт запаковується у пакет разом з першим і другим примірниками протоколу дільничної комісії з всеукраїнського референдуму про підрахунок голосів виборців на дільниці з всеукраїнського референдуму.

12. Пакети з протоколами дільничної комісії з всеукраїнського референдуму про підрахунок голосів виборців на дільниці з всеукраїнського референдуму, бюлетенями для голосування, контрольними талонами і предметами, списками виборців, а також окремими думками членів дільничної комісії, викладеними у письмовій формі (за наявності), актами, заявами, скаргами та рішеннями, прийнятими комісією, невідкладно після закінчення засідання дільничної комісії доставляються до окружної комісії з всеукраїнського референдуму у порядку, визначеному частиною першою статті 111 цього Закону.

Стаття 110. Визнання дільничною комісією з всеукраїнського референдуму голосування на дільниці з всеукраїнського референдуму недійсним

1. Дільнична комісія з всеукраїнського референдуму може визнати голосування на дільниці з всеукраїнського референдуму недійсним у разі встановлення нею порушень вимог цього Закону, внаслідок яких неможливо достовірно встановити результати волевиявлення виборців, за таких обставин:

1) виявлення незаконного голосування (опускання бюлетеня для голосування до виборчої скриньки за виборців іншою особою, крім випадків, передбачених цим Законом; голосування особами, які не мають права голосу; голосування особами, які не включені до списку виборців на зазначеній дільниці з всеукраїнського референдуму або включені до нього безпідставно; голосування виборців більше ніж один раз) у кількості, що перевищує 5 відсотків кількості виборців, які отримали бюлетені для голосування на дільниці з всеукраїнського референдуму;

2) знищення або пошкодження виборчої скриньки (скриньок), що унеможливило встановлення змісту бюлетенів для голосування, якщо кількість таких бюлетенів перевищує 10 відсотків кількості виборців, які отримали бюлетені для голосування на дільниці з всеукраїнського референдуму;

3) виявлення у виборчих скриньках бюлетенів для голосування у кількості, що перевищує більш як на 10 відсотків кількість виборців, які отримали бюлетені на дільниці з всеукраїнського референдуму.

2. У разі виявлення обставин, зазначених у частині першій цієї статті, у кожному випадку дільнична комісія з всеукраїнського референдуму складає акт за формою та в порядку, встановленими Центральною виборчою комісією. Такий акт (акти) є підставою для

розгляду дільничною комісією з всеукраїнського референдуму питання про визнання недійсним голосування на зазначеній дільниці з всеукраїнського референдуму.

3. У разі прийняття дільничною комісією з всеукраїнського референдуму рішення про визнання голосування на дільниці з всеукраїнського референдуму недійсним протокол дільничної комісії з всеукраїнського референдуму про підрахунок голосів виборців на дільниці з всеукраїнського референдуму повинен містити лише відомості, зазначені у пунктах 1–6 частини другої статті 109 цього Закону. На місці інших відомостей ставиться прочерк. Протокол про підрахунок голосів виборців на дільниці з всеукраїнського референдуму складається дільничною комісією у порядку, встановленому статтею 109 цього Закону.

4. У разі прийняття рішення про визнання голосування на дільниці з всеукраїнського референдуму недійсним усі бюлетені для голосування, виявлені у виборчих скриньках, запаковуються. Пакет з документами всеукраїнського референдуму заклеюється, на пакеті зазначаються вид запакованих документів, номер територіального округу з всеукраїнського референдуму або позначення закордонного округу з всеукраїнського референдуму, номер дільниці з всеукраїнського референдуму, дата і час пакування, ставляться підписи усіх присутніх членів дільничної комісії з всеукраїнського референдуму та печатка дільничної комісії. На пакеті робиться напис "Бюлетені для голосування".

5. Рішення дільничної комісії з всеукраїнського референдуму про визнання голосування на дільниці референдуму недійсним та акт (акти), на підставі якого (яких) прийнято таке рішення, додаються до відповідного протоколу про підрахунок голосів виборців на дільниці з всеукраїнського референдуму, запаковуються та транспортуються до окружної комісії з всеукраїнського референдуму або Центральної виборчої комісії (щодо закордонного округу референдуму) в порядку, встановленому цим Законом.

Стаття 111. Порядок транспортування і передачі документів всеукраїнського референдуму до окружної комісії з всеукраїнського референдуму

1. Транспортування документів, зазначених у частині дванадцятій статті 109 цього Закону, здійснюється головою або заступником голови дільничної комісії з всеукраїнського референдуму та іншими двома членами зазначеної комісії (представниками як прихильників, так і

опонентів питання референдуму) під охороною у супроводі поліцейських, а в разі необхідності, за зверненням Центральної виборчої комісії, – співробітників Служби безпеки України. Інші члени дільничної комісії з всеукраїнського референдуму, уповноважені особи суб'єктів процесу всеукраїнського референдуму, офіційні спостерігачі за бажанням також можуть супроводжувати транспортування таких документів. Супроводження таких документів іншими особами забороняється. Під час транспортування документів забороняється розпечатувати пакети з бюлетенями та іншою документацією.

2. Секретар дільничної комісії з всеукраїнського референдуму, інші члени комісії, які не супроводжують транспортування документів до окружної комісії з всеукраїнського референдуму, залишаються у приміщенні дільничної комісії з всеукраїнського референдуму до отримання повідомлення про прийняття протоколів про підрахунок голосів виборців на дільниці з всеукраїнського референдуму окружною комісією з всеукраїнського референдуму. Під час транспортування документації печатка дільничної комісії з всеукраїнського референдуму та бланки протоколів про підрахунок голосів виборців на дільниці з всеукраїнського референдуму, не використані для складання протоколу з позначкою "Уточнений" до відправлення зазначених протоколів разом із документацією до окружної комісії з всеукраїнського референдуму, зберігаються у сейфі (металевій шафі) у приміщенні дільничної комісії з всеукраїнського референдуму.

3. Протокол про підрахунок голосів виборців на дільниці та інші документи дільничної комісії з всеукраїнського референдуму передаються відповідній окружній комісії з всеукраїнського референдуму на її засіданні.

4. Зміст протоколу про підрахунок голосів виборців на спеціальній дільниці з всеукраїнського референдуму, утворений на судні, що перебуває в день голосування у плаванні під Державним Прапором України, на полярній станції України, після його підписання членами дільничної комісії з всеукраїнського референдуму невідкладно передається дільничною комісією з всеукраїнського референдуму за допомогою технічних засобів зв'язку до відповідної окружної комісії з всеукраїнського референдуму з обов'язковою наступною передачею до неї першого і другого примірників протоколу про підрахунок голосів виборців на дільниці, інших документів, передбачених частиною дванадцятою статті 109 цього Закону.

5. Зміст протоколу про підрахунок голосів виборців на закордонній дільниці з всеукраїнського референдуму після його підписання членами дільничної комісії з всеукраїнського референдуму невідкладно передається дільничною комісією з всеукраїнського

референдуму за допомогою технічних засобів зв'язку до Центральної виборчої комісії з обов'язковою наступною передачею до неї першого і другого примірників протоколу про підрахунок голосів виборців на ділянці з всеукраїнського референдуму через відповідні центральні органи виконавчої влади в порядку, встановленому Центральною виборчою комісією. До протоколів додаються інші документи, передбачені частиною дванадцятою статті 109 цього Закону.

Стаття 112. Порядок прийняття та розгляду документів
дільничних комісій з всеукраїнського референдуму
окружною комісією з всеукраїнського референдуму

1. З моменту закінчення голосування окружна комісія з всеукраїнського референдуму розпочинає засідання, що продовжується безперервно до встановлення підсумків голосування у територіальному окрузі з всеукраїнського референдуму. На цей час члени окружної комісії з всеукраїнського референдуму не можуть залучатися до виконання інших функцій, крім участі у засіданні комісії з всеукраїнського референдуму.

2. Засідання окружної комісії з всеукраїнського референдуму оформляється протоколом безперервного засідання, що підписується головою або головуючим на засіданні, а також секретарем комісії або членом комісії, який виконував на зазначеному засіданні обов'язки секретаря. До протоколу додаються окремі думки членів окружної комісії, які брали участь у засіданні і не згодні з рішенням, прийнятим окружною комісією з всеукраїнського референдуму (за наявності).

3. На засіданні окружної комісії з всеукраїнського референдуму голова окружної комісії з всеукраїнського референдуму приймає запечатані пакети з протоколами дільничних комісій з всеукраїнського референдуму, розпечатує їх та оголошує зміст протоколів дільничних комісій з всеукраїнського референдуму про підрахунок голосів виборців на відповідних ділянках з всеукраїнського референдуму, а також приймає запечатані пакети з іншими документами всеукраїнського референдуму, передбаченими частиною дванадцятою статті 109 цього Закону. Час прийняття окружною комісією з всеукраїнського референдуму протоколу дільничної комісії з всеукраїнського референдуму про підрахунок голосів виборців на ділянці з всеукраїнського референдуму, перелік прийнятих документів всеукраїнського референдуму і занесені до протоколу про підрахунок голосів виборців на ділянці з всеукраїнського референдуму відомості,

оголошені головою окружної комісії з всеукраїнського референдуму, фіксуються у протоколі засідання окружної комісії.

4. При прийнятті документів дільничної комісії окружна комісія з всеукраїнського референдуму перевіряє комплектність документів та цілісність упаковки усіх пакетів з документами всеукраїнського референдуму. При цьому кожний член окружної комісії має право оглянути кожний пакет з документами. У разі повної комплектності документів всеукраїнського референдуму та цілісності упаковки усіх пакетів відкривається пакет з протоколом про підрахунок голосів виборців на дільниці з всеукраїнського референдуму та оголошуються відомості, зазначені у ньому.

За результатами розгляду документів дільничної комісії з всеукраїнського референдуму та скарг про порушення вимог цього Закону під час проведення голосування та підрахунку голосів виборців на дільниці з всеукраїнського референдуму, а також під час транспортування до окружної комісії з всеукраїнського референдуму документів всеукраїнського референдуму, що надійшли до окружної комісії з всеукраїнського референдуму на момент прийняття документів дільничної комісії, окружна комісія з всеукраїнського референдуму приймає одне з таких рішень:

1) прийняти документи всеукраїнського референдуму від дільничної комісії з всеукраїнського референдуму та врахувати відомості протоколу про підрахунок голосів виборців на дільниці з всеукраїнського референдуму при встановленні підсумків голосування в межах територіального округу з всеукраїнського референдуму;

2) відмовити у прийнятті протоколу про підрахунок голосів виборців на дільниці з всеукраїнського референдуму від дільничної комісії з всеукраїнського референдуму та зобов'язати дільничну комісію виправити виявлені недоліки;

3) провести повторний підрахунок голосів виборців на дільниці з всеукраїнського референдуму.

5. Рішення, передбачене частиною четвертою цієї статті, приймається шляхом голосування усіх присутніх на засіданні членів окружної комісії з всеукраїнського референдуму більшістю голосів і фіксується у протоколі засідання окружної комісії. Рішення, передбачені пунктами 2 чи 3 частини четвертої цієї статті, оформлюються у вигляді постанови окружної комісії з всеукраїнського референдуму та невідкладно вивіщуються для загального ознайомлення і транспортуються до Центральної виборчої комісії разом з іншою документацією референдуму.

6. Протокол дільничної комісії з всеукраїнського референдуму про підрахунок голосів виборців на дільниці з всеукраїнського референдуму розглядається окружною комісією з всеукраїнського референдуму після його оголошення. У разі виявлення у протоколі дільничної комісії з всеукраїнського референдуму про підрахунок голосів виборців на дільниці з всеукраїнського референдуму виправлень, помилок, неточностей окружна комісія з всеукраїнського референдуму своїм рішенням може зобов'язати дільничну комісію внести зміни до протоколу про підрахунок голосів виборців на дільниці з всеукраїнського референдуму відповідно до вимог частини сьомої статті 109 цього Закону, про що зазначається у протоколі засідання окружної комісії з всеукраїнського референдуму. Протягом часу розгляду зазначеного питання подані дільничною комісією з всеукраїнського референдуму до окружної комісії з всеукраїнського референдуму примірники протоколу про підрахунок голосів виборців на дільниці з всеукраїнського референдуму та додані до нього документи зберігаються в окружній комісії з всеукраїнського референдуму.

7. Дільнична комісія з всеукраїнського референдуму зобов'язана у строк, визначений окружною комісією з всеукраїнського референдуму, розглянути питання щодо внесення змін до протоколу про підрахунок голосів виборців без перерахунку бюлетенів. Відповідний протокол з позначкою "Уточнений" транспортується до окружної комісії з всеукраїнського референдуму в порядку, встановленому статтею 111 цього Закону. Час прийняття окружною комісією з всеукраїнського референдуму протоколу дільничної комісії з позначкою "Уточнений" і внесені до нього відомості фіксуються у протоколі засідання окружної комісії з всеукраїнського референдуму.

8. З моменту закінчення голосування та початку прийняття окружною комісією з всеукраїнського референдуму протоколів про підрахунок голосів на дільницях з всеукраїнського референдуму окружна комісія з всеукраїнського референдуму через автоматизовану інформаційно-телекомунікаційну систему надає Центральній виборчій комісії оперативну інформацію про підрахунок голосів на дільницях з всеукраїнського референдуму (далі – інформація про підрахунок голосів).

9. Невідкладно після оголошення головою окружної комісії з всеукраїнського референдуму (головуючим на засіданні комісії) змісту протоколу дільничної комісії з всеукраїнського референдуму голова (головуючий на засіданні) оголошує відомості протоколу та, за наявності, відповідних актів, передає системному адміністратору з метою внесення ним відповідних відомостей до бази даних

автоматизованої інформаційно-телекомунікаційної системи для перевірки їх повноти та коректності. Під час внесення таких відомостей системний адміністратор засобами автоматизованої інформаційно-телекомунікаційної системи перевіряє правильність заповнення протоколу.

У приміщенні, в якому здійснюються внесення та перевірка відомостей протоколу, мають право перебувати системний адміністратор, оператори автоматизованої інформаційно-телекомунікаційної системи, голова, заступник голови та секретар окружної комісії з всеукраїнського референдуму (головуючий на засіданні), члени комісії, уповноважені особи суб'єктів процесу всеукраїнського референдуму, офіційні спостерігачі.

10. У разі правильності заповнення протоколу системний адміністратор повинен:

1) роздрукувати інформацію про підрахунок голосів щодо відповідної дільниці референдуму, підписати та подати її для підпису голові, заступнику голови та секретарю окружної комісії з всеукраїнського референдуму (головуючому на засіданні) та членам комісії. Інформація про підрахунок голосів невідкладно надається для ознайомлення членам відповідної дільничної комісії з всеукраїнського референдуму, уповноваженим особам, офіційним спостерігачам. Зазначена інформація зберігається в окружній комісії з всеукраїнського референдуму до припинення повноважень комісії та передається ними до місцевих архівних установ разом з іншою документацією всеукраїнського референдуму;

2) засобами автоматизованої інформаційно-телекомунікаційної системи передати інформацію про підрахунок голосів до Центральної виборчої комісії.

11. У разі складання окружною комісією з всеукраїнського референдуму протоколу про повторний підрахунок голосів на дільниці з всеукраїнського референдуму відомості відповідного протоколу передаються до Центральної виборчої комісії в такому самому порядку, що й інформація про підрахунок голосів.

12. Після передачі до Центральної виборчої комісії відомостей про підрахунок голосів щодо усіх дільниць з всеукраїнського референдуму територіального округу засобами автоматизованої інформаційно-телекомунікаційної системи формуються і передаються до Центральної виборчої комісії відомості про підсумки голосування в територіальному окрузі.

Стаття 113. Повторний підрахунок голосів виборців на дільниці з всеукраїнського референдуму

1. За наявності скарг, підтверджених відповідно оформленими актами, складеними уповноваженими особами суб'єктів процесу всеукраїнського референдуму, офіційними спостерігачами, виборцями, про порушення вимог цього Закону під час проведення голосування та/або підрахунку голосів виборців на дільниці з всеукраїнського референдуму, що ставлять під сумнів результати підрахунку голосів виборців на зазначеній дільниці, а також за наявності акта або письмової скарги осіб, зазначених у частині першій статті 111 цього Закону, про порушення вимог цього Закону під час транспортування до окружної комісії з всеукраїнського референдуму протоколів про підрахунок голосів виборців на дільниці з всеукраїнського референдуму та інших документів окружна комісія з всеукраїнського референдуму може прийняти рішення про проведення повторного підрахунку голосів виборців на дільниці з всеукраїнського референдуму.

2. У разі неможливості усунення неточностей у протоколі дільничної комісії з всеукраїнського референдуму без перерахунку бюлетенів, а також у разі наявності ознак розпечатування пакетів із запакованими документами дільничної комісії окружна комісія з всеукраїнського референдуму зобов'язана прийняти рішення про повторний підрахунок голосів виборців на відповідній дільниці з всеукраїнського референдуму.

3. Протоколи про підрахунок голосів виборців на дільниці з всеукраїнського референдуму та запечатані пакети з іншими документами дільничної комісії з всеукраїнського референдуму до проведення повторного підрахунку голосів виборців на дільниці окружною комісією з всеукраїнського референдуму зберігаються у приміщенні, в якому відбувається засідання окружної комісії.

4. Повторний підрахунок голосів виборців на дільниці з всеукраїнського референдуму здійснюється окружною комісією з всеукраїнського референдуму після розгляду і прийняття протоколів та інших документів від усіх дільничних комісій з всеукраїнського референдуму у порядку, встановленому статтею 108 цього Закону. У повторному підрахунку окружною комісією з всеукраїнського референдуму голосів виборців на дільниці з всеукраїнського референдуму мають право брати участь усі члени такої дільничної комісії, а також можуть бути присутніми уповноважені особи суб'єктів процесу всеукраїнського референдуму, офіційні спостерігачі.

5. Окружна комісія з всеукраїнського референдуму за результатами повторного підрахунку голосів виборців на дільниці з всеукраїнського референдуму складає протокол про повторний підрахунок голосів виборців на відповідній дільниці з всеукраїнського референдуму за формою, встановленою Центральною виборчою комісією. Зазначений протокол повинен містити відомості, передбачені частиною другою статті 109 цього Закону.

6. Протокол про повторний підрахунок голосів виборців на відповідній дільниці з всеукраїнського референдуму складається окружною комісією з всеукраїнського референдуму у кількості примірників, на чотири більшій, ніж кількість осіб, які входять до складу окружної комісії з всеукраїнського референдуму. Примірники протоколу нумеруються і мають однакову юридичну силу. Усі примірники протоколу підписуються присутніми членами окружної комісії з всеукраїнського референдуму та членами дільничної комісії з всеукраїнського референдуму, які брали участь у повторному підрахунку голосів виборців на відповідній дільниці з всеукраїнського референдуму, та засвідчуються печаткою окружної комісії з всеукраїнського референдуму. Відомості протоколу оголошуються у процесі його складання в порядку, передбаченому статтями 108–110 цього Закону. Перший та другий примірники кожного протоколу мають право підписати уповноважені особи суб'єктів процесу всеукраїнського референдуму, офіційні спостерігачі, які були присутні при повторному підрахунку голосів виборців.

Непідписання або відмова у підписанні протоколу окремими членами комісії не мають правових наслідків для дійсності протоколу. У разі відсутності у протоколі підпису члена комісії біля його прізвища зазначається причина відсутності підпису.

7. Окружна комісія з всеукраїнського референдуму може прийняти рішення про визнання голосування на дільниці з всеукраїнського референдуму недійсним у разі виявлення при повторному підрахунку голосів виборців на відповідній дільниці з всеукраїнського референдуму обставин, зазначених у частині першій статті 110 цього Закону.

8. У разі визнання голосування на дільниці з всеукраїнського референдуму недійсним при повторному підрахунку голосів протокол окружної комісії з всеукраїнського референдуму про повторний підрахунок голосів виборців на зазначеній дільниці складається у порядку, встановленому частинами п'ятою і шостою цієї статті, та повинен містити лише відомості, зазначені у пунктах 1–6 частини другої статті 109 цього Закону. На місці інших відомостей ставиться прочерк.

9. Перший примірник протоколу окружної комісії з всеукраїнського референдуму про повторний підрахунок голосів виборців на дільниці з всеукраїнського референдуму разом з відповідним протоколом дільничної комісії з всеукраїнського референдуму про підрахунок голосів виборців на дільниці з всеукраїнського референдуму, рішення окружної комісії з всеукраїнського референдуму про визнання голосування на дільниці з всеукраїнського референдуму недійсним додаються до протоколу окружної комісії з всеукраїнського референдуму про підсумки голосування у відповідному територіальному окрузі з всеукраїнського референдуму. Другий примірник протоколу окружної комісії з всеукраїнського референдуму про повторний підрахунок голосів виборців на дільниці з всеукраїнського референдуму зберігається у секретаря окружної комісії, третій – передається відповідній дільничній комісії з всеукраїнського референдуму, четвертий – невідкладно вивішується для загального ознайомлення у приміщенні окружної комісії з всеукраїнського референдуму, а решта по одному примірнику видається членам окружної комісії з всеукраїнського референдуму.

Стаття 114. Встановлення підсумків голосування в межах територіального округу з всеукраїнського референдуму

1. Окружна комісія з всеукраїнського референдуму після прийняття і розгляду протоколів дільничних комісій з всеукраїнського референдуму про підрахунок голосів виборців на дільницях з всеукраїнського референдуму, у тому числі з позначкою "Уточнений", на підставі протоколів дільничних комісій з всеукраїнського референдуму про підрахунок голосів виборців на дільницях з всеукраїнського референдуму та повідомлень про зміст таких протоколів дільничних комісій з всеукраїнського референдуму, переданих за допомогою технічних засобів зв'язку зі спеціальних дільниць з всеукраїнського референдуму, утворених на суднах, що перебувають у день голосування у плаванні під Державним Прапором України, на полярній станції України, а в разі повторного підрахунку голосів виборців – також протоколів окружної комісії з всеукраїнського референдуму про повторний підрахунок голосів виборців на відповідних дільницях з всеукраїнського референдуму встановлює:

1) кількість бюлетенів для голосування, одержаних окружною комісією з всеукраїнського референдуму;

2) кількість бюлетенів для голосування, погашених окружною комісією з всеукраїнського референдуму;

3) кількість бюлетенів для голосування, одержаних дільничними комісіями з всеукраїнського референдуму територіального округу з всеукраїнського референдуму та виготовлених ними з дозволу Центральної виборчої комісії;

4) кількість невикористаних бюлетенів для голосування, погашених дільничними комісіями з всеукраїнського референдуму територіального округу з всеукраїнського референдуму;

5) кількість виборців, внесених до витягів зі списку виборців на дільницях з всеукраїнського референдуму територіального округу з всеукраїнського референдуму;

6) кількість виборців, які отримали бюлетені для голосування в територіальному окрузі з всеукраїнського референдуму у приміщенні для голосування;

7) кількість виборців, які отримали бюлетені для голосування в територіальному окрузі з всеукраїнського референдуму за місцем перебування;

8) загальну кількість виборців, внесених до списків виборців на дільницях з всеукраїнського референдуму територіального округу з всеукраїнського референдуму;

9) кількість виборців, які отримали бюлетені для голосування в межах територіального округу з всеукраїнського референдуму;

10) кількість бюлетенів для голосування, що не підлягають врахуванню, виявлених на дільницях з всеукраїнського референдуму територіального округу з всеукраїнського референдуму;

11) загальну кількість виборців, які взяли участь у голосуванні в межах територіального округу з всеукраїнського референдуму;

12) кількість бюлетенів для голосування, визнаних недійсними;

13) кількість голосів виборців, поданих на підтримку питання всеукраїнського референдуму;

14) кількість голосів виборців, поданих проти питання всеукраїнського референдуму.

2. Відомості про підсумки голосування в межах територіального округу з всеукраїнського референдуму цифрами і прописом вносяться до протоколу окружної комісії з всеукраїнського референдуму про підсумки голосування в межах територіального округу. Відомості, зазначені у частині першій цієї статті, вносяться до протоколу цифрами щодо кожної дільниці з всеукраїнського референдуму, що входить до

складу територіального округу з всеукраїнського референдуму, а також сумарно цифрами і прописом щодо територіального округу з всеукраїнського референдуму.

3. Протокол про підсумки голосування в межах територіального округу з всеукраїнського референдуму складається окружною комісією з всеукраїнського референдуму в кількості примірників, на три більший, ніж кількість осіб, які входять до складу окружної комісії. Примірники протоколу нумеруються і мають однакову юридичну силу.

4. Забороняється заповнювати протокол про підсумки голосування в межах територіального округу з всеукраїнського референдуму олівцем, підписувати та засвідчувати його печаткою окружної комісії з всеукраїнського референдуму до остаточного заповнення протоколу.

5. Протокол про підсумки голосування в межах територіального округу з всеукраїнського референдуму підписується головою, заступником голови, секретарем та іншими членами окружної комісії з всеукраїнського референдуму, присутніми на засіданні комісії, та засвідчується печаткою окружної комісії з всеукраїнського референдуму. У протоколі зазначаються дата і час (година і хвилини) його підписання членами окружної комісії з всеукраїнського референдуму. У разі незгоди із встановленими підсумками голосування, зафіксованими у протоколі окружної комісії з всеукраїнського референдуму, член комісії підписує протокол із приміткою "З окремою думкою". Письмовий виклад окремої думки додається до протоколу про підсумки голосування. Перший примірник протоколу мають право підписати уповноважені особи, офіційні спостерігачі, присутні при встановленні підсумків голосування в межах територіального округу з всеукраїнського референдуму.

Непідписання або відмова у підписанні протоколу окремими членами окружної комісії з всеукраїнського референдуму не має правових наслідків для дійсності протоколу. У разі відсутності у протоколі підпису члена комісії з всеукраїнського референдуму навпроти його прізвища зазначається причина відсутності підпису.

6. Якщо після підписання протоколу про підсумки голосування в межах територіального округу з всеукраїнського референдуму до відправки його до Центральної виборчої комісії окружна комісія з всеукраїнського референдуму виявила в ньому неточності (описку чи помилку в цифрах), вона на тому самому засіданні розглядає питання про внесення змін до протоколу про підсумки голосування в межах територіального округу з всеукраїнського референдуму шляхом складання нового протоколу, на якому робиться позначка "Уточнений". Протокол з позначкою "Уточнений" виготовляється і підписується у

порядку та в кількості примірників, встановлених цією статтею. Складання окружною комісією з всеукраїнського референдуму протоколу з позначкою "Уточнений" на іншому засіданні комісії без доручення Центральної виборчої комісії не допускається.

7. Перший примірник протоколу окружної комісії з всеукраїнського референдуму про підсумки голосування в межах територіального округу з всеукраїнського референдуму та перший примірник протоколу з позначкою "Уточнений" (за наявності) запаковуються до пакета зі спеціальною системою захисту. Пакет з документами всеукраїнського референдуму заклеюється, на пакеті зазначаються вид запакованих документів, номер територіального округу з всеукраїнського референдуму, дата і час пакування, ставляться підписи всіх присутніх членів окружної комісії з всеукраїнського референдуму та печатка окружної комісії. На пакеті робиться напис "Протокол про підсумки голосування".

8. Перший примірник протоколу окружної комісії з всеукраїнського референдуму про підсумки голосування в межах територіального округу з всеукраїнського референдуму, а в разі внесення змін до цього протоколу – протокол, у якому були допущені неточності (описки чи помилки в цифрах), та протокол з позначкою "Уточнений" разом з відповідними протоколами та актами дільничних комісій з всеукраїнського референдуму, рішеннями, прийнятими на підставі зазначених актів, та, за наявності, протоколами окружної комісії з всеукраїнського референдуму про повторний підрахунок голосів виборців на відповідній дільниці з всеукраїнського референдуму, окремими думками членів окружної комісії з всеукраїнського референдуму, викладеними у письмовій формі, заявами і скаргами про порушення окружною комісією з всеукраїнського референдуму порядку встановлення підсумків голосування в межах територіального округу з всеукраїнського референдуму та рішеннями, прийнятими окружною комісією з всеукраїнського референдуму за результатами їх розгляду, окружна комісія з всеукраїнського референдуму транспортує до Центральної виборчої комісії. Другий примірник протоколу зберігається в окружній комісії з всеукраїнського референдуму, третій – невідкладно вивіщується для загального ознайомлення у приміщенні окружної комісії, а решта по одному примірнику видається членам окружної комісії з всеукраїнського референдуму.

9. Транспортування документів всеукраїнського референдуму, зазначених у частині восьмій цієї статті, здійснюється головою окружної комісії з всеукраїнського референдуму або його заступником та двома членами цієї комісії, уповноваженими на це її рішенням, за

умови, що вони є представниками прихильників та опонентів питання референдуму. За своїм бажанням інші члени відповідної комісії з всеукраїнського референдуму, уповноважені особи суб'єктів процесу всеукраїнського референдуму, офіційні спостерігачі можуть супроводжувати транспортування документів референдуму. Супроводження транспортування документів всеукраїнського референдуму іншими особами забороняється.

10. Окружна комісія з всеукраїнського референдуму зобов'язана встановити підсумки голосування в межах територіального округу з всеукраїнського референдуму не пізніше ніж на п'ятий день після проведення голосування незалежно від кількості дільниць у відповідному окрузі, щодо яких прийнято рішення про визнання голосування на дільниці недійсним. Визнання голосування недійсним у межах територіального округу з всеукраїнського референдуму забороняється. Протокол про підсумки голосування у межах територіального округу з всеукраїнського референдуму разом із документами референдуму, зазначеними у частині восьмій цієї статті, не пізніше наступного дня з дня підписання подаються до Центральної виборчої комісії.

11. Відомості про підсумки голосування в територіальному окрузі з всеукраїнського референдуму формуються і передаються до Центральної виборчої комісії засобами автоматизованої інформаційно-телекомунікаційної системи лише після передачі до Центральної виборчої комісії відомостей про підрахунок голосів виборців щодо всіх дільниць з всеукраїнського референдуму такого територіального округу засобами цієї системи.

12. У разі ненадходження до Центральної виборчої комісії протоколу окружної комісії з всеукраїнського референдуму про підсумки голосування в межах територіального округу з всеукраїнського референдуму у строки, визначені цим Законом, Центральна виборча комісія здійснює повноваження відповідної окружної комісії з всеукраїнського референдуму щодо встановлення підсумків голосування в межах відповідного територіального округу з всеукраїнського референдуму.

Стаття 115. Встановлення підсумків голосування в межах закордонного округу з всеукраїнського референдуму

1. Центральна виборча комісія на своєму засіданні приймає, розглядає та оголошує протоколи дільничних комісій з всеукраїнського референдуму про підсумки голосування виборців на закордонних

дільницях з всеукраїнського референдуму або повідомлення про зміст відповідних протоколів, передані засобами автоматизованої інформаційно-телекомунікаційної системи відповідно до частини восьмої статті 109 цього Закону.

2. Центральна виборча комісія після прийняття і розгляду протоколів дільничних комісій закордонних дільниць з всеукраїнського референдуму про підрахунок голосів виборців на дільницях з всеукраїнського референдуму на тому самому засіданні на підставі протоколів дільничних комісій з всеукраїнського референдуму про підрахунок голосів виборців на дільницях з всеукраїнського референдуму та повідомлень про зміст таких протоколів дільничних комісій закордонних дільниць з всеукраїнського референдуму, переданих за допомогою технічних засобів зв'язку, встановлює в межах закордонного округу з всеукраїнського референдуму відомості, передбачені частиною першою статті 114 цього Закону.

3. Відомості про підсумки голосування виборців у межах закордонного округу з всеукраїнського референдуму оголошуються на засіданні Центральної виборчої комісії та вносяться цифрами і прописом до протоколу Центральної виборчої комісії про підсумки голосування в межах закордонного округу з всеукраїнського референдуму.

4. Протокол, зазначений у частині третій цієї статті, складається у порядку, передбаченому частинами першою – четвертою статті 114 цього Закону.

5. Протокол, зазначений у частині третій цієї статті, складається у двох примірниках. Протокол підписується Головою, заступниками Голови, секретарем та іншими членами Центральної виборчої комісії, присутніми на засіданні, та засвідчується печаткою Центральної виборчої комісії.

У протоколі зазначаються дата і час (година і хвилини) його підписання членами Центральної виборчої комісії. У разі незгоди із встановленими підсумками голосування, зафіксованими у протоколі Центральної виборчої комісії, член Центральної виборчої комісії підписує протокол із приміткою "З окремою думкою". Письмовий виклад окремої думки додається до протоколу про підсумки голосування. Перший примірник протоколу мають право підписати представники суб'єктів процесу всеукраїнського референдуму в Центральній виборчій комісії, уповноважені особи суб'єктів процесу всеукраїнського референдуму в загальнодержавному окрузі з всеукраїнського референдуму, присутні при встановленні підсумків голосування в межах закордонного округу з всеукраїнського референдуму.

Непідписання або відмова у підписанні протоколу окремими членами Центральної виборчої комісії не має правових наслідків для дійсності протоколу. У разі відсутності у протоколі підпису члена комісії навпроти його прізвища зазначається причина відсутності підпису.

6. Представнику суб'єкта процесу всеукраїнського референдуму в Центральній виборчій комісії на його прохання невідкладно надається копія протоколу Центральної виборчої комісії про підсумки голосування в межах закордонного округу з всеукраїнського референдуму, у тому числі протоколу з позначкою "Уточнений". Зазначена копія засвідчується на кожній сторінці Головою та секретарем Центральної виборчої комісії і скріплюється печаткою Центральної виборчої комісії.

7. Центральна виборча комісія встановлює підсумки голосування в межах закордонного округу з всеукраїнського референдуму незалежно від кількості закордонних дільниць з всеукраїнського референдуму, на яких голосування визнано недійсним. Визнання голосування недійсним у межах закордонного округу з всеукраїнського референдуму не допускається.

Стаття 116. Порядок електронного голосування на всеукраїнському референдумі та встановлення його результатів

1. В електронному голосуванні можуть взяти участь виборці, включені до списку виборців спеціальної дільниці з електронного голосування. Електронне голосування здійснюється засобами автоматизованої інформаційно-телекомунікаційної системи.

2. Про дату, час електронного голосування Центральна виборча комісія публікує повідомлення на своєму офіційному веб-сайті в автоматизованій інформаційно-телекомунікаційній системі.

Дата і час електронного голосування мають збігатися з датою і часом голосування бюлетенями у паперовому вигляді на звичайних та закордонних дільницях з всеукраїнського референдуму.

Разом з повідомленням публікується роз'яснення щодо порядку електронного голосування. Також публікується інформація, яка забезпечує виборцю можливість ознайомитися з питанням, що виноситься на всеукраїнський референдум, текстом законопроекту, що пропонується затвердити на всеукраїнському референдумі, а в разі якщо на всеукраїнському референдумі пропонується визнати закон

України (окремі його положення) таким, що втратив чинність, – текст такого закону України (його окремих положень).

3. Після завершення часу для електронного голосування дільнична комісія з електронного голосування на підставі даних автоматизованої інформаційно-телекомунікаційної системи на своєму засіданні встановлює такі відомості:

1) загальна кількість виборців, включених до списку виборців для електронного голосування;

2) загальна кількість виборців, які взяли участь в електронному голосуванні;

3) кількість голосів виборців, поданих на підтримку питання всеукраїнського референдуму;

4) кількість голосів виборців, поданих проти питання всеукраїнського референдуму.

4. Після встановлення відомостей, передбачених частиною третьою цієї статті, вони оголошуються на засіданні дільничної комісії з електронного голосування та вносяться цифрами і прописом до протоколу дільничної комісії з електронного голосування про підсумки електронного голосування на всеукраїнському референдумі.

5. Протокол, зазначений у частині четвертій цієї статті, складається у двох примірниках. Протокол підписується головою, заступником голови, секретарем та іншими членами дільничної комісії з електронного голосування, присутніми на засіданні, та засвідчується печаткою. У протоколі зазначаються дата і час (година і хвилини) його підписання.

У разі незгоди із встановленими підсумками електронного голосування, зафіксованими у протоколі дільничної комісії з електронного голосування про підсумки електронного голосування на всеукраїнському референдумі, член дільничної комісії з електронного голосування підписує протокол із приміткою "З окремою думкою". Письмовий виклад окремої думки додається до протоколу про підсумки голосування. Перший примірник протоколу мають право підписати представник ініціативної групи у Центральній виборчій комісії, уповноважені особи в загальнодержавному окрузі з всеукраїнського референдуму, присутні при встановленні підсумків електронного голосування.

Непідписання або відмова у підписанні протоколу окремими членами дільничної комісії з електронного голосування не має правових наслідків для дійсності протоколу.

6. Якщо після підписання протоколу дільничної комісії з електронного голосування про підсумки електронного голосування, але до встановлення результатів всеукраїнського референдуму, дільнична комісія з електронного голосування виявила в ньому помилки (арифметичні неточності), вона на тому самому засіданні розглядає питання про внесення змін до встановлених результатів голосування виборців шляхом складання нового протоколу про підсумки електронного голосування з усуненням неточностей, на якому робиться позначка "Уточнений". Протокол з позначкою "Уточнений" складається у кількості примірників, зазначеній у частині п'ятій цієї статті, та підписується у порядку, встановленому частиною п'ятою цієї статті. Про складання протоколу з позначкою "Уточнений" зазначається у протоколі засідання дільничної комісії з електронного голосування.

7. Представнику суб'єкта процесу всеукраїнського референдуму в Центральній виборчій комісії на його прохання невідкладно надається копія протоколу (у тому числі з позначкою "Уточнений") дільничної комісії з електронного голосування про підсумки електронного голосування. Зазначені копії засвідчуються на кожній сторінці головою та секретарем дільничної комісії з електронного голосування і скріплюються печаткою.

Стаття 117. Встановлення результатів всеукраїнського референдуму

1. Центральна виборча комісія на своєму засіданні не пізніше як на десятий день з дня голосування встановлює результати всеукраїнського референдуму та складає відповідний протокол на підставі:

1) протоколів окружних комісій з всеукраїнського референдуму про підсумки голосування в межах відповідних територіальних округів з всеукраїнського референдуму (у тому числі з позначкою "Уточнений");

2) протоколу Центральної виборчої комісії про підсумки голосування у закордонному окрузі з всеукраїнського референдуму;

3) даних про підсумки електронного голосування, затверджених Центральною виборчою комісією.

2. До протоколу про результати всеукраїнського референдуму вносяться прописом та цифрами такі відомості:

1) кількість бюлетенів для голосування, виготовлених на замовлення Центральної виборчої комісії;

- 2) кількість невикористаних бюлетенів для голосування, погашених Центральною виборчою комісією;
- 3) кількість бюлетенів для голосування, одержаних окружними комісіями з всеукраїнського референдуму;
- 4) кількість невикористаних бюлетенів для голосування, погашених окружними комісіями з всеукраїнського референдуму;
- 5) кількість бюлетенів для голосування, отриманих дільничними комісіями з всеукраїнського референдуму та виготовлених ними з дозволу Центральної виборчої комісії;
- 6) кількість невикористаних бюлетенів для голосування, погашених дільничними комісіями з всеукраїнського референдуму;
- 7) кількість виборців, внесених до списків виборців;
- 8) кількість виборців, які отримали бюлетені у приміщенні для голосування;
- 9) кількість виборців, які отримали бюлетені для голосування за місцем перебування;
- 10) загальна кількість виборців, які отримали бюлетені для голосування;
- 11) кількість бюлетенів для голосування, визнаних недійсними;
- 12) кількість виборців, які взяли участь в електронному голосуванні;
- 13) загальна кількість виборців, які взяли участь у голосуванні;
- 14) кількість бюлетенів для голосування, що не підлягають врахуванню;
- 15) кількість голосів виборців, поданих на підтримку питання всеукраїнського референдуму;
- 16) кількість голосів виборців, поданих проти питання всеукраїнського референдуму.

3. У разі ненадходження до Центральної виборчої комісії у строки, передбачені цим Законом, протоколу окружної комісії з всеукраїнського референдуму про встановлення підсумків голосування у територіальному окрузі з всеукраїнського референдуму (у тому числі з позначкою "Уточнений") Центральна виборча комісія встановлює результати всеукраїнського референдуму в зазначеному окрузі на підставі протоколів дільничних комісій з всеукраїнського референдуму та інших документів референдуму, які вона витребувала у відповідній окружній комісії з всеукраїнського референдуму та отримала від суб'єктів процесу всеукраїнського референдуму.

4. Відомості про підсумки голосування цифрами і прописом вносяться до протоколу Центральної виборчої комісії про результати всеукраїнського референдуму. Відомості, передбачені частиною другою цієї статті, вносяться цифрами щодо кожного територіального (у тому числі закордонного) округу з всеукраїнського референдуму, а також сумарно цифрами і прописом щодо загальнодержавного округу з всеукраїнського референдуму.

5. Протокол Центральної виборчої комісії про результати всеукраїнського референдуму складається у двох примірниках. Протокол підписується Головою, заступниками Голови, секретарем та іншими членами Центральної виборчої комісії, присутніми на засіданні Центральної виборчої комісії. У протоколі зазначаються дата і час (година і хвилини) його підписання членами Центральної виборчої комісії. Зазначений протокол засвідчується печаткою Центральної виборчої комісії. У разі незгоди з відомостями, зазначеними у протоколі, член Центральної виборчої комісії має право викласти у письмовій формі свою окрему думку, яка додається до протоколу.

Непідписання або відмова у підписанні протоколу окремими членами Центральної виборчої комісії не має правових наслідків для дійсності протоколу. У разі відсутності у протоколі підпису члена комісії навпроти його прізвища зазначається причина відсутності підпису.

Перший примірник протоколу мають право підписати представники суб'єктів процесу всеукраїнського референдуму в Центральній виборчій комісії, уповноважені особи суб'єктів процесу всеукраїнського референдуму в загальнодержавному окрузі з всеукраїнського референдуму, присутні при встановленні результатів всеукраїнського референдуму.

6. Всеукраїнський референдум вважається таким, що відбувся, якщо участь у голосуванні на референдумі взяли не менш як 50 відсотків виборців, включених до Державного реєстру виборців.

7. Закон, що передбачає внесення змін до розділів I, III, XIII Конституції України, або закон про ратифікацію міжнародного договору, що передбачає зміну території України, винесений на всеукраїнський референдум, вважається затвердженим, законопроект про втрату чинності законом України або окремими його положеннями – прийнятим, а питання загальнодержавного значення, винесене на всеукраїнський референдум, – підтриманим, якщо за це проголосували більше половини виборців, які взяли участь у голосуванні.

8. У разі якщо кількість виборців, які взяли участь у голосуванні на всеукраїнському референдумі, менша, ніж кількість виборців, передбачена частиною шостою цієї статті, або якщо за відповідне питання, винесене на всеукраїнський референдум, який відбувся, проголосувало менше половини виборців, які взяли участь у голосуванні, Центральна виборча комісія приймає рішення про визнання закону, який передбачає внесення змін до розділів I, III, XIII Конституції України, або закону про ратифікацію міжнародного договору, що передбачає зміну території України, не затвердженим, законопроекту про втрату чинності законом України або окремими його положеннями – не прийнятим, а питання загальнодержавного значення, винесене на всеукраїнський референдум, – не підтриманим.

Стаття 118. Офіційне оголошення результатів всеукраїнського референдуму

1. Якщо дії Центральної виборчої комісії щодо складання протоколу про результати всеукраїнського референдуму не оскаржені до суду в порядку, встановленому Кодексом адміністративного судочинства України, Центральна виборча комісія не пізніше як на п'ятий день з дня встановлення результатів всеукраїнського референдуму офіційно оголошує результати всеукраїнського референдуму на своєму засіданні та своє рішення, прийняте відповідно до статті 117 цього Закону.

Стаття 119. Офіційне опублікування закону, затвердженого (прийнятого) на всеукраїнському референдумі

1. Затверджений (прийнятий) на всеукраїнському референдумі закон протягом п'яти днів після офіційного оголошення Центральною виборчою комісією результатів всеукраїнського референдуму офіційно оприлюднюється в порядку, встановленому Конституцією України та Регламентом Верховної Ради України.

2. Закон, затверджений (прийнятий) на всеукраїнському референдумі, датується днем проведення всеукраїнського референдуму із зазначенням про його затвердження (прийняття) всеукраїнським референдумом.

Розділ XI
ПРАВОВІ НАСЛІДКИ ВСЕУКРАЇНСЬКОГО РЕФЕРЕНДУМУ

Стаття 120. Правові наслідки всеукраїнського референдуму щодо затвердження закону про внесення змін до розділів I, III, XIII Конституції України та щодо зміни території України

1. Затверджений на всеукраїнському референдумі закон України, що передбачає внесення змін до розділів I, III, XIII Конституції України, закон України про ратифікацію міжнародного договору, що передбачає зміну території України, набирає чинності через десять днів з дня його офіційного оприлюднення, якщо інше не передбачено самим законом, але не раніше дня його офіційного опублікування.

Стаття 121. Зберігання документації з всеукраїнського референдуму, іншої документації комісій з всеукраїнського референдуму і матеріальних цінностей

1. Центральна виборча комісія, окружні комісії з всеукраїнського референдуму після офіційного оголошення результатів всеукраїнського референдуму або припинення процесу всеукраїнського референдуму передають документацію з всеукраїнського референдуму, іншу документацію комісій з всеукраїнського референдуму до відповідних центральної або місцевих архівних установ.

Документація з всеукраїнського референдуму, що не підлягає внесенню до Національного архівного фонду, передається комісіями з всеукраїнського референдуму до місцевих архівних установ, утворених органами влади Автономної Республіки Крим, місцевими органами виконавчої влади чи органами місцевого самоврядування відповідно до Закону України "Про Національний архівний фонд та архівні установи".

2. Перелік документації з всеукраїнського референдуму, іншої документації комісій з всеукраїнського референдуму, що підлягає зберіганню в державних та місцевих архівних установах, і порядок її передачі до таких установ визначаються Центральною виборчою комісією за погодженням із центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері архівної справи.

3. Місцеві органи виконавчої влади, органи влади Автономної Республіки Крим та органи місцевого самоврядування після припинення повноважень комісій з всеукраїнського референдуму, утворених на тимчасовій основі, зобов'язані забезпечити збереження виборчих скриньок, кабін для голосування, печаток, штампів зазначених комісій, методичної літератури, що надавалися їм на період процесу всеукраїнського референдуму, інших матеріальних цінностей, необхідних для забезпечення процесу всеукраїнського референдуму.

У разі утворення регіональних та/або територіальних представництв Центральної виборчої комісії зазначені матеріальні цінності можуть бути передані їм на зберігання в порядку, встановленому Центральною виборчою комісією. Місцеві органи виконавчої влади, органи влади Автономної Республіки Крим та органи місцевого самоврядування зобов'язані забезпечити відповідні представництва Центральної виборчої комісії необхідними приміщеннями для зберігання матеріальних цінностей, а також виділити приміщення місцевим архівним установам для тимчасового зберігання документації з всеукраїнського референдуму.

4. Протоколи комісій з всеукраїнського референдуму про підрахунок голосів виборців на дільницях, про підсумки голосування в територіальних округах, бюлетені для голосування, контрольні талони бюлетенів для голосування, списки виборців, акти, заяви, скарги про порушення вимог цього Закону під час проведення голосування і підрахунку голосів виборців, інші протоколи та рішення комісій з всеукраїнського референдуму зберігаються у місцевих державних архівних установах протягом п'яти років з дня офіційного оголошення результатів всеукраїнського референдуму або припинення процесу всеукраїнського референдуму, після чого знищуються у встановленому порядку.

5. Державні, місцеві архівні установи забезпечують доступ до документації з всеукраїнського референдуму у порядку, встановленому законодавством.

Стаття 122. Правові наслідки всеукраїнського референдуму за народною ініціативою

1. Прийнятий на всеукраїнському референдумі за народною ініціативою закон України про визнання таким, що втратив чинність, закону України або окремих положень закону України набирає

чинності через десять днів з дня його офіційного оприлюднення, якщо інше не передбачено самим законом, але не раніше дня його офіційного опублікування.

2. Питання всеукраїнського референдуму про втрату чинності законом України або окремими його положеннями, не підтримане виборцями на всеукраїнському референдумі за народною ініціативою, може бути повторно винесено на всеукраїнський референдум за народною ініціативою не раніше як через рік з дня офіційного оголошення результатів всеукраїнського референдуму за народною ініціативою.

3. Закон України або окремі його положення, що втратили чинність за результатами всеукраїнського референдуму, не можуть бути прийняті Верховною Радою України у тій самій редакції протягом трьох років з дня втрати ними чинності.

4. Питання загальнодержавного значення, підтримане за результатами всеукраїнського референдуму за народною ініціативою виборцями згідно з частиною сьомою статті 117 цього Закону, є обов'язковим для виконання (реалізації) відповідними органами державної влади, їх посадовими особами.

Якщо для виконання (реалізації) рішення Українського народу про підтримку питання загальнодержавного значення на всеукраїнському референдумі за народною ініціативою необхідно прийняти закон, Кабінет Міністрів України протягом шести місяців з дня офіційного оголошення результатів всеукраїнського референдуму зобов'язаний подати до Верховної Ради України законопроект на виконання (реалізацію) рішення Українського народу про підтримку такого питання, а Верховна Рада України – розглянути внесений законопроект.

Виборець має право оскаржити до суду бездіяльність Кабінету Міністрів України у формі невнесення до Верховної Ради України законопроекту на виконання (реалізацію) рішення Українського народу про підтримку питання загальнодержавного значення на всеукраїнському референдумі за народною ініціативою та бездіяльність Верховної Ради України у формі нерозгляду такого законопроекту у разі його внесення Кабінетом Міністрів України.

Розділ XII
ОСКАРЖЕННЯ ПОРУШЕНЬ ЗАКОНОДАВСТВА
ПРО ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ РЕФЕРЕНДУМ

Стаття 123. Загальні засади оскарження під час процесу референдуму

1. Рішення, дії чи бездіяльність, пов'язані з ініціюванням всеукраїнського референдуму, процесом всеукраїнського референдуму, можуть бути оскаржені до відповідної комісії з всеукраїнського референдуму або до суду.

2. Оскарження рішень, дій чи бездіяльності, пов'язаних із процесом всеукраїнського референдуму, до суду, а також розгляд та вирішення справ судом здійснюються у порядку, визначеному Кодексом адміністративного судочинства України.

3. Оскарження рішень, дій чи бездіяльності, пов'язаних із процесом всеукраїнського референдуму, до відповідної комісії з всеукраїнського референдуму, а також розгляд скарг та прийняття рішення комісією з всеукраїнського референдуму здійснюються у порядку, визначеному цим Законом.

4. Суди, комісії з всеукраїнського референдуму, органи Державного реєстру виборців, органи правопорядку організують свою роботу під час процесу всеукраїнського референдуму, у тому числі у вихідні дні та в день голосування, таким чином, щоб забезпечити приймання та розгляд скарг (позовних заяв) і звернень комісій з всеукраїнського референдуму у строки та спосіб, встановлені законом.

5. Питання розгляду скарг комісіями з всеукраїнського референдуму, не врегульовані цим Законом, визначаються Центральною виборчою комісією.

Стаття 124. Оскарження в судовому порядку

1. Рішення, дії чи бездіяльність суб'єктів процесу всеукраїнського референдуму можуть бути оскаржені до суду в порядку, встановленому Кодексом адміністративного судочинства України.

2. До суду шляхом подання позовної заяви оскаржуються:

1) рішення, дії, бездіяльність Центральної виборчої комісії, члена Центральної виборчої комісії, регіонального та територіального представництв Центральної виборчої комісії;

- 2) рішення, дії, бездіяльність комісій з всеукраїнського референдуму, утворених відповідно до цього Закону;
- 3) рішення чи дії ініціативної групи, члена ініціативної групи;
- 4) рішення чи дії політичної партії, громадської організації, зареєстрованих як прихильник чи опонент питання всеукраїнського референдуму;
- 5) дії чи бездіяльність уповноважених осіб суб'єктів процесу всеукраїнського референдуму;
- 6) дії чи бездіяльність офіційного спостерігача, визначеного пунктом 7 частини першої статті 24 цього Закону;
- 7) рішення, дії чи бездіяльність органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, їх посадових та службових осіб;
- 8) рішення, дії чи бездіяльність засобів масової інформації, інформаційних агентств, їх власників, посадових і службових осіб, творчих працівників.

3. Суд, до якого подано позовну заяву, невідкладно повідомляє відповідну комісію з всеукраїнського референдуму, комісію вищого рівня, Центральну виборчу комісію, а щодо списків виборців – також орган ведення Державного реєстру виборців про надходження такої заяви, відкриття провадження чи відмову у відкритті провадження у справі, а також про ухвалене судом рішення.

4. Якщо судом відкрито провадження за адміністративним позовом з того самого питання та з тих самих підстав, що подано скаргу до комісії з всеукраїнського референдуму, комісія з всеукраїнського референдуму не пізніше наступного дня після отримання повідомлення суду про відкриття провадження повертає таку скаргу суб'єкту звернення без розгляду із зазначенням підстав її повернення.

5. У разі скасування судом рішення відповідної комісії з всеукраїнського референдуму, у тому числі про визнання голосування на ділянці з всеукраїнського референдуму недійсним, встановлення підсумків голосування та результатів всеукраїнського референдуму, рішення із зазначеного питання приймає комісія, рішення якої скасовано, або комісія вищого рівня на підставі рішення суду. При цьому якщо рішення скасовано не з формальних підстав, комісія з всеукраїнського референдуму не може прийняти рішення, яке по суті повторює скасоване рішення.

Стаття 125. Предмет та суб'єкт оскарження до комісії з всеукраїнського референдуму. Суб'єкт розгляду скарг

1. Суб'єктом звернення до комісії з всеукраїнського референдуму зі скаргою щодо процесу всеукраїнського референдуму може бути:

1) виборець, права або охоронювані законом інтереси якого щодо участі у процесі всеукраїнського референдуму порушено рішенням, дією чи бездіяльністю суб'єкта оскарження;

2) ініціативна група;

3) політична партія, зареєстрована як суб'єкт процесу всеукраїнського референдуму;

4) громадська організація, зареєстрована як суб'єкт процесу всеукраїнського референдуму;

5) офіційний спостерігач, визначений пунктом 7 частини першої статті 24 цього Закону.

2. Виборець може оскаржити до відповідної комісії з всеукраїнського референдуму рішення, дії чи бездіяльність суб'єктів оскарження, зазначених у цій статті, якщо такі рішення, дії чи бездіяльність порушують особисто його права або охоронювані законом інтереси щодо участі у процесі всеукраїнського референдуму, у тому числі на участь у роботі комісії з всеукраїнського референдуму, на здійснення спостереження, на присутність на засіданні комісії з всеукраїнського референдуму у визначених цим Законом випадках, під час проведення голосування відповідно до цього Закону, незабезпечення передбачених законодавством умов для доступу виборців з інвалідністю до процесу всеукраїнського референдуму.

3. Скарга на дії чи бездіяльність члена дільничної комісії з всеукраїнського референдуму під час проведення голосування може бути подана до відповідної дільничної комісії з всеукраїнського референдуму.

4. Скарга на рішення, дії чи бездіяльність дільничної комісії з всеукраїнського референдуму, її членів може бути подана до окружної комісії з всеукраїнського референдуму, що утворила відповідну дільничну комісію.

5. Скарга на рішення, дії чи бездіяльність окружної комісії з всеукраїнського референдуму, її членів може бути подана до Центральної виборчої комісії.

Скарга на рішення, дії чи бездіяльність дільничної комісії з електронного голосування, її членів може бути подана до Центральної виборчої комісії.

Стаття 126. Особливості представництва суб'єктів процесу всеукраїнського референдуму при оскарженні

1. Керівник політичної партії, громадської організації, що зареєстровані як прихильник чи опонент питання всеукраїнського референдуму, діє як представник відповідної партії, громадської організації при оскарженні порушень законодавства про всеукраїнський референдум до відповідної комісії з всеукраїнського референдуму без додаткового уповноваження.

2. Особа, яка відповідно до цього Закону зареєстрована уповноваженою особою ініціативної групи, політичної партії, громадської організації, зареєстрованих як прихильник чи опонент питання всеукраїнського референдуму, діє як представник відповідного суб'єкта при оскарженні порушень законодавства про всеукраїнський референдум до відповідної комісії з всеукраїнського референдуму без додаткового уповноваження.

3. Документом, що підтверджує повноваження уповноважених осіб, зазначених у частині другій цієї статті, є відповідне посвідчення, видане Центральною виборчою комісією у встановленому цим Законом порядку.

Стаття 127. Строки оскарження до комісії з всеукраїнського референдуму

1. Скарга до комісії з всеукраїнського референдуму може бути подана суб'єктом звернення протягом трьох днів після прийняття рішення, вчинення дії чи бездіяльності суб'єктом оскарження, крім випадків, зазначених у частинах другій і третій цієї статті.

2. Скарга щодо порушення, вчиненого до дня голосування, може бути подана у строк, встановлений частиною першою цієї статті, але не пізніше 22 години дня, що передує дню голосування.

3. Скарга щодо порушення, вчиненого в день голосування до закінчення голосування, може бути подана до відповідної дільничної комісії з всеукраїнського референдуму не пізніше закінчення голосування. Скарга щодо рішень, дій чи бездіяльності дільничної

комісії з всеукраїнського референдуму, члена (членів) дільничної комісії, вчинених у день голосування, а також під час підрахунку голосів на дільниці з всеукраїнського референдуму та/або під час транспортування документів, може бути подана до окружної комісії з всеукраїнського референдуму не пізніше дня, наступного за днем прийняття рішення, вчинення дії або бездіяльності, але не пізніше часу прийняття відповідною комісією з всеукраїнського референдуму документів дільничної комісії з всеукраїнського референдуму відповідно до цього Закону.

4. Днем вчинення бездіяльності вважається останній день строку, в який мала бути вчинена, але не вчинена дія, передбачена законом.

5. Обчислення строку оскарження починається з дня, наступного за днем прийняття рішення, вчинення дії чи бездіяльності, що оскаржуються.

6. Днем подання скарги вважається день фактичного отримання скарги комісією з всеукраїнського референдуму.

7. Строк подання скарги подовженню або поновленню не підлягає, крім випадку повторного подання скарги після усунення її недоліків не пізніше дня, наступного за днем її повернення суб'єктом розгляду скарги без розгляду відповідно до частини першої статті 129 цього Закону.

8. Зміна або уточнення вимог суб'єкта звернення із скаргою під час розгляду скарги комісією з всеукраїнського референдуму, зумовлені виявленням обставин, раніше не відомих суб'єкту звернення із скаргою, не вважається новою скаргою і не підлягає встановленим обмеженням строків.

Стаття 128. Форма та зміст скарги до комісії з всеукраїнського референдуму

1. Скарга до комісії з всеукраїнського референдуму подається у письмовій формі. Скарга повинна містити:

1) назву комісії з всеукраїнського референдуму, до якої вона подається;

2) прізвище, власне ім'я, по батькові (найменування) суб'єкта звернення із скаргою, його місце проживання чи офіційну контактну адресу (юридичну або поштову адресу), а також номер засобу зв'язку, адресу електронної пошти, якщо такі є;

3) прізвище, власне ім'я, по батькові (найменування) суб'єкта оскарження, його місце проживання чи офіційну контактну адресу (юридичну або поштову адресу), а також номер засобу зв'язку, адресу електронної пошти, якщо такі відомі суб'єкту звернення;

4) суть порушеного питання;

5) виклад обставин і зазначення доказів, якими суб'єкт звернення із скаргою обґрунтовує свої вимоги;

6) чітко сформульовані вимоги із зазначенням суті рішення, ухвалення якого вимагається від суб'єкта розгляду скарги;

7) перелік документів і матеріалів, що додаються;

8) підпис суб'єкта звернення із скаргою чи особи, яка його представляє відповідно до статті 126 цього Закону, із зазначенням дати підписання.

2. Виборець, оскаржуючи рішення, дію чи бездіяльність суб'єкта оскарження, повинен зазначити у своїй скарзі, яким чином таке рішення, дія чи бездіяльність порушує його особисті права щодо участі у процесі всеукраїнського референдуму.

3. Скарга може містити перелік заінтересованих осіб, яких суб'єкт звернення із скаргою вважає за потрібне залучити до розгляду скарги.

4. До скарги додаються її копії, докази, зазначені у скарзі, та копії усіх документів, що приєднуються до неї, у кількості, що дорівнює кількості суб'єктів оскарження та заінтересованих осіб, зазначених у скарзі.

Стаття 129. Повернення скарги без розгляду

1. Скарга, оформлена без дотримання вимог статті 128 цього Закону, повертається суб'єкту звернення без розгляду не пізніше дня, наступного за днем її надходження, а скарга, подана напередодні дня голосування, у день голосування чи наступного дня, – невідкладно.

2. Право повернути скаргу без розгляду з підстав, зазначених у частині першій цієї статті, мають:

1) щодо скарг, поданих до Центральної виборчої комісії, – Голова, заступник Голови Центральної виборчої комісії або інший член Центральної виборчої комісії за дорученням Голови Центральної виборчої комісії;

2) щодо скарг, поданих до іншої комісії з всеукраїнського референдуму, – голова або заступник голови відповідної комісії з всеукраїнського референдуму.

3. Повернення скарги здійснюється листом за підписом особи, зазначеної у частині другій цієї статті, в якому зазначається вичерпний перелік недоліків, що перешкоджають розгляду скарги, і вказується на можливість повторного звернення із скаргою, оформленою відповідно до вимог статті 128 цього Закону, у передбачені цим Законом строки.

4. При повторному поданні скарги з невиправленими недоліками або з допущенням нових недоліків комісія з всеукраїнського референдуму приймає рішення про залишення такої скарги без розгляду по суті.

Стаття 130. Строки розгляду скарг до комісії з всеукраїнського референдуму

1. Скарга, оформлена з дотриманням вимог статті 128 цього Закону, розглядається відповідною комісією з всеукраїнського референдуму на її засіданні не пізніше як на третій день з дня отримання скарги, крім випадків, передбачених частинами другою – четвертою цієї статті.

2. Скарга щодо порушення, вчиненого до дня голосування, розглядається комісією з всеукраїнського референдуму у строк, передбачений частиною першою цієї статті, але не пізніше 24 години дня, що передує дню голосування.

3. Скарга щодо порушення, вчиненого у день голосування до закінчення голосування, подана до дільничної комісії з всеукраїнського референдуму, розглядається нею невідкладно після закінчення голосування.

4. Скарга щодо порушення, вчиненого у день голосування, під час підрахунку голосів на дільниці та/або під час транспортування документів всеукраїнського референдуму, подана до комісії з всеукраїнського референдуму, розглядається комісією у дводенний строк з дня подання скарги, але не пізніше приймання протоколу про підрахунок голосів виборців на відповідній дільниці.

Стаття 131. Порядок розгляду скарг до комісії з всеукраїнського референдуму

1. Розгляд скарги комісією з всеукраїнського референдуму здійснюється з обов'язковим своєчасним запрошенням суб'єкта звернення із скаргою, суб'єкта оскарження та інших заінтересованих осіб.

2. Про місце, день і час проведення засідання комісії, на якому передбачається розгляд скарги, та про запрошення взяти участь у такому засіданні комісія з всеукраїнського референдуму повідомляє суб'єкта звернення із скаргою, суб'єкта оскарження та інших заінтересованих осіб рекомендованою телеграмою, факсимільним повідомленням, засобами електронної пошти. Допускається повідомлення суб'єкта звернення із скаргою, суб'єкта оскарження та заінтересованих осіб про місце, день і час розгляду скарги по телефону з фіксуванням такої дії службовою особою суб'єкта розгляду скарги окремою письмовою довідкою, що долучається до справи (протоколу).

3. Неприбуття на засідання комісії з всеукраїнського референдуму осіб, які були належним чином повідомлені про нього, не перешкоджає розгляду скарги.

4. Копії скарги та доданих до неї документів надаються суб'єкту оскарження та заінтересованим особам заздалегідь, а в разі неможливості – не пізніше початку розгляду скарги. Суб'єкт оскарження має право подати письмові пояснення по суті скарги, що беруться до уваги комісією з всеукраїнського референдуму при розгляді скарги.

5. Якщо комісія з всеукраїнського референдуму при розгляді скарги визнає необхідним проведення перевірки зазначених у скарзі обставин органами правопорядку, відповідні органи за зверненням комісії з всеукраїнського референдуму перевіряють такі обставини та вживають відповідних заходів щодо припинення порушення законодавства у триденний строк з дня отримання звернення комісії, а якщо таке звернення отримано ними менше ніж за три дні до дня голосування, у день голосування чи в наступний за ним день – невідкладно. Про результати перевірки та вжиті заходи відповідні органи повідомляють комісію, яка до них звернулася.

6. Комісія з всеукраїнського референдуму приймає рішення про залишення скарги без розгляду по суті, якщо вона подана неналежним суб'єктом звернення із скаргою, з порушенням строків оскарження, встановлених статтею 127 цього Закону, або якщо предмет оскарження

виходить за межі встановлених законом повноважень відповідної комісії з всеукраїнського референдуму.

7. Інші питання порядку розгляду скарг комісіями з всеукраїнського референдуму визначаються Центральною виборчою комісією відповідно до вимог цього Закону.

Стаття 132. Докази

1. Доказами, на підставі яких комісія з всеукраїнського референдуму встановлює наявність чи відсутність обставин, що обґрунтовують вимоги і заперечення суб'єкта звернення, суб'єкта оскарження чи заінтересованих осіб, та інші обставини, що мають значення для правильного розгляду скарги, можуть бути:

1) письмові документи і матеріали (у тому числі електронні), які містять відомості про обставини, що мають значення для правильного розгляду скарги;

2) письмові пояснення суб'єктів процесу всеукраїнського референдуму, посадових і службових осіб органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій, відповідних органів правопорядку, отримані на вимогу суб'єкта розгляду скарги, у тому числі членів комісії з всеукраїнського референдуму, на виконання повноважень комісії з всеукраїнського референдуму;

3) речові докази;

4) висновки експертів, надані письмово на запит комісії з всеукраїнського референдуму – суб'єкта розгляду скарги, суб'єкта звернення або суб'єкта оскарження;

5) аудіо-, відеоматеріали.

2. Докази комісії з всеукраїнського референдуму надають суб'єкт звернення із скаргою, суб'єкт оскарження, заінтересовані особи. Комісія з всеукраїнського референдуму – суб'єкт розгляду скарги може звернутися із запитом (витребувати) додаткові докази за власною ініціативою або на прохання суб'єкта звернення із скаргою, суб'єкта оскарження, заінтересованих осіб.

3. У разі якщо суб'єкт звернення із скаргою, суб'єкт оскарження чи заінтересована особа не нададуть доказів для підтвердження обставин, на які вони посилаються, комісія з всеукраїнського референдуму вирішує справу на основі наявних доказів.

4. Комісія з всеукраїнського референдуму бере до розгляду лише ті докази, що мають значення для розгляду скарги. Про відхилення доказів, що не мають значення для розгляду скарги або не мають доказової сили, зазначається у рішенні комісії – суб'єкта розгляду скарги.

5. Обставини (факти), для доведення яких законом установлені певні засоби доказування, не можуть доводитися іншими засобами доказування.

6. Письмові докази подаються в оригіналі або у засвідченій у встановленому порядку копії. Якщо подано копію письмового доказу, комісія з всеукраїнського референдуму має право вимагати подання оригіналу або самостійно витребує оригінал письмового доказу. Після розгляду скарги комісія на вимогу власника документа повертає оригінал документа, а у справі скарги залишається засвідчена комісією його копія.

7. Комісія з всеукраїнського референдуму оцінює належність, достовірність кожного доказу, достатність і взаємний зв'язок доказів у їх сукупності відповідно до закону. Жодні докази не мають наперед встановленої сили, крім обставин, фактів, встановлених судовим рішенням, що набрало законної сили.

Стаття 133. Рішення комісії з всеукраїнського референдуму за результатом розгляду скарги по суті

1. Рішення комісії з всеукраїнського референдуму – суб'єкта розгляду скарги має бути законним і обґрунтованим.

2. Перед розглядом скарги по суті комісія з всеукраїнського референдуму вивчає скаргу для встановлення таких обставин:

1) чи подано скаргу належним суб'єктом звернення із скаргою, визначеним цим Законом;

2) чи віднесено цим Законом розгляд скарги до повноважень комісії з всеукраїнського референдуму (належний суб'єкт розгляду скарги);

3) чи дотримано суб'єктом звернення із скаргою строки оскарження, встановлені цим Законом.

3. Комісія з всеукраїнського референдуму приймає рішення про залишення скарги без розгляду по суті, якщо вона подана неналежним суб'єктом звернення із скаргою чи до неналежної комісії з

всеукраїнського референдуму або з порушенням строків оскарження, встановлених цим Законом.

4. Під час розгляду по суті скарги на рішення суб'єкта оскарження комісія з всеукраїнського референдуму вирішує:

1) чи мало місце прийняття оскаржуваного рішення суб'єктом оскарження;

2) чи прийнято оскаржуване рішення суб'єктом оскарження на законних підставах;

3) чи прийнято оскаржуване рішення в межах повноважень та відповідно до визначеної законом процедури;

4) чи підтверджуються викладені у скарзі вимоги наданими доказами;

5) які правові норми належить застосувати до зазначених правовідносин;

6) чи належить задовольнити кожен з вимог суб'єкта звернення із скаргою, чи відмовити в їх задоволенні;

7) чи належить поновити порушені права або законні інтереси суб'єкта звернення із скаргою в інший спосіб;

8) які рішення слід зобов'язати прийняти чи які дії, що впливають із факту скасування рішення, вчинити.

5. Під час розгляду по суті скарги на дії (бездіяльність) суб'єкта оскарження комісія з всеукраїнського референдуму вирішує:

1) чи мала місце оскаржувана дія (бездіяльність) суб'єкта оскарження;

2) чи оскаржувана дія (бездіяльність) здійснювалася (вчинялася) суб'єктом оскарження на законних підставах;

3) які правові норми належить застосувати до зазначених правовідносин та чи віднесено законом розгляд зазначеної скарги до повноважень суб'єкта розгляду скарги;

4) чи належить задовольнити кожен з вимог суб'єкта звернення зі скаргою, чи відмовити в їх задоволенні;

5) чи належить поновити порушені права або законні інтереси суб'єкта звернення із скаргою в інший спосіб;

6) які рішення слід зобов'язати прийняти чи які дії, що впливають із факту визнання оскаржених дій чи бездіяльності протиправними, вчинити.

6. При розгляді скарги по суті комісія з всеукраїнського референдуму може задовольнити скаргу повністю або частково чи відмовити в її задоволенні.

7. У разі задоволення скарги комісія з всеукраїнського референдуму може прийняти рішення, яким:

1) визнати рішення суб'єкта оскарження чи окремі його положення, дії чи бездіяльність такими, що не відповідають вимогам законодавства про всеукраїнський референдум (є протиправними), порушують права громадян на участь у процесі всеукраїнського референдуму, права та законні інтереси суб'єкта процесу всеукраїнського референдуму;

2) скасувати оскаржене рішення;

3) зобов'язати суб'єкта оскарження здійснити дії, передбачені законодавством, що регулює організацію та порядок проведення всеукраїнського референдуму;

4) зобов'язати суб'єкта оскарження утриматися від вчинення певних дій;

5) поновити в інший спосіб порушені права громадян, права та законні інтереси суб'єкта процесу всеукраїнського референдуму;

6) зобов'язати суб'єкта оскарження та/або інший орган, іншого суб'єкта процесу всеукраїнського референдуму здійснити передбачені законодавством, що регулює організацію та порядок проведення всеукраїнського референдуму, дії, що впливають із факту скасування рішення, визнання оскаржених дій або бездіяльності протиправними.

8. Комісія з всеукраїнського референдуму, встановивши, що рішення, дії чи бездіяльність не відповідають законодавству про всеукраїнський референдум, задовольняє скаргу. При задоволенні скарги комісія з всеукраїнського референдуму може задовольнити всі або частину вимог суб'єкта звернення із скаргою.

9. Комісія з всеукраїнського референдуму вищого рівня за результатом розгляду скарги, рішення суду або з власної ініціативи може скасувати рішення комісії нижчого рівня та прийняти рішення по суті питання.

10. Комісія з всеукраїнського референдуму відмовляє в задоволенні скарги, якщо встановить, що рішення, дії або бездіяльність суб'єкта оскарження вчинені відповідно до закону, в межах повноважень, передбачених законом, і не порушують права виборців, права і законні інтереси інших суб'єктів процесу всеукраїнського референдуму.

11. Копія рішення комісії з всеукраїнського референдуму видається чи надсилається суб'єкту звернення зі скаргою, суб'єкту оскарження, заінтересованим особам, відповідній комісії з всеукраїнського референдуму, іншому суб'єкту, про якого йдеться у рішенні, не пізніше дня, наступного за днем прийняття рішення, а у разі прийняття рішення напередодні чи в день голосування – невідкладно. Рішення Центральної виборчої комісії та окружних комісій з всеукраїнського референдуму про розгляд скарг не пізніше дня, наступного за днем прийняття рішення, а у разі прийняття рішення напередодні, в день голосування або на наступний день – невідкладно оприлюднюються на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії. Копія рішення окружної комісії з всеукраїнського референдуму передається нею через автоматизовану інформаційно-телекомунікаційну систему до Центральної виборчої комісії невідкладно після прийняття такого рішення.

Розділ XIII ПРИКІНЦЕВІ ТА ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Закон набирає чинності з дня, наступного за днем його опублікування, крім:

1) частини другої статті 6, частини першої статті 13, частини другої статті 38, пункту 4 частини першої та пункту 4 частини другої статті 39, частини четвертої статті 44, частини першої статті 48, частини вісімнадцятої статті 57, частин першої і восьмої статті 101, статті 116, частин першої та другої статті 117, частини п'ятої статті 125 щодо організації та проведення електронного голосування, що набирають чинності з дня набрання чинності законом щодо застосування інноваційних технологій з електронного (машинного) голосування;

2) статті 23, частини десятої статті 32 щодо обов'язку ініціативної групи передати до Центральної виборчої комісії підписні електронні дані, що набирають чинності з дня, наступного за днем прийняття Центральною виборчою комісією рішення про введення в експлуатацію автоматизованої інформаційно-телекомунікаційної системи;

3) частини п'ятої статті 30, пункту 5 частини другої статті 50, частин четвертої, шостої, восьмої та дев'ятої статті 65, частини першої статті 89, частини шостої статті 104, частини третьої статті 121, пункту 1 частини другої статті 124 щодо виконання відповідних повноважень територіальними та регіональними представництвами Центральної виборчої комісії, що набирають чинності з дня, наступного

за днем прийняття Центральною виборчою комісією рішення про початок роботи її регіональних та територіальних представництв.

До початку роботи регіональних та територіальних представництв Центральної виборчої комісії їх повноваження щодо фінансового та матеріально-технічного забезпечення окружних комісій з всеукраїнського референдуму та дільничних комісій з всеукраїнського референдуму здійснюються окружними комісіями з всеукраїнського референдуму, які утворюються та реєструються як юридичні особи;

4) пункту 4 частини першої статті 3 цього Закону, а також інших положень цього Закону щодо підготовки, організації та проведення всеукраїнського референдуму, предметом якого є втрата чинності законом України або окремими його положеннями, що набирають чинності з дня набрання чинності законом про народну законодавчу ініціативу, але не пізніше 1 січня 2022 року.

2. Внести зміни до таких законодавчих актів України:

1) у Кодексі адміністративного судочинства України (Відомості Верховної Ради України, 2017 р., № 48, ст. 436):

частину четверту статті 22 доповнити словами "бездіяльності Кабінету Міністрів України щодо невнесення до Верховної Ради України законопроекту на виконання (реалізацію) рішення Українського народу про підтримку питання загальнодержавного значення на всеукраїнському референдумі за народною ініціативою";

частину першу статті 33 після слів "Кабінету Міністрів України" доповнити словами і цифрами "крім випадку, встановленого частиною четвертою статті 22 цього Кодексу";

частину першу статті 55 доповнити словами і цифрами "крім випадку, встановленого частиною дев'ятою статті 266 цього Кодексу";

частину четверту статті 151 доповнити словами "всеукраїнського референдуму";

у статті 266:

назву доповнити словами "бездіяльності Кабінету Міністрів України";

частину першу доповнити пунктом 5 такого змісту:

"5) законності бездіяльності Кабінету Міністрів України щодо невнесення до Верховної Ради України законопроекту на виконання (реалізацію) рішення Українського народу про підтримку питання загальнодержавного значення на всеукраїнському референдумі за народною ініціативою";

у частині другій цифри "1-3" замінити цифрами "1-3, 5";

пункт 2 частини четвертої після слів "Верховної Ради України, Президента України" доповнити словами "Кабінету Міністрів України", а після слів "Верховну Раду України, Президента України" – словами "Кабінет Міністрів України";

доповнити частиною дев'ятою такого змісту:

"9. У разі відкриття провадження у справі щодо оскарження бездіяльності Кабінету Міністрів України щодо невнесення до Верховної Ради України законопроекту на виконання (реалізацію) рішення Українського народу про підтримку питання загальнодержавного значення на всеукраїнському референдумі за народною ініціативою, бездіяльності Верховної Ради України щодо нерозгляду такого законопроекту суд уповноважує позивача розмістити в одному із загальнодержавних друкованих засобів масової інформації оголошення про це із зазначенням у ньому змісту позовних вимог та номера судової справи. Оголошення має бути оприлюднене не пізніше як через десять днів після відкриття провадження. Якщо оголошення опубліковано своєчасно, вважається, що всі заінтересовані особи належним чином повідомлені про судовий розгляд справи. Скарги заінтересованих осіб на судові рішення в цій справі, якщо такі особи не брали участі у справі, залишаються без розгляду.

У разі участі у справі більше десяти співпозивачів та/або третіх осіб без самостійних вимог на стороні співпозивачів їх самопредставництво не допускається. Співпозивачі та треті особи без самостійних вимог на стороні співпозивачів беруть участь у такому судовому процесі виключно через спільного представника. Клопотання третьої особи без самостійних вимог про вступ у справу на стороні співпозивачів (згода на вступ у справу – у разі її залучення співпозивачами чи судом) вважається формою доручення захисту своїх інтересів у справі спільному представникові співпозивачів у справі. Повістки про виклик та повістки-повідомлення співпозивачам, третім особам без самостійних вимог на їх стороні не надсилаються. Виклик, повідомлення представника співпозивачів (третьох осіб) вважається викликом, повідомленням співпозивачів (третьох осіб). Копії судових рішень співпозивачам (третьім особам) не надсилаються, а надсилаються тільки їх представнику";

частину десяту статті 273 викласти в такій редакції:

"10. Суд невідкладно повідомляє відповідну виборчу комісію або комісію з референдуму, комісію вищого рівня, Центральну виборчу комісію про надходження позовної заяви, відкриття провадження чи відмову у відкритті провадження у справі, а також про ухвалене судом рішення";

у статті 276:

назву та частину першу викласти в такій редакції:

"Стаття 276. Особливості провадження у справах щодо оскарження дій або бездіяльності кандидатів, їхніх довірених осіб, політичної партії (блоку), місцевої організації політичної партії, їх посадових осіб та уповноважених осіб, офіційних спостерігачів від суб'єктів виборчого процесу, ініціативної групи референдуму, члена ініціативної групи, політичної партії, громадської організації – суб'єктів процесу референдуму, їх уповноважених осіб, офіційного спостерігача – суб'єкта процесу референдуму

1. Право оскаржувати дії чи бездіяльність кандидатів, їхніх довірених осіб, політичної партії (блоку), місцевої організації політичної партії, їх посадових осіб та уповноважених осіб, офіційних спостерігачів від суб'єктів виборчого процесу, ініціативної групи референдуму, члена ініціативної групи, політичної партії, громадської організації – суб'єктів процесу референдуму, їх уповноважених осіб, офіційного спостерігача – суб'єкта процесу референдуму, які порушують законодавство про вибори чи референдум, мають кандидат, політична партія (блок), місцева організація політичної партії, які є суб'єктами відповідного виборчого процесу, ініціативна група референдуму, політична партія, громадська організація – суб'єкти процесу референдуму";

у частині третій слова "інших суб'єктів ініціювання всеукраїнського референдуму" замінити словами "члена ініціативної групи всеукраїнського референдуму";

частину восьму викласти в такій редакції:

"8. Суд невідкладно повідомляє відповідну виборчу комісію або комісію з референдуму, комісію вищого рівня, Центральну виборчу комісію про надходження позовної заяви, відкриття провадження чи відмову у відкритті провадження у справі, а також про ухвалене судом рішення";

2) пункт 4 частини одинадцятої статті 14 Закону України "Про політичні партії в Україні" (Відомості Верховної Ради України, 2001 р., № 23, ст. 118; 2015 р., № 49–50, ст. 449; 2020 р., № 35, ст. 254) доповнити словами "фонду агітації щодо ініціативи проведення всеукраїнського референдуму, фонду всеукраїнського референдуму";

3) пункт 5 статті 20 Закону України "Про Центральну виборчу комісію" (Відомості Верховної Ради України, 2004 р., № 36, ст. 448) викласти в такій редакції:

"5) утворює комісії з всеукраїнського референдуму";

4) частину першу статті 9 Закону України "Про міжнародні договори України" (Відомості Верховної Ради України, 2004 р., № 50, ст. 540) доповнити абзацом третім такого змісту:

"Прийнятий Верховною Радою України закон про ратифікацію міжнародного договору про зміну території України затверджується на всеукраїнському референдумі щодо зміни території України в порядку, визначеному Законом України "Про всеукраїнський референдум";

5) пункт 11 статті 16 Закону України "Про комітети Верховної Ради України" (Відомості Верховної Ради України, 2006 р., № 17, ст. 146) після слів "об'єднань громадян" доповнити словами "результати всеукраїнського референдуму";

6) у Законі України "Про Державний реєстр виборців" (Відомості Верховної Ради України, 2011 р., № 5, ст. 34; 2014 р., № 20–21, ст. 731; 2020 р., №№ 7–9, ст. 48):

у частині четвертій статті 8 слово "мотивованим" виключити;

пункт 2 частини першої статті 26 доповнити словами "у тому числі перевірки підписів на підтримку ініціативи проведення всеукраїнського референдуму";

7) пункт 8¹ частини першої статті 11 Закону України "Про запобігання корупції" (Відомості Верховної Ради України, 2014 р., № 49, ст. 2056; 2015 р., № 49–50, ст. 449) після слів "на загальнодержавних та місцевих виборах" доповнити словами "звітів про надходження та використання коштів фонду агітації щодо ініціативи проведення всеукраїнського референдуму, звітів про надходження та використання коштів фонду всеукраїнського референдуму, звітів про надходження та використання коштів фонду ініціативної групи";

8) у Законі України "Про Конституційний Суд України" (Відомості Верховної Ради України, 2017 р., № 35, ст. 376):

частину третю статті 75 викласти в такій редакції:

"3. Строк конституційного провадження не може становити більше тридцяти календарних днів для справ:

1) про надання висновку щодо відповідності законопроекту про внесення змін до Конституції України вимогам статей 157 і 158 Конституції України;

2) за зверненням Президента України щодо конституційності актів Кабінету Міністрів України відповідно до пункту 15 частини першої статті 106 Конституції України;

3) щодо яких Сенат, Велика палата визнали конституційне провадження невідкладним;

4) про надання висновку про відповідність Конституції України (конституційність) питання, що пропонується для винесення на всеукраїнський референдум за народною ініціативою, міжнародного договору, що передбачає зміну території України, який вноситься до Верховної Ради України для надання згоди на його обов'язковість";

статтю 94 викласти в такій редакції:

"Стаття 94. Офіційне оприлюднення та опублікування актів Суду

1. Оприлюднення всіх актів Суду за результатами конституційного провадження, крім висновків Суду щодо відповідності Конституції України (конституційності) питань, які пропонуються для винесення на всеукраїнський референдум за народною ініціативою, здійснюється на офіційному веб-сайті Суду або в окремих випадках за ухвалою Суду – в Залі засідань Суду, але не пізніше наступного робочого дня після їх ухвалення.

Висновки Суду щодо відповідності Конституції України (конституційності) питань, які пропонуються для винесення на всеукраїнський референдум за народною ініціативою, оприлюднюються в день їх ухвалення.

Процедуру і порядок офіційного оприлюднення актів Суду в Залі засідань Суду та на офіційному веб-сайті Суду встановлює Регламент.

2. Опублікування акта Суду разом з окремою думкою Судді здійснюється у "Віснику Конституційного Суду України" та інших офіційних друкованих виданнях України".

3. Кабінету Міністрів України:

1) у двомісячний строк з дня набрання чинності цим Законом підготувати та подати до Верховної Ради України пропозиції щодо приведення законів України у відповідність із цим Законом;

2) у тримісячний строк з дня набрання чинності цим Законом:
забезпечити прийняття нормативно-правових актів, передбачених цим Законом;

привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом;

забезпечити перегляд і скасування міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади їх нормативно-правових актів, що суперечать цьому Закону;

3) при підготовці проектів закону про Державний бюджет України на 2022 рік і наступні роки передбачати кошти для створення і функціонування автоматизованої інформаційно-телекомунікаційної системи;

4) включити інформацію про виконання цього Закону до звіту про хід і результати виконання Програми діяльності Кабінету Міністрів України за 2021 рік.

4. Центральній виборчій комісії:

1) у тримісячний строк з дня набрання чинності цим Законом: забезпечити прийняття актів, передбачених цим Законом; привести свої акти у відповідність із цим Законом;

2) не пізніше дев'яти місяців з дня, наступного за днем після набрання чинності законом про державний бюджет, що передбачатиме кошти на створення автоматизованої інформаційно-телекомунікаційної системи, забезпечити створення такої системи та введення її в експлуатацію.

5. Національному банку України у тримісячний строк з дня набрання чинності цим Законом привести свої акти у відповідність із цим Законом.

Президент України

Київ

26 червня 2021 року

№ 1135-IX

В.ЗЕЛЕНСЬКИЙ